

СУРМАЧ

STRASSMAN INFORMATION SERVICE

Лондон

1989

Англія

«СУРМАЧ» — журнал Об'єднання
був. Вояків Українців у В. Британії
«SURMACH» — Magazine
of the Association of Ukrainian
Former Combatants in Great Britain
49 Linden Gardens, London, W2 4HG

Гол. ред. сот. д-р С. М. Фостун
Статті підписані прізвищем чи
псевдонімом, не завжди відповідають
поглядам Редакції.
Редакція застерігає собі право
скорочувати статті й правити мову.

Обкладинка: І. Волощак

З М І С Т

СУРМАЧ

Сот. д-р Святомир М. Фостун: ВЕЛИКИЙ ЮВІЛЕЙ	1
Євген Крименко: ХРЕЩЕННЯ УКРАЇНИ	4
Сот. д-р Святомир М. Фостун: ІСТОРИЧНИЙ ЛИСТОПАДОВИЙ ЧИН	5
Богдан Кравців: ПЕРШЕ ЛИСТОПАДА	8
Сот. д-р С. М. Фостун: У 50-РІЧЧЯ СМЕРТИ ПОЛК. Є. КОНОВАЛЬЦЯ	8
Богдан Бора: БЕЗСМЕРТНИЙ ЛИЦАР	12
Мігр Василь Верига: ІМ ПРИСВІЧУВАЛА ВЕЛИКА ІДЕЯ	12
Микола Верес: ТОВАРИШЕВІ З-ПІД БРОДІВ	17
Є. Стахів-Павлюк: БОРОТЬБА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ НА СХІДНЬО- УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ	17
СИНЬОЖУПАННИКИ Й СІРОЖУПАННИКИ	19
Май. А. В. Фрайгам: РОЗРОБКА СОВ. МІЛІТАРНОЇ ДОКТРИНИ	24
О. Боярко: СОВ. ВІЙСЬКОВА ДОКТРИНА ЗА ДОВИ ГОРБАЧОВА	27
В. Дарчук: У ССРС ДАЛІ ВИРОБЛЯЮТЬ БАКТЕРІОЛОГІЧНУ ЗБРОЮ	28
ЗВІТ ПРО МІЛІТАРНУ ПОТУГУ ССРС	29
А. К.: АРМІЯ, ПЕРЕБУДОВА І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ	31
Ярослав Курдидик: ДЕЛЬФІНИ — БОЙОВІ ДРУЗІ ЛЮДИНИ	32
Волод. Гоцький: ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ У БЕЛЛЯРТІ Й У РИМІНІ	33
В. М-ак: ІЗ ЗАПИСОК СПІЗНЕНОГО ДИВІЗІЙНИКА	38
ІДЕМО ДО ДИВІЗІЇ «ГАЛИЧИНА»	42
Микола Кучерук: ПІДПІЛЬНИЙ ФРОНТ ГЕТЬМАНА БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО	44
Ярослав Боровський: ТАМ, ДЕ ЖИВ БОЯН	48
Михайло Кучер: ХОРТИЦЯ — КОЛИСКА ЗАПОРІЗЬКОЇ СІЧІ	50
Вол. Гоцький: НОВІ СПОГАДИ ПРО ДИВІЗІЮ «ГАЛИЧИНА»	51
Сот. д-р Святомир М. Фостун: «ФРОНТОВІ ДОРОГИ»	53
Ф. А.: ЖАХЛИВА ЗБРОЯ	55
Орест Власов: СОВЕТСЬКЕ ПРОМИСЛОВЕ ШПИГУНСТВО	56
З ДІЯЛЬНОСТІ ОБВУ В 1988 РОЦІ	57
ВІДІЙШЛИ У ВІЧНІСТЬ	88
«ОСА»	91

СУРМАЧ

ОБ'ЄДНАННЯ БУВШИХ ВОЯКІВ УК РАІНЦІВ У ВЕЛИКИЙ БРИТАНІЇ

РІК 30

1988

Ч. 1-4 (94-98)

Сот. д-р Святосмир М. ФОСТУН

Великий Ювілей

14 серпня 1988 року сповнилося тисячоріччя християнства в Україні. Цю переважливу історичну подію — релігійний, церковний, національний і державницький чин святкують і відзначають протягом 1988 року українці в цілому світі. Бо ж охрещення киян 14 серпня 988 року що й започаткувало християнство в Русі-Україні було тогочасною переважливою подією, яка за словами древнього літописця викликала «радість на небеси и на земли».

Прийняття християнства проклало тодішній могутній княжій державі, яка охоплювала величезну територію аж до басейну Оки і Волги, так би мовити, поміст до Візантії і Європи, відкривало дороги до європейських дворів, зміцнювало єдність і силу княжої імперії. Декотрі українські, а теж і чужинні історики — дослідники називають рівноапостольного князя Володимира — імператором. І в тому вони не помиляються.

Князь Володимир і справді був імператором величезної держави, яка обіймала 23 землі і різні племена та народи, що мали свої власні вірування, зв'язані з ними культуру, древні традиції і звичаї. Це була тогочасна величезна сконфедерована імперія, якою не було легко володіти та втримати її в єдності державного масштабу. Нагадаймо при тому, що важливу роль відігравали теж у цій величезній імперії геополітично-психологічні фактори, бо ж територія цієї імперії була тереном, що на ньому перехрещувалися різні впливи — мало-азійські, центрально-азійські, середньоморські та східні. Центром цієї великої імперії була таки земля наших предків — русичів, з Києвом як стольним градом, розположена на грані двох світів — Європи й Азії, про яку вірно відмітив проф. Юрій Готье, що це «країна великих торговельних шляхів і культурних впливів». Про її древність говорять старовинні римські і гелленські написи, археологічні знахідки, що є свідомством духовної єдності українського організму. «Наш Чернігів і Київ мають пам'ятки, не гірші від Равенни, а Херсонес — це наші Помпеї, пам'ятки Тамані-Тмутаракані — це пам'ятки нашої старої Венеції», — писав Юрій Ліпа.

Оця духовна єдність українського організму (повторім знову цю фразу, це визначення) розвивалася ще з часів сивини віків, а особливо за часів античності, наших безпосередніх прапредків, які високо розвинули свою віру, з якої багато елементів перейшли в християнську віру. Давна віра наших прапредків була анімістичною, тобто людина вірила, що все довкола неї живе, а тому ставилася до природи, як до істоти живої. Культ природи стояв в основі первісного релігійного світогляду, а релігія була одухотворенням усього довкілля. Вона ставала антропоморфічною. Оці три елементи: анімізм — оживлення, анімізм — одухотворення і антропоморфізм — очолювання становили основу дохристиянського вірування наших предків. Воно охоплювало все їхнє життя, і таким залишаючись і при християнстві, загубивши тільки старих поганських богів. Так само, як і на Заході, так само й в Русі християнство увбрало в себе добрі, традиційні древні елементи

старого вірування, бо ж це було духовне надбання, що творилось і плекалось цілими тисячоліттями. »Українська духовна народня культура — писав Блаженніший митрополит Іларіон, — творилася від глибокої дохристиянської давнини. Русь-Україна лежить на перехресті Сходу і Заходу, тому ще з глибокої давнини йшли до нас впливи східні й західні. Східні впливи були більші і реальніші, і вкінці все це перероблювалось на своє, і творило українську народню культуру, поєднання багатьох, головню східних сусідніх впливів, а пізніше південних і західних. Зрозуміти українську народню культуру повно, як єдине ціле, нема можливости без знання дохристиянських вірувань, які були в ній дуже сильні і такими залишилися й надалі«.

Отже — християнство це була наче корона, яка огорнула і охопила всі дотогочасні культурні багатства, всю дотогочасну духовність наших предків, і цю духовність ще більше поглибила і розвинула.

Охрещення нашої батьківщини — не було якоюсь тогочасною несподіваною дією, чи несподіваним княжим рішенням. Християнство в княжій Русі проявлялось з дуже древнього часу, просуваючись туди з Візантії. Коли європейські країни стали християнськими а Русь — могутня імперія залишилась ще старовірною, князь Володимир, що був мудрою людиною і талановитим державним діячем, визнав, що раніше чи пізніше, Русі треба стати християнською. Їй треба приєднатися до цієї нової культури, що її внесло християнство в Європу. У повісті письменника Семена Скляренка, князь Володимир мовить, приїхавши охреститися до старого священника Григорія: »Хочу сказати про Русь. Ось вона стоїть поруч і далі, далі навкруг. Я люблю її отче, бо вона впоїла мене й вскормила, сам також нічого заради неї не шкодував — ні сил, ні крови, ні життя: я молився і вірив її богам, як отець мій, діди і прадіди князі. Але що трапилось? Чому неспокійна моя земля і її людє, чому роздирають їх напасті й страсті, немає ладу в землях, городі Києві, на Горі? А ще немає спокою в душі моїй, віри немає... Куди їду, куди мушу йти, куди вести людей моїх?...

І охрестившись тієї ночі князь Володимир довго думав: »чи добро чи зло я содіяв? Що скажуть люди сущі на Русі й ті, що прийдуть після мене?«.

Були різні важливі причини, головню політичний державницького і соціального характеру, які й приопішували рішення князя Володимира охрестити Русь. Князь знав добре, що християнство проникає все більше й більше в його державу, воно приймалося в усіх верствах населення. Зріло, щось нового в Русі, що його годі було зупинити, здавити, чи заперечити або заборонити. В політичній площині й князь і його державна знать, бачили, що Русь, хоч і могутня тогочасна імперія, залишається свого роду ізолюваною серед своїх сусідів — християнських країн, тільки тому, що вона ще не християнська країна. Візантія глядить на Русь також зневажливо і з погордою, бо »Русь в очах ромейв — це все ще »поганські північні варвари«.

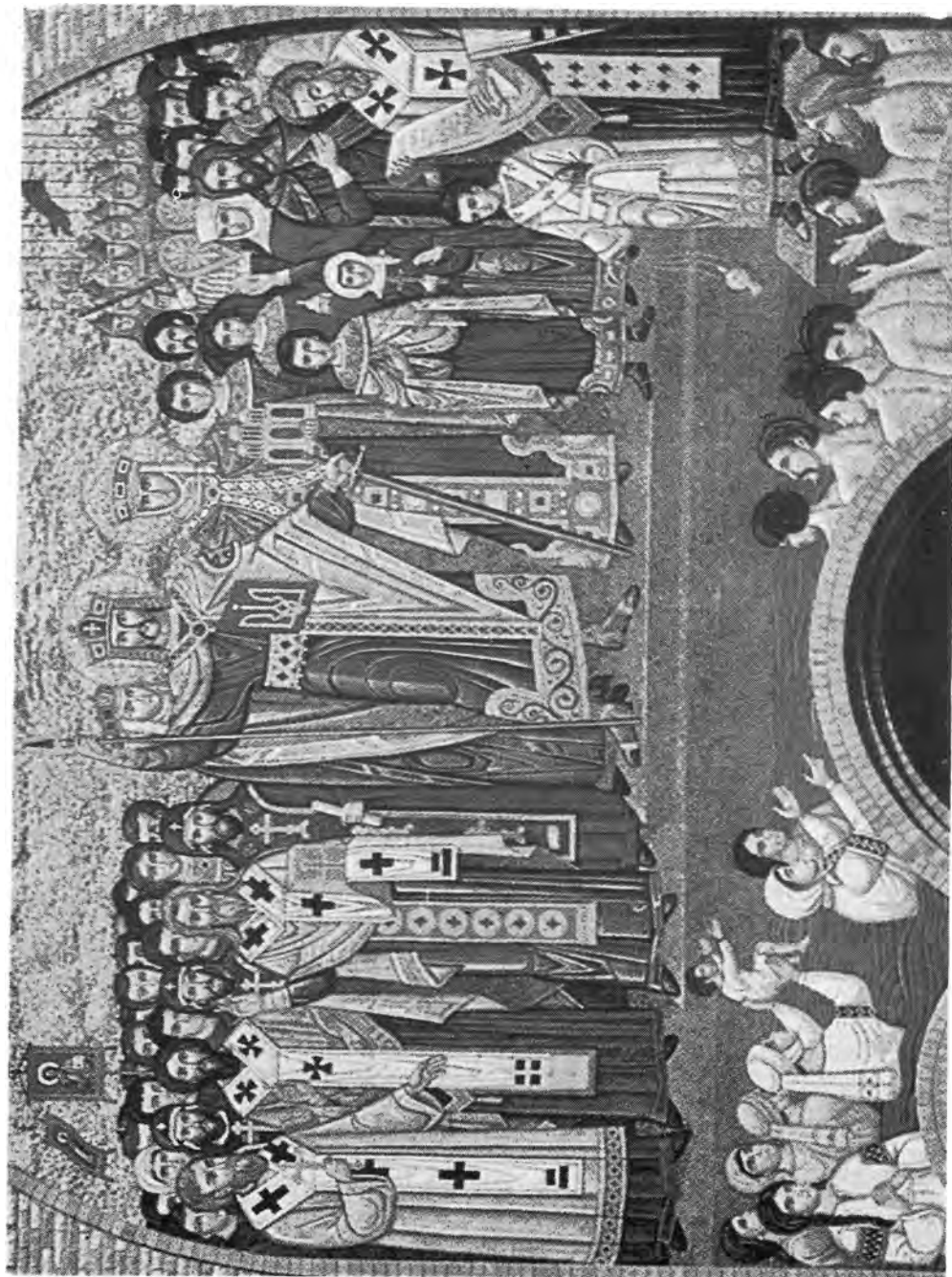
Охрещення нашої батьківщини крім релігійного чину було також важливим державницьким актом князя Володимира. Цим актом він увів нашу батьківщину в сім'ю європейських народів. Цей важливий державницький акт започаткував процес європеїзації Руси-України. Християнство, як загальна релігія в Європі наблизило нашу княжу Русь до Західньої Європи, а теж і затіснило міждержавні відносини Русі з Візантією, тогочасною висококультурною східною християнською імперією.

Християнство зміцнило єдність величезної княжої держави-імперії, піднесло високо княжий авторитет і започаткувало нову добу широкого розвитку духовної і матеріальної культури Руси-України. Воно теж вплинуло позитивно на спрямованість зовнішньої політики княжої держави та на зміцнення її зовнішніх позицій і впливів.

Тисяча років тому наша княжа Русь-Україна стояла перед великим історичним вибором. І цей вибір вона зробила, віддаючи перевагу східньому християнству, а не західньому. Зроблений був цей вибір не з причини якихсь антипатій до Заходу, бо їх тоді в княжій Русі не було та й не могло бути, бо аж до XIII століття їй нічого не загрожувало від Західньої Європи, а грав тут важливу ролю цілий комплекс державницьких проблем Руси-України, продиктований часом і вимогами зовнішнього політичного положення.

»З хрестом і тризубом крізь тисячоліття!«. Такий вельми актуальний і влучний цього-річний клич Світового Конгресу Вільних Українців, у відзначення великого й неповторного Ювілею.

Так. З хрестом і тризубом, і ще додаймо, з мечем пройшов наш народ крізь тисячоліття свого історичного — християнського життя. В обороні цього життя клали своє життя суворі вої княжої раті, горде козацтво, воїни новітньої доби. Меч у руках укра-

Хрещення князя 988 року

Інського воїна у розумінні загальної зброї, був символом державництва, героїзму, символізував майже безперервну вікову боротьбу нашого народу, наших предків з наїзниками — кочовими ордами, ромеями, болгарами, ляхами в часах княжої доби, кривавих війн з поляками, турками, татарами, москалями в добі Козаччини, кривавої боротьби з окупантами — поляками, большевиками і німцями-нацистами в сучасному нам XX століттю.

Меч — зброя — це гарантор державницького існування. І коли зброю було вибито з рук наших героїчних предків-козаків умерла козацька держава. Коли зброю не триматиме в руках модерна українська армія в майбутньому не буде вільної української держави. Не забуваймо цього.

Протягом першого тисячоліття зник не один народ, не одна держава чи країна з карти світу. Проїшли великі зміни. Але наш народ вижив і зберігся, хоч і утратив мільйони свого населення. Вороги й окупанти люто його нищили, четвертували, ділили й шматували його землю, безжалюбно руйнували його духовні культурні й матеріальні надбання та цінності. Новітні червоні погани заповзято руйнували Божі храми, виливали насильно віру з сердець синів і доньок нашого народу, індоктринували молодь отруєю бездушного матеріалізму, — марксизму, ленінізму, забуваючи про те, що годі вбити віру в людей, годі знищити духовність нації, бо вона незнищима. Нині після 70 років безперервного антихристиянського переслідування нашого народу бачимо знову зоріння нового релігійного і духовного відродження в нашій батьківщині.

Адже тисячні маси, в тому числі молодь, що облягли були Володимирський собор у часі офіційних святкувань у Києві Тисячоліття Хрещення України, чи тисячні маси народу в Грушеві це не «показуха», а в Зарваниці був таки вияв глибокого процесу релігійного й духовного ренесансу в Україні. Таким же виявом невмирущості української духовності є і цьогорічні святкування — відзначування Великого Ювілею, що проходять урочисто поцейбіч залізної заслони та відбуваються офіційно і неофіційно на землях нашої батьківщини.

У вічність канули віки з часу коли охрестилась наша батьківщина Русь-Україна.

І настів час, коли Всевишній дозволить нам діждатися великого неповторного ювілею і його врочисто святкувати цього року.

Великого Ювілею.

Чи не найбільшого й найвизначнішого в історичному бутті нашого народу?

Євген КРИМЕНКО

ХРЕЩЕННЯ УКРАЇНИ

*Врочистий ювілей... Тисячоліття слазне,
Хрестилась Україна Духом у Дніпрі,
Апостольські здійснились візії прадавні:
З'явився Хрест Святий на Київській Горі.*

*Вже Всевишній Бог з небес на землю сходить,
Освясчує Йордан в Дніпрових берегах,
Занурившись в воду, сновлені виходять
Хоробрі русичі з хрестом й мечем в руках.*

*Пишаються храми — струнки, золотOVERХІ,
І Богородичний нас береже Покресз,
А Божя благодать нам сяє, не померкне
І в чорну ніч століть нас визволить з сков.*

*Поцілувавши хрест, стиснули меч інскристий,
Змагаємось за Бога, віру, рідний край,
Вступили ми на шлях герсйський і тернистий,
Єдиний шлях спасіння, що веде у рай.*

*Зневіра нам чужа, ідемо без упину
Крізь темряву, вогні, агоній голгот
До великодніх піль нової України,
Що мов Христос зійде із зоряних висот.*

*Врочистий ювілей... Тисячоліття слави,
Відроджені Хрещенням — сильні і святі
Відродимо Христосу Церкву і державу,
Ввійдемо у нові століття золоті.*

Історичний листопадовий Чин

(1918—1988)

Сімдесят років тому в старовинному княжому городі Львові вперше від непам'ятних часів розгорнулися українські прапори, що вістили проголошення української державности на західноукраїнських землях.

Після кількох років кривавої першої світової війни почався розвал австро-угорської імперії. Пробуючи її ще якось рятувати цісар Карло видав 16 жовтня 1918 року маніфест про перебудову імперії у союзну державу, в якій «кожне плем'я в країні, яку заселює, творить свій власний державний організм». У цісарському маніфесті був також заклик до послів імперського парламенту, щоб вони уконституувалися за національним принципом у національно-державні конституанти для репрезентації своїх новостворених національних держав, складових частин нової союзнаї австрійської держави.¹

Цісарський маніфест ішов назустріч польським намаганням до об'єднання Польщі, а тому поляки висували претенсії на цілу Галичину, а справа положення Галичини в союзній державі, що її пропонував цісар була неясною. Проти такої неясности виразно виступив галицький часопис «Діло» вказуючи, що «цісарський маніфест вимагає від галицьких українців великої жертви, а саме відречення від досягнення національно-державної єдности».²

Проте було видно, що австро-угорська імперія вже довго не втримається. 18 жовтня 1918 року українська парламентарна репрезентація збиралась у Львові на нараду, що на неї були запрошені 33 послы обидвох палат імперського парламенту, 34 послы галицького крайового сейму, митрополит Андрій Шептицький, єпископ Григорій Хомишин і представники кожної тогочасної української політичної партії. Нарада тривала цілу ніч і закінчилась о год. четвертій зранці. Учасники цієї наради визнали себе законно обраними представниками українського народу в межах австро-угорської імперії і проголосили себе конституантою українських земель Австро-Угорщини під назвою Українська Національна Рада. Її президентом був обраний д-р Євген Петрушевич. Про постанови Української Національної Ради пові-

домлено цісаря, і видано маніфест до українського народу.³

На нарадах Української Парляментарної Репрезентації широко обговорювалося питання з'єднання українських земель Австро-Угорщини з Великою Україною, але переміг погляд, щоб покищо тієї справи не вирішувати.

19 жовтня Українська Національна Рада схвалила постанову про створення з української етнографічної території в Австро-Угорщині української держави.

«Стоячи на становищі самовизначення народів, Українська Національна Рада постановляє:

Ціла етнографічна українська область в Австро-Угорщині, зокрема Східня Галичина з граничною лінією Сяну, з влученням Лемківщини, північнозахідної Буковини з містами Чернівці, Сторожинець і Серет та українська полоса північносхідньої Угорщини — творить одноцілу українську територію. Ця українська національна територія уконститується як українська держава. Постановляється поробити підготовні заходи, щоб це рішення провести в життя».

На цьому великому народньому вічі, що на нього прибули не тільки члени Української Національної Ради, але й представники українських організацій з повітів Східньої Галичини, студентська молодь, Українські Січові Стрільці, а разом були кілька тисяч учасників, соціал-демократи домагалися, щоб рівночасно з проголошенням української держави на українській території в Австро-Угорщині проголосити також її об'єднання з Великою Україною. Представник соціал-демократів Микола Ганкевич виступив тоді з такою заявою:

«У великій історичній хвилині, коли влягається основи старого світу а на його руїнах росте нове життя вільних самостійних народів, що самі рішають свою долю і майбутність, Національне Зібрання українців австро-угорської держави проголошує торжественно перед цілим народом, що домаганням і метою всіх українців є з'єднання всіх українських земель, між іншим українських земель австро-угорської держави в

одну державу: що ціллю наших національних змагань є з'єдинена, вільна, самостійна українська держава».⁴

Тоді це вперше виступили публічно наче дві протилежні політичні орієнтації галичан. Одні хотіли передусім устійнити державно-правне становище західноукраїнської держави, а опісля налагодити міждержавне відношення до Великої України, а другі хотіли відразу розв'язати питання соборності українських земель. До першої групи належали провідники націонал-демократичної і радикальної партій, а до другої — частина національних демократів і радикалів, соціальні демократи, студентство і Українські Січові Стрільці.⁵

На це історичне віче наспіло теж письмо закарпатських українців, що його зачитав д-р Степан Баран. Закарпатські українці жалілися на свою невідрадную долю під угорською займанщиною, і закликали галичан, щоб «ви, наші рідні брати, повинні стати за нами і з'єднати з собою. Наш народ дожидає того спасення, щоб раз уже висвободитися від ярма другого народу».

Тиждень пізніше, 28 жовтня 1918 року в Кракові постала польська так звана Ліквідаційна Комісія, що її завданням було перебрати владу в Галичині від австрійських урядових чинників. Назрівав конфлікт, що мав вирішити хто буде господарем у Галичині й обидві сторони — українська і польська активно готувалися до дії. У Відні велися різні політичні пересправи з імперським урядом, а поляки готувалися, щоб у дні першого листопада обняти державну адміністрацію Східної Галичини. Щоб не допустити до того Українська Національна Рада разом з головою Генерального Українського Військового Комітету тоді ще сотником Дмитром Вітовським вирішила, щоб випередити поляків і вночі з 31 жовтня на перше листопада 1918 року зайняти Львів і повітові міста.

У полудне, 31 жовтня 1918 року делегація Української Національної Ради (д-р Кость Левицький, д-р Сидір Голубович, Володимир Сингалевич, о. Олександр Стефанович, д-р Лонгин Цегельський і Іван Кивелюк була в намісника Галичини графа Гуйна у Львові, і вимагала, щоб він передав адміністрацію Східної Галичини Українській Національній Раді. Намісник відмовився, мотивуючи свою відмову тим, що не має в тій справі ніякого доручення цісаря ані австрійського уряду.

Д-р Лонгин Цегельський цікаво описав у своїх споминах цю авдієнцію в намісника Гуйна: «Знаю, що маю приятелів у Вас — говорив старий намісник, — і ви все мали приятеля в мені. Ваш народ чесний, добрий

і хоробрий. Ваші національні змагання оправдані. Але я мушу стояти на довіреному мені становищі до кінця, хоч би то була і пропаша позиція. Взагалі я думаю, що ми віджили своє. Новий світ настає, мій світ іде до гробу... Перед Вами, здається будучина. Маєте державу в Києві. Та чи вона вдержиться? Боюся, що ні. Забагато маєте ворогів, а самі ще заслабо зорганізовані. Це щойно лиш починається заколот. Коли старі монархії впадуть, тяжкі настануть часи»...⁶

День раніше, тобто 30 жовтня велися наради міністрів у Відні, що ними проводив президент міністрів д-р Лямаш, однак корисного рішення стосовно розв'язки політичного питання Галичини ці наради не дали. Австрійський уряд нібито відступав українцям їхню державну територію, але якось без виразно визначених границь, і так, щоб усе-таки вдоволити поляків. Про рішення ради міністрів, як і так не давало догідної розв'язки, справи Галичини ніхто не знав у Львові ввечері 31 жовтня.⁷ Вночі з 31 жовтня на перше листопада Українська Національна Рада вирішила, що треба такі тієї ночі захопити владу у Львові. Дуже наполягав на те рішення сотник Дмитро Вітовський. Він був палкої вдачі. «Все готове — говорив він. Нам не можна ніяк відкладати бо поляки захоплять Львів».

О год. 10.30 ночі Вітовський та інші старшини негайно подалися до штабу, а Українська Національна Рада ще продовжувала нараду намічуючи членів тимчасового українського уряду — першого в Галичині після 546 років чужого панування.⁸

Тієї ночі українські частини 15 полку крайової оборони, 50 вартового полку і 41 супровідного куреня роззброїли вояків неукраїнців, обсадили у Львові всі головні державні будинки й розгорнули українські прапори.

Захоплення влади в Галичині заскочило поляків. Уже такі першого листопада почалися вуличні бої між українськими військовими частинами і поляками, а скоро ті вуличні бої розгорнулися в криваву українсько-польську війну, що тривала два роки.

Західньо-Українська Республіка творилася в огні й бурі нової воєнної завірюхи на українських землях. Молодь ентузіастично вступала до війська, поліції, урядів. Цей її великий ентузіазм мав також позитивний вплив на старших і вояків, що верталися з воєнних фронтів і голосилися добровільно до рідного війська, щоб захищати рідну землю.

Листопадовий Чин мав крім своїх світликх сторінок і свої тіні, а головню величезні труднощі. Не було достатньо кваліфікованих фахівців у всіх ділянках державного життя. Країна була знищена в часі війни, бо ж її

землями просувалися воєнні фронти протягом чотирьох років. Господарсько-економічне життя країни було у великій мірі зруйноване. Був гострий брак зброї, амуніції, воєнного встаткування, медикаментів.

Західньо-Українська Республіка не проіснувала довго. Поляки одержали в травні 1919 року велику поміч із Франції — армію ген. Галлера⁹, а вона перерішила війну в польську користь, витиснувши Українську Галицьку Армію за Збруч, де вона негайно пішла на протибольшевицький фронт на поміч армії УНР.

Незважаючи на недовге існування української держави в Галичині цей державницький період мав велике значення для українського народу. У збройній боротьбі за власну державність відродилася державна традиція, зросла національна свідомість. Без істо-

ричного Листопадового Чину історія західньоукраїнських земель була б зовсім іншою у сучасному столітті. Цей державницький чин сімдесят років тому був одним із важливих наших державницьких чинів своєю історичною вагою і значенням. Багато написано вже про успіхи цього чину, як теж і про його невдачі та недоліки. Часто всі це болюче, часто продиктоване невідрадним положенням молоді держави, якій зразу ж накинено криваву війну.

Листопадовий Чин 1918 року залишається в нашій історії як героїчний і незабутній чин. Бо ж годі забути розмай блакитно-жовтих прапорів у княжому городі Львові, як і годі й не можна забути українських воїнів і борців, що поклали своє життя в боротьбі за величну ідею Листопадового Чину — українську державність.

1. Розпад Австрії і українська справа. »Віденська Воля« 1920 р.
2. »Діло« ч. 239 від 19 жовтня 1918 року. Автор статті д-р Василь Панейко.
3. Д-р Михайло Лозинський, Галичина в 1918-1920 рр. Нью-Йорк, 1970, стор. 29.
4. Там же, стор. 30.
5. Там же, стор. 31.
6. Лонгин Цегельський, »Від легенд до правди«.

- Нью-Йорк—Філадельфія, 1960, стор. 38.
7. Д-р Михайло Лозинський, Галичина в 1918-1920 рр. Нью-Йорк, 1970, стор. 35-40.
8. Лонгин Цегельський, Від легенд до правди. Нью-Йорк—Філадельфія 1960, стор. 42.
9. Армія Галлера мала шість дивізій вишколених вояків і добре озброєних французькою модерною зброєю та виряджених вранцузьким воєнним встаткуванням.

Богдан КРАВЦІВ

ПЕРШЕ ЛИСТОПАДА

Кривавим листом котить падолист
І сонце прагне знов далеких візій,
Щоб над нами знову пронеслись
Бої одважні і залізні.

Щоб дзвеніли списи і шаблі,
І жах вогню будив до дня оселі,
Щоб сходило сонце на землі
У вінку шрапнелів.

Щоб місто знов під чоботи полкам
Коври стелило і стяги шовкові,
Щоб у синім небі стрічка золота
Благословила нашої крові.

Сот. д-р Святомир М. ФОСТУН

У 50-річчя смерти полк. Євгена Коновальця

»Волі українського народу до самостійного життя не знищать ні ворожі тюрми, ні заслання, бо Україна є нездобутим бастионом героїв і борців«.

Це слова сл. пам. полковника Євгена Коновальця, які були і є глибокою істиною, підтвердженою повсякчас актуальною історичною дійсністю, зокрема в сучасному двадцятому столітті. Цю істину збагнув основно у вирі визвольної боротьби сл. пам. псковник Євген Коновалець, очоливши український націоналістичний рух, який після Визвольних Змагань виявився в організованих формах — УВО й ОУН.

Коли закінчився період збройної боротьби й витворилася нова ситуація на українських землях розпанаханих чужою окупацією, сл. пам. полк. Євген Коновалець проаналізувавши існуючу ситуацію, прийшов до ви-

сновку, що треба діяти по-новому, діяти в зовсім нових обставинах, незвичайно трудних, щоб перемогти внутрішнє моральне залясання викликане невдачею Визвольних Змагань. Бо ж національна катастрофа була велика. Чотири держави розшматували українську територію. Найбільша її частина спинилася знову під владою Москви, тим разом большевицької, яка почала здавлювати нещадно всі прояви національного прагнення українського свідомого громадянства. Серед української численної еміграції було розгублення, кипіли внутрішні чвари, зростали взаємні обвинувачення, ворогування. Всі обставини сприяли не українцям, а їхнім всрогам. Важко собі уявити духову руйну, що її могли нанести вороги українській нації, якби не розторнувся був сильний націоналістичний рух, який кликав українських

патріотів до нової боротьби. Важкої, впертої і завзятої, щоб вороги не вважали, що ідея української державности це було якесь випадкове проминуле явище, а навпаки, що боротьба за здійснення ідеї української державности продовжується далі в різних її формах і виявах і триватиме до остаточної перемоги.

Життєвий шлях сл. пам. полк. Євгена Коновальця це не тільки шлях українського

родження української нації, ставив у площині своїх завдань і боротьби поширення національної свідомості, політичного активізму й безкомпромісової боротьби за визволення України.

Вже в молодих студентських роках сл. пам. полк. Євген Коновалець приймаючи активну участь у різних гуртках і гартуючи свій характер, немовби передбачав, що доля поведе його до великих чинів, слави й во-

військовика, але й шлях великого політичного діяча, який у дуже критичному часі для українського народу вказав українським патріотам кудю іти та створив організований націоналістично-революційний рух, який змагаючи до політично-державницького від-

яцької смерті на стійці українського революціонера-борця.

І справді, доля вела його бурхливим шляхом почерез розбурхану, революційну стихію, що неслась полум'ям кривавих пожеж і грізним гуркотом гарматних пострілів по

широких просторах української землі. Він знав, що Україна потребує своєї збройної сили, знав, що таку силу треба організувати й такою силою стали його Січові Стрільці, великі ідеалісти, що ними захоплювався Винниченко: «Таке військо, — мовив він, — трапляється раз на тисячу років». Ставши на службу Україні, під командування свого корпусного командира полк. Євгена Коновальця Січові Стрільці намагалися зберегти й захистити моральні й державницькі здобутки української національної революції, що їх розтрачували тодішні політичні діячі, котрі відкидали потребу творення української армії та блукаючи в хаосі соціалістичних доктрин не відважувалися стати рішуче на шлях української суверенної державності.

У своїх «Причинках до історії української революції» сл. пам. полк. Євген Коновалець писав, що представники стрільцтва звернули вже тоді рішучу увагу на хаос, який творився і ріс, остерігали перед усякого роду експериментами, вказуючи на необхідність ясності й твердості як у внутрішній так і зовнішній політиці Української Народньої Республіки.

На жаль, тодішні політичні провідні діячі не прислухалися до закликів полк. Євгена Коновальця творити сильну дисципліновану армію, що й звичайно перерішило долю молодій українській державі в її некористь.

«Може більшовики були б нас і не перемогли, якби ми були слухали поради Коновальця» — говорив пізніше на еміграції кол. міністер освіти УНР Олександр Лотоцький.

Як уже було згадано, сл. пам. полк. Євген Коновалець не опустив рук після Визвольних Змагань, а навпаки, шукав нових можливостей, нового способу продовжувати боротьбу з окупантами. З його ініціативи твориться Українська Військова Організація, яка пристосовуючись до нових обставин продовжує боротьбу за українську державність. Але УВО це була тільки військово-бойова організація, а полковник Євген Коновалець бачив потребу створення однієї сильної націоналістичної організації, яка б мала чітко визначене ідеологічно-політичне обличчя, і змогла стати провідною силою українського народу в його боротьбі за визволення. Підготовчий етап до оформлення організованого українського націоналізму, приймаючи до уваги існування різних націоналістичних груп тривав доволі довго, й аж у 1929 році відбувся перший конгрес українських націоналістів, на якому постала Організація Українських Націоналістів (ОУН), а головою Проводу був одноголосно вибраний полк. Євген Коновалець.

Таким чином, український націоналістично-революційний рух оформився як ідеологічно-політична сила, яка ставила своїм основним завданням — боротьбу за визволення України. Під прапори цієї організованої сили, яка визначувала чітко не лише напрямки й шляхи визвольної боротьби, але й чіткість національно-державницької концепції горнулися українські патріоти й з кожним роком зростали кадри відважних борців-революціонерів. Вони гартувалися в обставинах безкомпромісної боротьби з ворогами, були пройняті наскрізь всецілою відданістю великій ідеї та були готові до найбільших жертв. Це було героїчне покоління, позначене духом печаті небуденної індивідуальності, що нею був сл. пам. полк. Євген Коновалець. Глибоко й уважливо вивчаючи політичні процеси, що тоді нуртували у світі він правильно передбачив, що світ увійшов в епоху націоналізмів. Могутній розвиток азіяського й африканського націоналізмів після другої світової війни підтвердив оті віщі слова основоположника українського організованого націоналістичного руху.

Йшли роки...

У в'язничних підвалах, концтаборах, за колючими дротами вмирали замучені, розстрілювані борці за волю України — члени СВУ, СУМ, УВО, ОУН, Карпатської Січі.

На політичному горизонті громадилися грозові хмари другої світової війни.

Передбачаючи війну, сл. пам. полк. Євген Коновалець багато плянував, їздив, організував, проводив тонку дипломатичну діяльність, шукав увесь час прихильників української визвольної боротьби, однак при тому зберігав завжди незалежність ОУН від чужосторонніх сил і впливів. Розбудовуючи організаційні кадри, готуючи військовиків, утримуючи широкі зв'язки, полковник готував приспівшено ОУН до нових завдань в обличчі тогочасних подій, які віщували близькість війни. ОУН ставала грізною силою, і ця сила серйозно непокоїла Москву і гітлерівську Німеччину. Зокрема український організований націоналізм тривожив більшовиків, і вони вирішили розправитися з полк. Євгеном Коновальцем.

У розгарі активної широкогогранної діяльності ОУН — прийшла трагедія Роттердаму. На площі Колзінгел цього голландського міста згинув із рук більшовицького агента Валюха, основоположник і провідник ОУН сл. пам. полк. Євген Коновалець. Його смерть була великим дуже болючим ударом для українського організованого націоналістичного руху. Немає сумніву, що коли б жив полк. Євген Коновалець, уся діяльність ОУН,

СТАРШИНИ СС РАЗОМ ІЗ ПІСТЬМИ, ПРЕДСТАВНИКАМИ УСС — В КИЄВІ НАВЕСНІ 1918 РОКУ.
Згори зліва 1-ий ряд: хор. І. Вирв'іч, сотн. М. Загаєвич, сотн. І. Рогульський, підхор. УСС О. Гришай, чет. М. Маренін, підхор. УСС В. Біляч, стр. Н. Н.; 2-ий ряд: дес. УСС-В. Гіряк, сотн. М. Харамбура, сотн. І. Андрух, сотн. В. Кучабський, сотн. М. Бісик, сотн. І. Гладкий, хор. Д. Грималюк, чет. Ф. Мамчур; 3-ий ряд: хор. В. Дзюковський, хор. І. Пак, чет. І. Чорниш, хор. Т. Кизима, сотн. І. Чмола, сотн. М. Магчак, сотн. Ф. Черник, сотн. А. Домарадський; 4-ий ряд: лік. іполк. д-р І. Рихло, сотн. П. Пасіка, лік. іполк. д-р К. Боевідка, от. УСС д-р Н. Гіряк, полк. Є. Коновалець, от. УСС Т. Рожанковський, сотн. В. Дідушок, полк. А. Мельник, сотн. Р. Сушко.

її роля у визвольній дальшій боротьбі української нації, її призначення були б мали напевно інший характер, хоча знову ж таки, не втрачали б свого основного напрямку — боротьби за визволення України.

Сл. пам. полк. Євген Коновалець згинув на стійці воїна, провідника, носія безсмерт-

ної ідеї.

Вона ж залишилася як натхненний дороговказ його послідовникам на шляху історичного призначення української нації, на який вийшло молоде українське покоління, і кидає виклик ворогові: «За правду будемо битись!».

З часу трагічної смерті основоположника ОУН сповняється цього року п'ятдесятліття. З перспективи того проминулого часу бачимо, якою великою духовно-політичною індивідуальністю був сл. пам. полк. Євген Коновалець, який *двигнув українську політичну думку з морального заломання після невдач Визвольних Змагань, натхнув її новим, динамічним і творчим змістом та створив нову добу в історії української нації.*

Створив добу, яка не закінчилася з його трагічною смертю. Не закінчилася вона теж

із героїчною смертю сл. пам. генерал-хорунжого Романа Шухевича, Головного Командира УПА чи з трагічною смертю сл. пам. Провідника ОУН Степана Бандери.

Не кінчається ця героїчна доба й сьогодні боротьбою і терпіннями новітніх борців — Нескоримих, але триватиме й далі, бо нація живе й бореться, терпить і перемагає, але завжди залишається за словами сл. пам. полк. Євгена Коновальця — bastіоном нових героїв і борців...

Богдан БОРА

БЕЗСМЕРТНИЙ ЛИЦАР

(Сл. пам. Є. Коновальця)

Він був таким, як кожний з нас, —
Людиною з життям дочасним.
Він жив-горів, але не згас,
Як завтра більшість з нас погасне.

Бо в тілі тім не попів тлів,
Не іскра сумнівом роздerta,
Не кволість задумів і слів,
А горда райдуга безсмертя.

Бо в тілі тім царем був дух —
Творець зусиль за царство волі,
І він стопив народ в обух,
Щоб ним розбити мур неволі.

Бо в тілі тім огонь палав,
Як прапор нації крилатий,
Як затрава минулих слав,
Як символ боргу і розплати.

Бо дух його, немов граніт,
У ґрунт вростав і не іржавів.
Недаром ворог динаміт
Вложив тід цю скалу держави.

Але розшарпав тільки плоть,
А дух і без щерби й руїни
Живе й веде нас до висот,
Як вічний лицар України.

У 45-річчя постанови І УД УНА

Мір Василь ВЕРИГА

Їм присвячувала велика Ідея

Постання української дивізії «Галичина» влітку 1943 р. коли змагалися між собою брунатна німецька та червона московська імперії, треба розглядати як *продовження боротьби українського народу за відновлення свого самостійного державного життя.* Українська молодь, зокрема на західно-українських землях, вихована на традиціях і легендах Визвольних Змагань 1918-1921 років, зазнала на власній шкірі усіх благ чужого панування, коли українська мова, українська Церква і всяка культурно-освітня праця заборонялася ворожими окупація-

ми, заборонялися найбільш елементарні ви-
моги народу з метою зденаціоналізувати
його, тримати в темноті, щоб легше над ним
панувати. Тому що формування дивізії «Га-
личина» не було одним відірваним фактом
від цілого життя українського народу, але
ще одним звеном боротьби за своє існування,
нам треба проаналізувати події, які попе-
реджували її створення.

Визвольні змагання український народ
програв, не маючи доброго політичного про-
воду, зокрема на східноукраїнських землях,
державницько вироблених людей, які вмі-

ли б на всі прояви політичного й економічного життя дивитися із погляду інтересів свого власного народу. Прикладів на це аж забагато, але ми пригадаємо один, дуже драгливий для людей, які творили українську революцію під московською займанщиною. Провідники, чи краще кажучи, творці української революції, дивилися на все з погляду міжнародного соціалізму й через те не хотіли творити власну армію, вважаючи всяку армію засобом панування маєтних верств і буржуазії-капіталістів над пролетаріатом. Бувши вірними гаслам міжнародного соціалізму, українські політичні діячі, на чолі з Володимиром Винниченком, не хотіли творити своєї української армії, не хотіли відділятися від соціалістичної Росії, аж поки не переконалися, що міжнародного соціалізму не було, немає його сьогодні й не буде в майбутньому. Міжнародний соціалізм, чи скажімо по-українськи — братерство, можливе є тільки між рівними собі партнерами. Коли ж ця рівність захитана, тоді сильніша сторона — скорше чи пізніше, використає слабшу для своїх особистих, групових чи національних інтересів. Коли ми насправду хочемо осягнути міжнародне братерство та взаємне порозуміння, то мусимо до нього прямувати з позиції сильного партнера. Коли б українські політики 1917-1920 років були прийняли гасло «наша сила в нас самих», то немає сумніву, що ми були б ту силу мали, організуючи українську армію. Помимо всіх заяв і декларацій про брак національної свідомості серед українців, в ім'я об'єктивної правди треба ствердити, що українське військо було й воно було патріотично наставлене тільки треба було зберегти його в дисципліні й політично виховувати. Тимчасом українське міністерство, чи пак секретаріат військових справ, демобілізував українські частини саме тоді, коли московські збройні сили розпочали формальний наступ на Україну.

Російсько-большевицький наступ на Україну йшов під двома різними видами — пропагандивним і збройним. Обидвом цим виявам допомагали організовані таки в Україні Лейбою Бронштайном-Троцьким, на очах українських політиків «червоні гвардії». У протигагу цьому серед українських мас почалася організація т. зв. «Вільного козацтва», яке на жаль, не втішалося симпатіями провідних політичних кіл України. Володимир Винниченко, тодішній голова Генерального Секретаріату, тобто прем'єр України, дивився на них, як на «куркульську затию» проти міжнародного, чи навіть проти українського пролетаріату, дарма, що такого в Україні не було, а був російський проле-

таріят, який висував свої претенсії до панування над Україною. Коли ж у другій половині 1919 р. із Західної України прийшла Українська Галицька Армія, щоб допомогти визволити Україну, то й вона не знайшла симпатій серед політиків УНР, тому що вона була занадто «націоналістично» вихована і, як вони говорили, їй бракувало «соціалістичного розмаху». Так, стративши можливість закріпити українську владу регулярними збройними силами України, українські політичні діячі намагалися зробити це при допомозі партійних партизанських загонів.

Щоб не входитьи занадто тлибоко у цю проблему, дозволимо собі ствердити, що коли б у 1918-1920 рр. половина, або навіть тільки третина усіх повстанців 1919 р. була з регулярній армії, Москва — біла чи червона — ніколи була б не поневолила України й український народ ніколи не поніс би був таких страшних жертв, як це сталося в підвалах ЧеКа чи в часі голоду 1921-1923 років, про який сьогодні зовсім призабули. Отже, винувати за програну самий народ, який, мовляв, не був національно свідомий, не можна, бо найбільше у цій трагедії завили не хто інший, а такі провідники, які самі не були свідомі ані своїх національних завдань, ані відповідальності перед історією. У висліді того ціла Україна потерпіла, стративши спершу свою незалежність, а пізніше величезні жертви в людях і майні, а в парі з тим і в процесі культурного розвитку. Як знаємо, Москва безжалісно нищила кожного, хто був свідомий українець, кожного інтелігента, який мав свою національну гордість і не хотів відректися від свого народу в ім'я нібито міжнародного соціалізму, а на ділі московського імперіялізму. Нищила навіть відданих комуністів-українців, яким не довіряла тільки тому, що вони були українцями.

Так під пельською як і під советською окупацією український народ поніс великі жертви й тому, зокрема на західноукраїнських землях, він зводив боротьбу з наїзником, заявляючи, що метою його є самостійна й соборна Україна а Організація Українських Націоналістів, що була авангардом у цій боротьбі проголосила девізу: *«Здобудеш українську державу, або згинеш у боротьбі за неї»*.

Перед вибухом другої світової війни, коли почали перевіряти кордони, встановлені Версальським договором, здавалося, що надходить час, коли будуть направлені кривди й українського народу. Але так не сталося, бо український народ не мав ані одного союзника, а всі великі держави не хотіли навіть чути про якесь «українське питання»

В такому положенні український народ, чи пак його провідники мусіли шукати когось, чи йти з кимось, чиї інтереси, так чи інакше, збігалися б з інтересами українців. Одинокими, хто здавалося, голосив гасла, які найбільше відповідали українцям, були німці. Як вимагали ревізії кордонів і виступали проти комунізму і проти Советського Союзу, найбільш жорстокого поневолювача України. Здавалося, що теза «ворог мого ворога — мій приятель і союзник» знайшла своє практичне застосування. Коли 1941 р. вибухла війна між Німеччиною і Советським Союзом, весь український народ був своїми симпатіями на боці Німеччини. Десятки тисяч українців — вояків Червоної Армії йшли добровільно в німецький полон, бажаючи стати до боротьби з Москвою. Українці вірили, що з німецько-московського конфлікту Україна повинна вийти незалежною державою.

Але цей психологічний стан довго не існував, бо вже на протязі перших шести місяців, тобто до кінця 1941 р., показалося, що самостійна і соборна українська держава не була в планах Німеччини. Вона не тільки не дозволила творити української держави, проголошеної 30 червня 1941 й організувати українську армію для боротьби з московським більшовизмом, але знищила навіть зорганізоване самоврядування, замкнула високі школи в Галичині, а на всіх інших українських землях — навіть і середні. Крім того німці поділили Україну, віддаючи Буковину, Бесарабію та т. зв. Трансністрію Румунії, Угорщині — Закарпаття а Галичину прилучили до польського Генерал-Губернаторства. З усіх інших українських земель віддалених від фронтних дій німці створили т. зв. Райхскомісаріят України зі столицею в м. Рівне в західній Волині. Так Німеччина перетворила Україну у свою найбільш експлуатовану колонію, запровадивши в ній терор не менший від московсько-більшевицького. Виморювання голодом полонених зояків українців Червоної Армії, які добровільно здалися в полон, вшанування і розстріли за найменші провини, або таки за провокації спричинені московсько-більшевицькими диверсантами, викликало реакцію населення України, яке стало організувати відділи самозахорони. Творилася Українська Повстанська Армія.

2 лютого 1943 р. прийшов для німців трагічний Сталінград і почався німецький відступ на цілому фронті, а це означало знову поворот московсько-більшевицької влади. І перед українцями постало питання: «Що робити?» Саме тоді, в березні 1943 р., німецька

адміністрація Галичини пригадала собі про те, що українці були готові взяти зброю до рук для боротьби з більшовизмом і звернулася до Українського Центрального Комітету, на чолі з проф. Володимиром Кубійовичем з пропозицією творити українську збройну формуцію, покищо в силі одної дивізії. Правда, свої пропозиції німці не пов'язували з жодними політичними передумовами, але провідні українські кола прийняли її з власних ідейних мотивів.

Які ж були ті ідейні мотиви, які вплинули на те, що УЦК погодився підтримати організацію дивізії «Галичина» й до того у складі німецької зброї СС? Перш за все, партизанська боротьба, яка почалася була тоді на Волині, була дуже ризикозна і, як показали Визвольні Змагання, партизанка не могла конкурувати з регулярною армією, зокрема без підтримки ззовні, тобто без союзників, які допомагали б зброєю і військовим вирядом. Аналізуючи тодішню політичну ситуацію, українські провідні кола, а зокрема ветерани української визвольної боротьби з 1918-1920 рр., прийшли до таких висновків: а) Німеччина війни не виграє, але в крайньому випадку вона заключить мир, зберігаючи за собою свої етнографічні території, а тим самим буде змушена залишити всі окуповані терени, а в тому й Україну, або б) Німеччина буде продовжати війну, але під ударами альянтів розпадеться залишаючи за собою хаос, перш за все у Східній Європі.

У першому випадку українська дивізія «Галичина» була б збройним зав'язком української народної армії, якої завданням було б відновити і закріпити незалежну українську державу, подібно як це було при кінці першої світової війни з Українськими Січовими Стрільцями. Служба молоді у Дивізії була б доброю нагодою для легального і солідного її вишколу.

У другому випадку, було очевидне, що українцям треба буде збройної формації, щоб охоронити народ і народне майно перед знищенням та грабунками відступаючих німецьких мародерів, а край перед еventуальним хаосом революції. Крім того з німцями зроблено було домовлення, що Дивізія воюватиме тільки на східньому фронті проти більшовиків, ніколи проти західних альянтів. Вже хочби із цього видно, що Дивізія не збиралася воювати за німецьку «Нову Європу», а тільки за інтереси українського народу. Крім того Військова Управа ухвалила була негайно нав'язати контакт із західними альянтами, щоб у слушний час українська дивізія і всякі інші українські військові частини, могли поставити себе в їхнє розпоря-

дження. Отже, українські провідні кола при організації дивізії «Галичина», ані не поділяли політично-програмових ідей німців, ані не збиралися помагати їм у їхніх загарбницьких плянах підбою Європи.

В часі творення дивізії більшовики бажаючи застрашити населення, а зокрема молодь, яка голосилася до Дивізії, вислали в рейд через Волинь і Галичину партизанський загін під командою Сидора Ковпака, а польський екзильний уряд через свого представника в краю видав погрозу українцям, як своїм громадянам, щоб вони не вступали до Дивізії. Отже, це також вказує на те, що нашим ворогам зовсім не подобалася ідея окремої української військової формації, так само як у 1917 р. москалі виступали проти творення українських полків у російській армії, чи поляки у 1914 р. — проти формування легіону Українських Січових Стрільців. Значить, що наші вороги добре розуміли, звідки їм грозить небезпека. Тут варто згадати й те, що не всі німці були за формування української військової частини, бо не довіряли українцям. В серпні 1944 р. німці перекинули були до Франції 30 піхотну дивізію, що складалася з москалів і т. зв. козаків, на боротьбу з французьким підпіллям. У складі цієї дивізії 3 курінь першого полку складався з українців, який прибув до Франції 18 серпня 1944 р. а вже 27 серпня він повністю, у силі 820 старшин, підстаршин і стрільців — перейшов до французького резистансу.

Говорячи про дивізію «Галичина» слід підкреслити, що українська молодь голосилася до неї не тому, що вона була приділена до зброї СС, а тому, що вона мала бути *українська*. Перед німцями було поставлене домагання, щоб ця формація мала чисто український характер, але німці від того відмовилися. Спочатку не дозволяли офіційно вживати навіть назви «українська», а «галицька», але з часом і це переборено і дивізія після битви під Бродами мала формально назву «14 Дивізія Зброї СС, (Українська ч. 1)». Тут одначе виникає питання, чому саме СС? Отже, Дивізію приділено до зброї СС проти волі українців, покликуючись на регіональний характер дивізійників, то знову ж на обов'язуюче міжнародне право, яке не дозволяє творити військових частин із громадян завойованих країн а коли ці частини є добровільні — тоді їх підпорядковували Зброї СС, так як й усі інші чужонаціональні частини. Отже, підчинення Дивізії Зброї СС було тільки формальним і не мало нічого спільного з нацистською ідеологією чи взагалі також не мали права носити відзнаки

галі партійною приналежністю. Дивізія «Галичина» відрізнялася від інших частин СС у декількох аспектах: а) офіційно вона називалася «Waffen Grenadier Division der SS», а не «SS Grenadier Division» як це називалися німецькі дивізії зброї СС. Члени Дивізії, ані називати себе СС і коли німецький старшина — сотник формально називався SS Hauptsturmführer, сотник-українець мав титул — Waffen Hauptsturmführer, також стрілець називався Waffen Grenadier а не SS Grenadier. Крім того вона мала українські кольори й відзнаку золотого галицького льва на синьому тлі, яку всі вояки українці носили на правому рукаві, або срібного лева на ковнірі, там де німці мали знак СС. Але найважливішим не німецьким виявом були військові капеляни у Дивізії, яких не було у жодних німецьких частинах.

Деякі документи стверджують, що організатори Дивізії «Галичина» сподівалися, що заки усі добровольці перейдуть вишкіл, війна закінчиться і Дивізія служитиме виключно для українських цілей на українських землях. Так одначе не сталося, бо війна протягнулася ще 22 місяці і Дивізія побувала на українських землях на фронті під Бодоми, на Словаччині, поборюючи більшовицьких партизанів та у Словенії — воюючи проти комуністичних партизанів Тіта. Вкінці всна спинилася на фронті, в Австрії, на південний схід від міста Грацу.

Хоча Дивізія теорилася, можна б сказати, в таких умовах, як колись Українські Січові Стрільці, але доля їй судилася зовсім інша. Війна закінчилася не так, як сподівалися, чи хотіли українці. Замість сподіваного хаосу, на сході Європи запанували більшовики, які посунали ген, аж у Західню Європу. Одначе зовсім несподівано, Дивізія відіграла поважну політичну роль, перебуваючи у таборах полонених, надаючи розгослес українській справі. Через Дивізію про Україну говорилося в Організації Об'єднаних Націй і на нарадах у Потсдамі, де Сталін поіменно назвав Дивізію, якої видачі він вимагав. Отже, із згадкою про Дивізію, говорилося про Україну не ту «яка об'єдналася навіки з Росією», як це твердить забріхана московсько-советська пропаганда, але з Україною, яка боролася і бореться за вихід з Советського Союзу, яка змагає до своєї незалежності. Постава дивізійників у таборі полонених і пізніше на волі вказує, що елемент, який пішов до Дивізії «Галичина» — був національно свідомий, якого не можна підманути дешевенькими советськими побрехеньками. Дивізія «Галичина», що пізніше стала першою Українською Дивізією Укра-

їнської Національної Армії, оправдала своє існування тим, що завдяки їй німецький терор таки дещо зменшився; тим, що німці таки випустили частину політичних в'язнів, а також тим, що за плечима Дивізії виїхали з України чимало біженців — політичних емігрантів, які сьогодні живуть на Заході і продовжують боротьбу доступними їм засобами за визволення свого народу. В іншому випадку багато із них були б згинували у советсько-большевицьких таборах смерті. Дивізія виявилася, так само як і Українська Повстанська Армія, збройною силою українського народу у його безперервній боротьбі за свою державу.

На закінчення слід зачитувати слова світлої пам'яті блаженнішого патріарха Йосифа, який з нагоди 40-річчя Дивізії писав: «В 1943 р. у складній військовій ситуації на нашій землі витворилася нова можливість творення наших військових формацій з модерним військовим вишколом, і постала Українська Галицька Дивізія, яка під кінець війни стала основою Української Національної Армії як її Перша Дивізія, в склад якої входили вояки з усіх Українських земель. Продовжуючи славу традицію Українських Січових Стрільців, на зміну батькам йшли їхні сини, щоб з поміччю св. Юра і Пречистої Матері «підняти червону калину» — символ потоптаної нашої Батьківщини. Їхня ціль не була будувати «нову Європу» чи служити новому наїзникові, а у слушний час, на згарищах обох імперій, творити свою нову державу. Про це говорять виразно історичні

документи і знають ті, проти кого ця військова частина була поставлена.

Цього року клонимо наші голови перед тими, що в молодечому запалі голосились добровольцями, щоб здобути для свого народу те, чого століттями не могли здобути для своєї Батьківщини їхні батьки і прадіди. Багато з них віддали своє життя на фронті у бою під Бродами і в різних країнах свого відступу на Захід. Перед собою мали вони єдину ціль — воля своєї Батьківщини, без всякого ворога і супостата в ній. Хоч їхнє становище було безвихідне, вони не захищалися до останку, і це вміли оцінити ті, що їх гуманно прийняли у свій полон. Сьогодні по всіх поселеннях вони далі є прикладом вірності Україні, любові до неї і своєї вірності найвищим ідеалам, за які вони боролися зі зброєю в руках.

«...Нехай згадка про Українську Галицьку Дивізію, — закінчує Блаженніший, — живе постійно з нами як велике свідчення наше перед народами, що ми прагнемо волі, державності і за це готові на найбільші жертви, щоб правда, справедливість і мир були на нашій землі, яку нам дарував Бог. Згадаймо щирими молитвами усіх загинулих за волю України і її Церкву. Працюймо так, щоб їхня жертва не була тільки спомином для нас, але бажанням здобути те, за що вони загинули».

Ці слова віддають, мабуть, найвірніше суть творення та існування української Дивізії «Галичина» у часі другої світової війни.

ТОВАРИШЕВІ З-ПІД БРОДІВ

Ти пригадуєш, брате, як гриміли гармати
І заграви вставали з п'їтьми,
Як в пекедьній навалі большевицьких вандаліх
Боронили ми Броди грудьми.

Як в бою до останку відбивали ми танки
Й на пробій ми ішли їм в чоло,
Як в смертельнім віражі у Підгірцях і Княжім
Нас не мало тоді полягло...

Відшуміли події т анехай не радіє
Підлий кат за звияги свої,
Кров борців кличе далі, воздвига п'єдесталі
На нові і діла, і бої.

Загримлять незабаром, пронесуться пожаром
Над полями, у горах й лісах, —
То в огні і залізі лави наших дивізій
Вийдуть знов на зазорений шлях.

І зустрінемось знову у знайомих дібровах,
І наш крок пролуна аж до хмар,
І підем обидвое до відплатного бою
За Підгірці, і Крути й Базар!

Є. СТАХІВ-ПАВЛЮК

Боротьба українського народу на східньоукраїнських землях у 1941 — 1944 роках

(Спомин очевидця й учасника)

Східня Україна, це області: Харківська, Сумська, Донбас та Кубань, Харків і Донбас, це промислові околиці і населення тут досить мішане. Крім українців живуть у містах грузини, вірмени, татари, москалі, а в околицях Марюполя греки, які поселилися тут ще за Катерини II і творять сильну колонію із 27 сіл і містечок. Українська національна свідомість тут була слабша, ніж у інших областях України, але незважаючи на це і тут самостійницький рух був широкий і мав великі успіхи. Ці терени не підлягали владі цивільного правління на чолі з Кохом, а були адміністровані військовою владою. Військове правління прийняло особливо хитру тактику супроти українців і перехитрило деяке число української інтелі-

генції. Це було спеціально в Харкові.

Зима 1941-42 це жах голоду, який панував тоді по всіх більших містах в Україні, а перебрав міру в Харкові, від якого фронт не пробігав даліше, як за 20-25 км. Під час голоду згинули багато української інтелігенції, бо Харків, як відомо, кол. столиця УРСР, і в ньому концентрувалася еліта України. Там жив Аркадій Любченко, що не хотів, як Бажан, Тичина й інші втікати разом з большевиками, і сатирик Анатолій Гак, жінка письменника Карла Ходкевича, жінка кол. наркома Шумського та багато професорів, доцентів і визначних громадян.

Зусилля військової адміністрації полягало в тому, щоб приєднати українську інтелігенцію. Німецькі військовики усвідомлюва-

ли, що для розбиття большевиків треба розв'язати українську проблему. Вони знали, що українці вороже ставляться до німців, саботують їх окупаційні запорядження й накази та змагають до самостійності. Тому німецька армія хотіла всю вину за німецький терор в Україні скинути на партію чи Гестапо. Німецькі військовики заявляли, що коли війна скінчиться, то армія постарасться, щоб український народ дістав державу, але тепер на це не час, тепер мусять українці помагати німцям розбити большевиків. Вони навіть брехали, що вже тепер українці дістали б державу, але українські революціонери вороже ставляться й псбують німців, а тому німецький уряд не може дати українцям самостійності. На свою агітку злєвили вони кількох українських інтелігентів, які повірили їх облудним словам, що, мовляв, причиною зла є український визвольний рух.

Самостійницьку діяльність почали в Харкові кілька молодих революціонерів на чолі з Пропіньським. Коли в жовтні 1941 року німці зайняли Харків, вони відразу почали вести сживлену роботу. Згодом у Харків прибули інші революціонери з Полтави і Кременчуга. Вправді умови не були тут найкращі. Незважаючи на це, проведено сильну акцію серед робітництва, яка знайшла серед них ширський і прихильний відгомін. Ще краще прийняло роботу українських революціонерів населення сіл і містечок, тому, що там була досить висока свідомість.

Німцям удалося в Харкові двічі викрити революційну сітку. Раз навесні 1942 р., другий раз восени 1942 р. В той час німці заарештували й розстріляли багато самостійників, між ними згинув «Мудрий», «Зелений» і «Сірко». Але незважаючи на терор і хитру німецьку політику, кадри революціонерів-самостійників росли, на зміну поляглим приходили нові.

Особливо сильний відгук знайшла революційно-самостійницька акція між робітництвом Донбасу. Тамешній український робітничий елемент виявив досить велику свідомість. Відчувши на своїх плечах усі «добродійства» большевицького «раю» та добре пізнавши нових німецьких «визволителів», робітники Донбасу побачили, що правда є за ними, хто виступають і проти большевиків, і проти німців і голосять кличі соціальної справедливості й індивідуальної та національної свбоди всіх людей і народів. У тей час Донбас пережив жахливий голод.

Я бачив усі ці робітничі «посьолки», оці Собачівки в Гришино, землянки в Горлівці і хатки в Сталіно (Юзівка) — всю біду українського Донбасу. Я сам прожив з україн-

ським робітництвом в тих Собачівках несповна 2 роки, ділячися з ними долею й не-долею. Один страшний жах огортав людину, коли дивилася на втечу робітництва з Донбасу взимі 1941-42 та навесну 1942 р. Голод шалів тоді, подібно, як у 1933 р. Лише тим разом голод був викликаний війною. Колишні розкуркулені селяни й ті мільйони людей, що покинули рідні села в час колективізації й голоду рушили тепер знову, втікаючи перед новим голодом, на свої прадідівські оселі шукати хліба. А зима була дуже гостра. Мороз доходив до 30-40 ступенів. Та незважаючи на це, люди в той час втікали на Лівобережжя, а навіть у Київщину та Внничину цілими валками. Запряжені в двскілісний візок чи сани, мов звірята, мандрували сотні кілометрів з дітьми і з усім своїм майном на Захід. Бувало бачили, як робітник запрягся в сани, на санках кілька клунків та двоє трое маленьких діточок, а жінка помагає, попихаючи сани. Мороз сильний, що діти аж сині, а чоловік бродить по коліна в снігу і прямує все даліше й даліше від Донбасу. Таких картин були тисячі. В той час Донбас покинули около мільйон робітників. Багато тоді на широких українських шляхах людей замерзли, багато відморозили руки й ноги.

Коли разом з моїм приятелем «Митарем», розстріляним німцями в березні 1944 р. в Дрогобичі, 18 лютого 1942 р. перший раз станув я ногою на Донбаську землю і йшов з Горлівки дорогою на шахту ч. 5, побачив на стовпі повішених чотири чоловіки. Кожний з них мав таблицю з написом: «Я бандит... за вживання зброї повішений 15. 2. 42». Не весело вітали нас німці на тій землі. Але це нас не бентежило. Ми прийшли сюди з твердою постановою, помстити смерть кожного замученого нашого земляка, покарати за це німців, або самим згинутися.

Уже в травні 1942 р. революційне підпілля було зорганізоване в Краматорську, Костянтинівці, Горлівці, Сталіно (Юзівка) і Маріуполі. Українське робітництво Донбасу жваво цікавилася українським визвольним рухом. Скоро самостійницькі кличі знайшли шлях у кожний завод, шахту, рудник, підприємство, у школу, кооперативу, в робітничу землянку. Найкраще йшла робота серед робітників та молоді в Маріупільщині. Там зорганізовано широке підпілля в місті й околиці та розкинено масово протинімецьку літературу. Німцям вдалося викрити одну ланку й заарештувати в серпні 1942 р. около 10 людей. Їх посадили в тюрму у Сталіно. Ніхто не признавався, всі мовчали, незважаючи на те, що їх катували. В той час у тюрмі у Сталіно згинув у грудні 1942 р. організатор

Марюпільщини Степан Держко, який організаційні тайни взяв з собою до гробу.

Але Марюпільська підпільна організація скоро вигоїла рани й далі вела конспіративну роботу. Під осінь 1942 р. український визвольний рух панував над ситуацією в усьому Донбасі. Революційна сітка почала поширюватися навіть на Ворошиловград (Дуганськ), Старобільськ, Таганріг, Ростів та почала вкорінюватися на Кубані. Але на територіях області Ворошиловградської й Кубані ширшої діяльності не можна було розгорнути, бо вже в січні 1943 р. прийшли туди знов більшовики. На Кубані смертю героя згинув Тимко, заарештований німцями під час революційної роботи.

Коли в полівині січня 1943 р. політичний провід визвольного руху в Донбасі побачив, що німці внаслідок програної битви під Сталінградом будуть утікати, дав порозумівшись з головним визвольним центром, запорядкування, розкинути в усій околиці на прилюдних місцях протинімецькі і протибільшовицькі листівки, які закликали народ ставати під прапори самостійної України до боротьби проти двох імперіялізмів. Крім того, головний визвольний центр дав наказ усім зорганізованим революціонерам лишатися на теренах, які залишали німці. Приготування до виконання наказу пройшли в усьому Донбасі. Масово розкинено листівки й літературу. Змінено клички і зв'язкові пункти. Народ організувався на випадок приходу більшовиків, 4 лютого 1943 р. більшовики зайняли Слов'янськ, а 6 лютого 1943 р. Краматорськ. Революціонери, що діяли в тому районі всі лишилися під більшовиками. Далі більшовики захопили Донбас, зайняли Лозову, Павлоград, зблизилися до Дніпропетровська й Запоріжжя. Південне крило боль-

шевицької армії зближалося до Марюполя. Донбасові грозило оточення. Із спокоєм очікували революціонери на прихід більшовиків. Але 20. 2. 1943 р. німці почали наступ і до 28. 2. 1943 р. виперли більшовиків поза Донецьк в горішній течії і поза Міус, Фронт устійнився від Білгород поза Слов'янськ, через Дебальцево і дальше Міусом до Азівського моря. Німці почали знову свою ганебну роботу. Кого не вбили більшовики або не змобілізували до своєї армії, того нищили німці.

Ксли німці почали наступ і бої проходили селами, народ ховався в підвали, щоб заблукані кулі не скоротили їм життя. Німці кидали в підвали гранати і мордували невинне населення, мовляв, то партизани. Так німці замордували поперх 300 мешканців села Знаменівка та спалили около сто хат. Мордували людей в Петроспавлівці, за те, що по втечі німців позабирали залишене майно. Подібні погроми відбувалися в Лозовій, Барвінкові, Гришино і в багатьох інших селах.

Як тільки німецькі війська відбили від більшовиків Слов'янськ і Краматорськ на Донбасі, відразу почали шукати винних у розкиненні перед їх втечею листівок. Відбулися масові арешти у Слав'янську, де був заарештований інж. Шинкар з групою самостійників. Організатор того району «Остап» намагався зорганізувати втечу арештованих, але акція не вдалася, і він сам потрапив у в'язницю. Арештовання проводив фольксдсйч бурмістр Краматорська В. Шопен. Всіх арештованих перевезли до тюрми в Горлівці, де «Остап» ще раз намагався організувати втечу. Він зв'язався з іншими в'язнями й друзями на волі.

(Далі буде)

Синьожупанники й сірожупанники

З вибухом першої світової війни в 1914 році наддніпрянські політичні діячі-емігранти створили для пропаганди ідеї самостійності України організацію Союз Визволення України, що його постійним осідком був Відень. Цей Союз розгорнув широку політичну діяльність у Німеччині, Австрії, Туреччині й Болгарії, а теж у нейтральних державах. Він мав своїх представників у різних європейських центрах та видавав різними мовами пропагандивні твори про Україну.

Найважливішим здобутком діяльності Союзу була праця серед всеннополонених українців російської армії — у Німеччині та Австрії. Ця праця закінчилася формуванням українських військових частин із полонених. У німецьких і австрійських таборах полонених були оксело мільйона українців, хоч свідомого елементу серед них було мало. Союз зсві вдалося виведати дозвіл, щоб українців приміщувано в окремих таборах, де Союз псовів інтенсивну працю над їх національним

освідомленням. З цих таборів головніші були в Фрайштадті в Австрії та в Раштаті. Зальцведелі й Вецлярі в Німеччині. У квітні 1917 року постав у Німеччині окремий табір для старшин-українців у Ганноверському Міндені (Hannoverisch Münden) пізніше і в Австрії — в Йозефштадті (Josefov). У таборах були zorganizовані школи, бібліотеки, читальні «Січі», хори, оркестри, театри, кооперативи, різні курси, секції (національна, соціальна), братства і т. ін. В кожному таборі були свої українські часописи: в Раштаті — «Розсвіт», у Зальцведелі — «Вільне Слово», у Вецлярі — «Просвітний Листок», пізніше «Громадська Думка», у Фрайштадті — «Розвага», в Йозефштадті — «Наш Голос». Завдяки культурно-освітній і політичній праці в таборах — серед полонених пробуджувалася національна свідомість, вони стають свідомішими українськими громадянами. На початку 1917 р. в кожному таборі були вже кілька тисяч вояків цілком національно свідомих.

Револуцію в Росії привітали полонені-українці з ентузіазмом і з увагою стежили за подіями в Україні. Проголошення Універсалів відбувалися в таборах дуже вродисто. Полонені збирали навіть гроші на національний фонд, пересилаючи їх через Сюз Визволення України, збирали підписи довір'я для українського уряду і т. д.

В часі берестейських мирових переговорів німецька та австрійська влада дали дозвіл на організування українських військових відділів із полонених. Українська мирова делегація в Бересті видала від імені Центральної Ради відозву до полонених із закликом вступати до українського війська.

В половині лютого 1918 р. в німецьких таборах Раштаті, Вецлярі й Зальцведелі вже були сформовані кадри двох піхотних полків і їх вислано до Голобів на Волині для дальшої організації. Тут, на початку березня сформувалася 1 дивізія Синьожупаників (від синьої барви одностроїв: козацьких жупанів-чумарок і штанів), — у складі чоти-

Члени таборського драм-гуртка в Раштаттському таборі

рьох піхотних полків, по 1200 людей у кожному, та одного гарматного полку. Дивізією командував ген. Зеленський, а командирами полків були: 1. — полк. М. Шаповал, 2. — сот. Малохатка, 3. — сот. Курінний, 4. — пполк. М. Чеховський та гарматного — полк. Д. Чижевський.

Рівночасно почалося теж формування і другої дивізії чотирьох полкового складу в таборах і в Голобах. У Міндені проведено іспити з українознавства між старшинами, якими мали поповнюватися обидві дивізії, але цим старшинам через гетьманський переворот не вдалося виїхати з Міндену.

У квітні синю дивізію переведено до Києва, Але не використано цієї збройної сили, що творилася на чужині. Німці перед гетьманським переворотом дивізію роззброїли і

строях синьожупанців), що вели на Волині й на Підляшші культурно-освітню працю. Комендантом цього відділу був поручник Микола Шаповал, теж полонений, комендант раштатської Січі. Ці стрільці видавали в Білій часопис («Рідне Слово», видали й календар на 1918 р.) й теж вели між місцевим населенням культурно-освітню працю. Опісля ці Стрільці с'єдналися з синьожупанниками й М. Шаповал став комендантом одного полку.

Полонені українці з Фрайштадту й інших таборів теж зорганізували згодом військові відділи. У фрайштадському таборі теж на зразок німецьких таборів, постала «Січ ім. гетьмана П. Дорошенка», з якої сформовано перший український військовий відділ з полонених в Австрії, як 1 Козацько-стрілець-

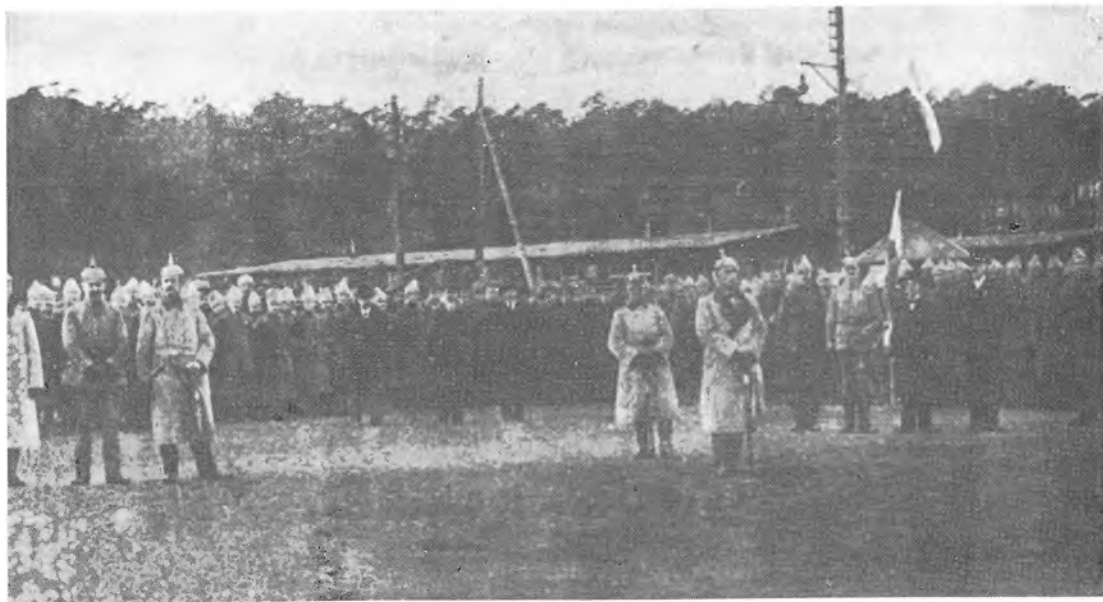
Комендант табору, генерал-майор Лянґ проводить перегляд новоприбулих полонених до табору

здемобілізували, не маючи певности, чи синьожупанці будуть вірні гетьманському урядові.

Варту згадати ще про невеличку формуцію Січових Стрільців із українських полонених у Німеччині, що безпосередньо підлягали командуванню «Ober-Ost» на окупованих німцями частинах України (Холмщина, Волинь). Вони пробували в Білій на Підляшші і повнили охоронну службу для тих синьожупанців полонених (ходили в одно-

кий курінь. Куренем командував сот. Ганжа, а сотнями старшини Байко, Сергієвський, Михальчук і Сич — усі з тересієнштадського та йсефштадського табору.

З кінцем лютого 1918 р. курінь перенесено до Володимира Волинського, де мало проводитися далі формування цілої дивізії. 2 курінь під командою пполк. Перлика сформувався з полонених, що працювали в робітничих відділах на Волині, а 3 курінь сот. Яковлева був надісланий з Фрайштадту. В

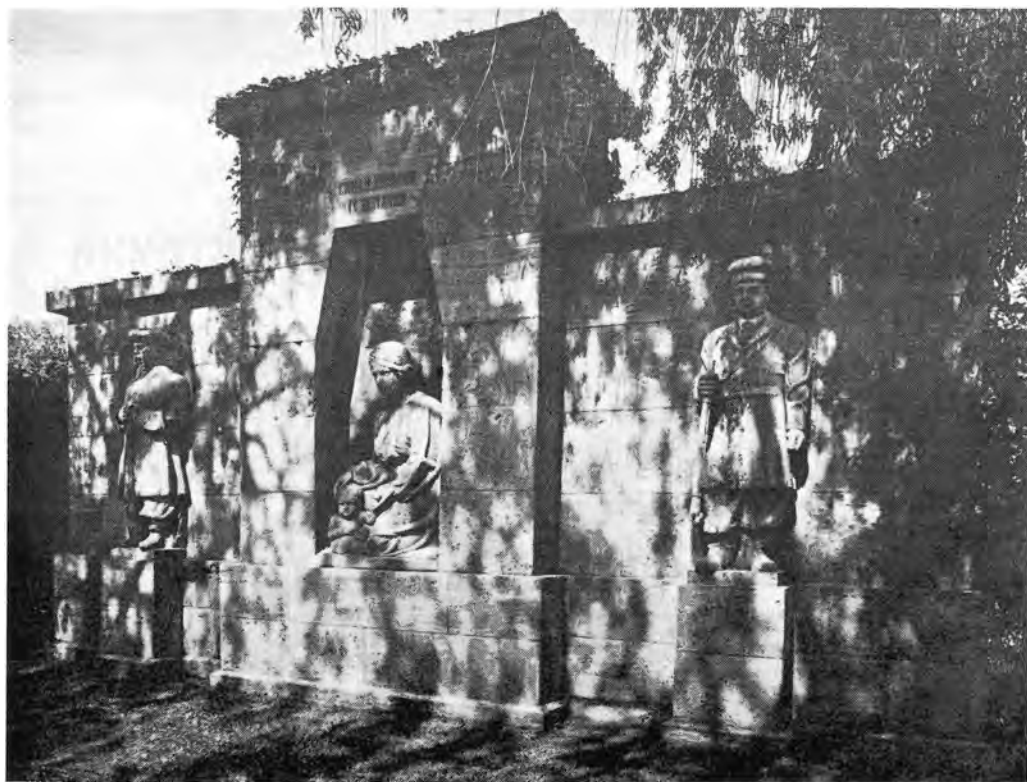
*Таборове свято з нагоди підписання мирового договору між Україною
і центральними державами 9 лютого 1918 року*

*Полк синьожупанників на залізничній станції м. Раштатту у виїзді в Україну.
Березень, 1918 року*

*Прощальна зустріч синьожупанних старшин із німецькими
на залізничній станції м. Раштатту*

Пам'ятник воякам -синьожупанникам у м. Раштатті

березні з трьох куренів зорганізовано полк. У полку велася дальша військова підготовка та національне виховання старшин і вояків. З фрайштадського табору приходили свіжі курені. З кінцем квітня полк налічував уже 4 тисячі вояків, а в травні, вже за гетьмана, поширився в І козацько-стрілецьку дивізію, яку називали ще й сірою, або сірожупанниками, від сірої барви однострою (сіра чумарка жупан і сірі штани).

З приходом до влади гетьмана Скоропадського козацько-стрілецького полку не роззброєно, тимто й дальша організація дивізії, що постала з того полку, переводилася вже в часі гетьманату.

*

Цей короткий нарис про українських вояків — синьожупанників і сірожупанників, поданий за історією Українського Війська, збагачуємо рідкісними а то й унікальними знімками, що їх нам надіслав побр. ппор. Іван Карабін із Зах. Німеччини, шанувальник усього пам'ятного, що залишилося після синьожупанників та опікун пам'ятниками на воєнних цвинтарях. Він не жаліє свого труду і грошей, щоб опікуватися тими пам'ятниками та берегти все пам'ятне, що залишилося в спадщину по синьожупанниках, і йому за це належить признання і сердечна подяка. — Редакція.

Ппор. Іван Карабін

Май. А. В. ФРАЙГАМ

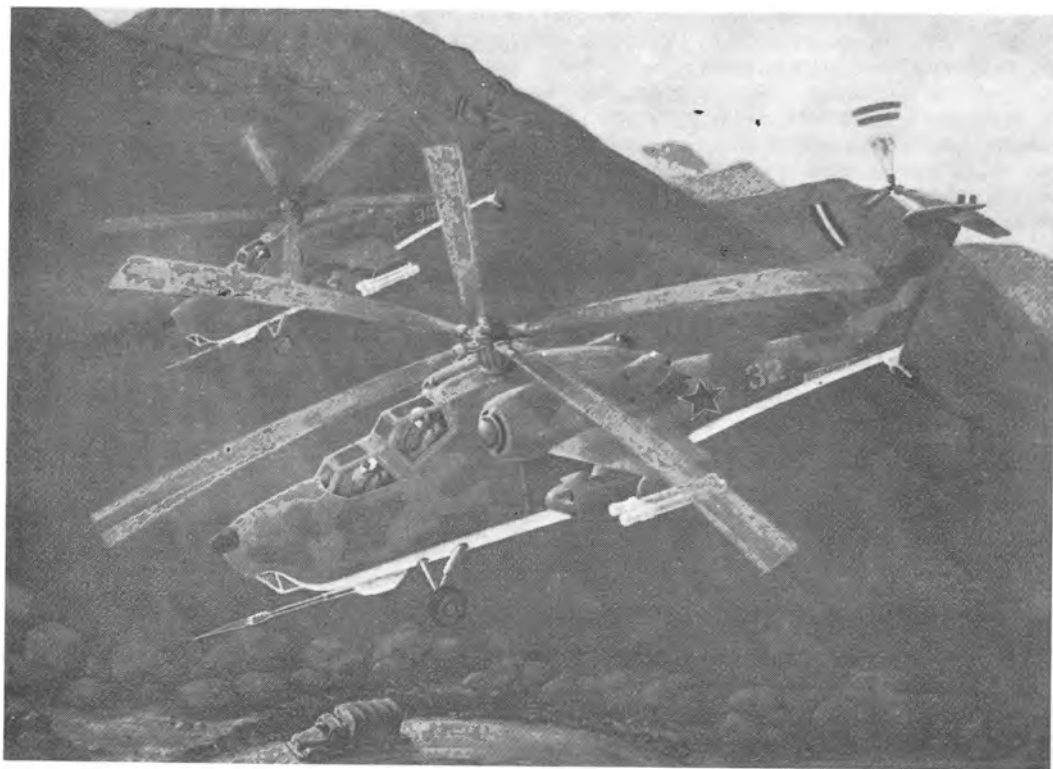
Розробка сов. мілітарної доктрини

Зовнішня советська політика завжди ставила своїм головним завданням просування і здійснювання імперіялістичних плянів Кремля — просування широко в світі советських впливів, а коли була можливість і нагода, то й здійснювання мілітарної експансії.

Нагадаймо, що советський мілітаризм разом із нацистським погромив і поділив Польщу в 1939 році. Взимку, на 1940 рік большевики напали на маленьку Фінляндію, і вона була примушена відступити Сов. Союзові частину своєї території. З черги Сов. Союз загарбав волелюбні балтійські країни — Литву, Латвію, Естонію, захопив Буковину і Бессарабію від Румунії. Вийшовши переможцем у другій світовій війні завдяки величезній допомозі західних альянтів Сов. Союз просунувся глибоко в Європу, поневоливши кілька європейських народів, а тим

самим червоний цар Сталін у великій мірі здійснив, а навіть і перевиконав заповіт царя Петра І коли йшлося про Європу.

Протягом минулих чотирьох десятиліть Сов. Союз став другою з черги світовою мілітарною силою. Советська мілітарна індустрія продукує безперервно модерну зброю та військове встаткування не лише для потреб советської великої армії, але теж і на експорт, головню в країни третього світу. Коли ж Захід увів у свою мілітарну індустрію методу автоматизованого виробництва, застосовуючи комп'ютери і модернізовані прийоми виробництва, советська військова індустрія також не залишилася далеко позаду від Заходу, заводячи й в себе автоматизацію і комп'ютери, щоправда не такого високого технічного рівня як на Заході, але все-таки ця модернізація вможливило їй розгорнути масове виробництво сучасно' модерної зброї.

Сов. наймодерніші важко озброєні бойові вертольоти

Хоча советська пропаганда весь час наголошує на потребі миру в світі, проте советські мілітарні доктринери наполегливо працюють над розробкою своєї мілітарної доктрини.

Советська мілітарна доктрина розглядає основні причини, потребу і характер можливих війн у майбутньому та відповідно до того розпрацьовує потрібні плани і всю підготовку своєї мілітарної сили до таких війн. Советська мілітарна стратегія розглядає і планує усі стратегічні цілі й завдання мілітарної сили, розглядає теж питання і проблеми імперської економії, людського потенціалу на випадок війни а водночас дуже основно вивчає і весь мілітарний і економічний потенціал свого головного противника — Заходу.

Советські мілітарні мислителі вважають, що воєнний конфлікт може в основному статися між двома діаметрально протилежними собі світовими системами, тобто між капіталізмом і комунізмом. У такий збройний конфлікт будуть втягнені багато держав світу, а тому конфлікт матиме світовий характер. Перемога комуністичного табору чи системи зможе бути лише тоді, коли в комуністич-

ному таборі — системі буде існувати повна уніфікація політичних, економічних і мілітарних сил. Тому в такому характері весь час проводиться уніфікація Варшавського пакту, для якого советські мілітарні доктринери розробили одну стратегічно-мілітарну політику, а свого часу маршал Куликов говорив, що Варшавський пакт «це одна об'єднана мілітарна формація».

Советські мілітарні доктринери вважають, що війна може початися і буде вестися конвенційною зброєю. Хоч вони вважають, що не можна теж виключити вжиття ядерної зброї в конвенційній війні, тому й ставлять завдання широкої розбудови советської стратегічної ядерної зброї. Вони вважають, що війна може бути короткотривала (кілька тижнів часу). Але теж не відкидають можливість, що війна може затягнутися на довгий час. Тому-то звертають особливу увагу на справність загальної мобілізації й на справну та шкуру перестановку цивільної індустрії Св. Союзу на масове виробництво зброї та воєнного встаткування. Згідно планування советських мілітарних доктринерів майбутня світова війна охопить величезні

простори. В тій війні не буде звичайних фронтів, а будуть наступальні прориви і несподіване глибоке проникання у ворожий терен. Мобільна швидкість і таке ж маневрування — гарантор успіху. Щоб перемотти в такій війні необхідна спільна, добре координована співдія всіх родів збройної сили, під однією об'єднаною командою.

Головна мета советського стратегічного планування у випадку війни в Європі — це погром військ НАТО. В першу чергу це знищення західних командних і контрольних факторів, комунікації, протилетунської і протиракетної оборони, знищення урядових контрольних центрів. Нагадаймо, що для цієї цілі в Сов. Союзі вишколюються спеціальні військові частини «спецнази».

У випадку світової війни советські мілітарні доктринери ставлять такі глибокі цілі й завдання:

- розгромити війська НАТО,
- захопити всю Західну Європу,
- вжити її високорозвинену індустрію для воєнних потреб Сов. Союзу,
- сепаратно неутримувати ЗСА і Китай, дезорієнтувавши і знищивши їхні збройні сили.

У стратегічних плануваннях советські мілітарні доктринери розглядають можливості таких воєнних дій:

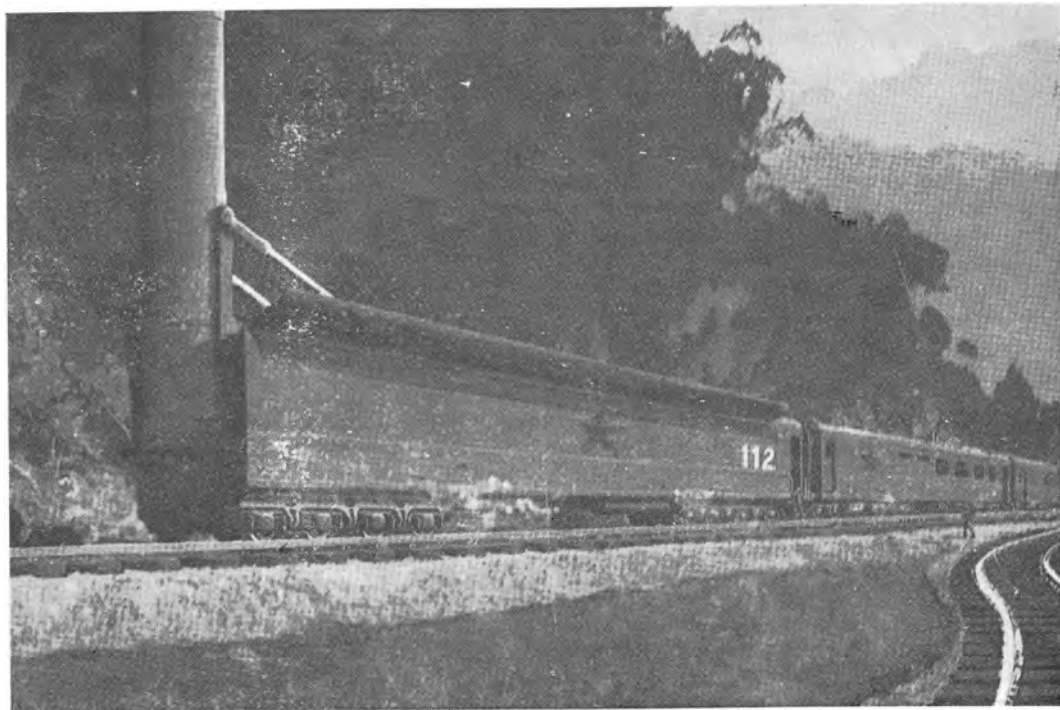
а) війна конвенційна, тобто ведена конвенційною зброєю, без вжиття ядерної зброї, але весь час під загрозою її використання, що впливатиме пригноблююче на військо і населення противника, в тому випадку на Захід;

б) війна з обмеженим вжиттям ядерної зброї;

в) війна тотальна з вжиттям усієї зброї, щоб здобути перемогу.

В усіх тих формах модерної війни, яка зовсім відрізнятиметься від минулих війн, головну роль гратимуть мобільність і рухливість військових частин, їхнє розташування на фронтових пляцдармах і в глибині фронту, який як уже згадано, не матиме форм позиційного фронту. В такій ситуації є необхідною дія військових частин високоозброєних і вишколених, незвичайно мобільних, що своїм несподіваним наскоком викликуватимуть паніку у противника, зможуть проникати глибоко у вороже замілля і там наносити ворогові дошкульних ударів.

Передумова успішності таких воєнних мо-

Сов. військовий потяг із ракетно запускнуою площадсю

дерних дій це — стисла співдія всіх родів зброї — армії, летунства, ракетної зброї, морської флотії. Важливу роль в таких військових операціях відіграватимуть морські десанти, а тому в обидвох мілітарних блоках — НАТО й Варшавському пакті присвячують особливу увагу вишколові морських десантних одиниць.

Питання і проблеми розробки советської воєнної доктрини звичайно не є таємницею для Заходу. У протиставі цій воєнній доктрині НАТО опрацьовує свою мілітарну доктрину та стратегію, як оборонної так і наступ-

пальної війни на випадок збройного конфлікту з Сов. Союзом, що може розгорнутися у нову світову війну.

В теперішньому часі гласності й перебудови в СРСР советський мілітаризм дещо припинив, бо його Горбачов не фаворизує, але це не означає, що советська мілітарна сторінка в червоній імперії відсунена на далекий плян. У догідну пору для советської зовнішньої політики цей мілітаризм знову вирине та відіграватиме далі свою важливу традиційну роль — носія російського імперіалізму.

О. БОЯРКО

Советська військова доктрина за доби Горбачова

(РС) Як сам Горбачов, так і інші советські керівники, включно з високопоставленими військовиками, протягом тривалого часу пропагують нову советську військову доктрину. Ця доктрина в її загальному визначенні базується на ідеї так званої оборонної достатності. І саме в цьому військова доктрина доби Горбачова має відрізнятись від загальних військових установок брежневського періоду, які базувалися на наступально-оборонних принципах. При чому в брежневській доктрині неабияк підкреслювався і втілювався в життя наступальний характер військової ідеї.

В пляні практичної діяльності військова доктрина брежневської доби прямо підпирає головні політичні напрями тодішнього керівництва, діяльність якого характеризувалася позицією сили тиску прихованих і відвертих погроз, а відтак і прямого застосування армії в вирішенні міжнародних питань. В шістдесят-восьмому році саме ця позиція стала вирішальною в справі Чехословаччини, а одним із найвідвертіших проявів цієї позиції була інвазія в Афганістані. В проміжку між цими двома віхами, що створили єдину напрямну політико-військову доктрину брежневського періоду, були безліч інших міжнародних подій, в яких сов. сторона дотримувала позицій сили і політичного шантажу.

Треба зазначити, що Москва застосовувала цю доктрину і до Брежнєва. Як за часів Сталіна, так і після його смерті сов. керівники завжди були схильними покладатися на погрози застосування сили. Щоправда, це не завжди спрацьовувало, тому, що Сов. Союз на той час ще не мав достатнього військового потенціалу, щоб конкурувати з усім світом.

Тим часом протягом усього брежневського періоду, який тепер називають добою застою, бодай одній ділянці пощастило уникнути отого застою. Це був військовий промисловий комплекс, на найбільшу розбудову якого було кинено необмежені кошти і найліпші наукові та інженерні сили.

Істотне досягнення у військовій ділянці дозволили Кремлеві задовольняти геополітичні амбіції керівництва СРСР. Однак з часом виявилось, що задовольняти ці амбіції стає все важче і важче. По-перше, в світі ширився опір геополітичним апетитам кремлівських керівників. По-друге, сама економіка СРСР не витримувала темпів розбудови військово-промислового комплексу. Бракувало коштів, давалася взнаки відсутність належної технологічної бази. Під сумнівом була сама ідея домогтись домінування. Крім того поставлені під советський вплив країни були додатковим тягарем на Сов. Союз.

На думку багатьох західних спеціалістів,

саме всі ці причини в комплексі і призвели до кризи, долати яку доводиться нині горбачовському керівництву.

Отож у кабінетах Кремля було створено нову концепцію, яку нині пропагують Горбачов і його прихильники, а саме концепцію оборонної достатності, яка в свою чергу передбачає відмову від конфронтації з Заходом і перехід на можливе мирне співіснування з західними країнами. Тим часом західні політики доходять висновку, що покищо вельми рано говорити про справжню зміну в сов. військовій доктрині.

Так недавно на слуханнях представників американського конгресу помічник міністра оборони ЗСА Лимен зазначив, що представ-

ники американського уряду під час зустрічей з начальником генерального штабу збройних сил СРСР Ахромєєвим так і не змогли отримати переконливу інформацію про те, що нова советська доктрина існує не лише на словах. Сам маршал Ахромєєв визнав, що довгі роки підуть на те, щоб змінити советські збройні сили й узгодити їх з новою військовою доктриною.

На думку американської сторони, найліпшим доказом щирості сов. заяв про те, що нова доктрина базується на принципі оборонної достатності, було б, наприклад, скорочення советського арсеналу звичайних наступаючих озброєнь, зокрема, важких танків та артилерії.

В. ДАРЧУК

У СРСР виробляють далі бактеріологічну зброю

(РС) Міжнародна конвенція, яку крім СРСР і ЗСА підписали близько сто інших країн, забороняє розробку, виробництво і накопичення бактеріологічної та токсикальної зброї. У звіті Пентагону підкреслено, що в СРСР під контролем військовим є принаймні 7 центрів, де виробляють бактеріологічну зброю.

Згідно з наявними даними американського звіту — помічник міністра оборони ЗСА Дуглас Фейт, Сов. Союз використовував бактеріологічну зброю в Афганістані проти повстанців, а тепер постачає її своїм союзникам у Південносхідній Азії.

Фейт сказав, що західні країни повинні знати про ці факти, щоб підготувати засоби захисту. Нові види бактеріологічної зброї можна вивести доволі швидко, заявив помічник міністра оборони ЗСА, а підготовка протидіючих засобів може тривати роки.

До речі, про розробку Сов. Союзом нових видів бактеріологічної зброї вже було відомо раніше. Наприкінці минулого року інформаційне агентство Ройтер повідомило про таємний звіт американських експертів, які заявили, що протягом минулих двох десятиліть СРСР інтенсивно працював над створенням нових видів бактеріологічної зброї, і тепер має достатні запаси цієї зброї для ведення біологічної війни.

На підставі численних фактів, свідчень очевидців і таємно здобутих даних американські спеціалісти дійшли висновку, що СРСР останнім часом завершив експерименти з новими видами бактеріологічної зброї, проти якої покищо нема жодних оборонних засобів.

Наприклад, у звіті американських експертів, підготованому ще минулого року, сказано, що советські науковці працюють над новими видами бактеріологічної зброї в Інституті вірусології та мікробіології, розташованому у військовому містечку номер 18 під Свердловськом, в Інституті санітарії в Загорську під Москвою, в Інституті молекулярної біології в Кольцово під Москвою та в інших містах червоної імперії.

Безпосередня близькість дослідних центрів бактеріологічної зброї до населених пунктів створює особливу небезпеку. Наприклад, у квітні 1979 року після аварії на складі біологічної зброї поблизу Свердловська вибухла епідемія сибірки, унаслідок якої, на думку фахівців, загинули не менше тисяча осіб з місцевих жителів. Поширення епідемії зупинили спецвійська, вживаючи засоби бактеріологічного захисту. Заражений район було цілковито ізолювано.

Американські військові фахівці заявляють, що СРСР почав тотуватися до бактеріо-

Рій війська НАТО на газово-бактеріологічних вправах

логічної війни відразу ж після другої світової війни. Тоді неподалік від Оренбурга сталася катастрофа на засекреченому підприємстві. Сотні мешканців навколишніх містечок і сіл згинули від кривавого блювання і проносу. Згідно із припущеннями західних спеціалістів, підприємство під Оренбургом виробляло порошкоподібну так звану бойову отруйну речовину жовтого кольору, яку в'єтнамські війська використовували вже

1976 року в Ляосі, а пізніше советські війська вживали її в боротьбі з афганськими партизанами. Західні військові фахівці називають цю біологічну зброю «жовтим дощем».

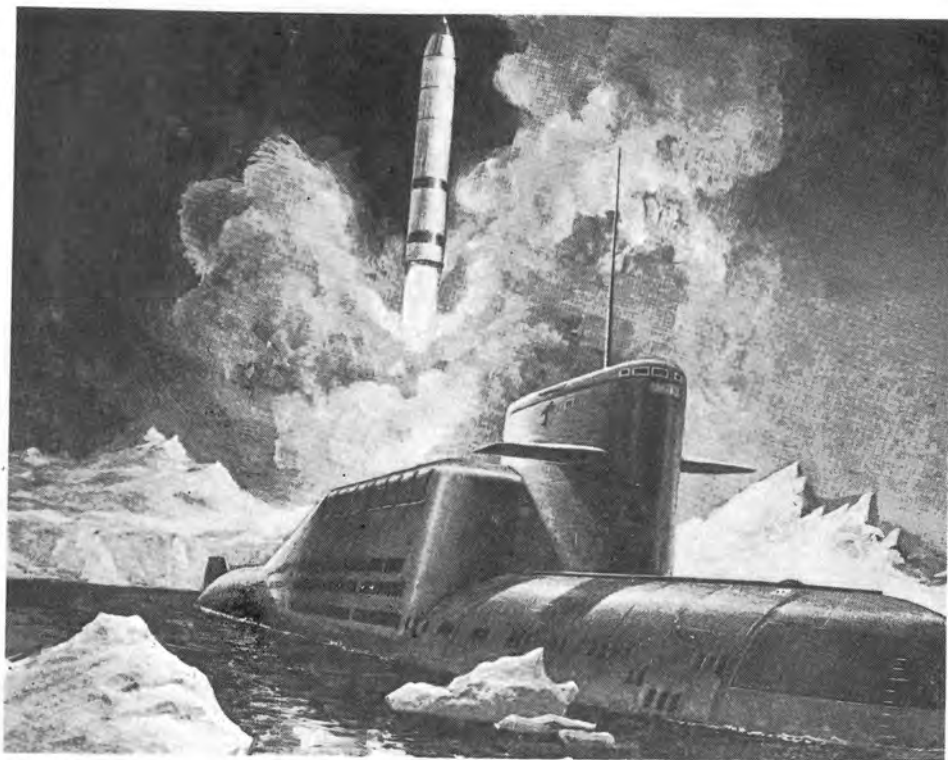
Західні експерти одержали сотні свідчень очевидців, висновків медичних комісій, які підтверджують факт, що Сов. Союз використовував біологічну зброю в Афганістані і продовжує дослідження у цій ділянці.

Звіт про мілітарну потугу СССР

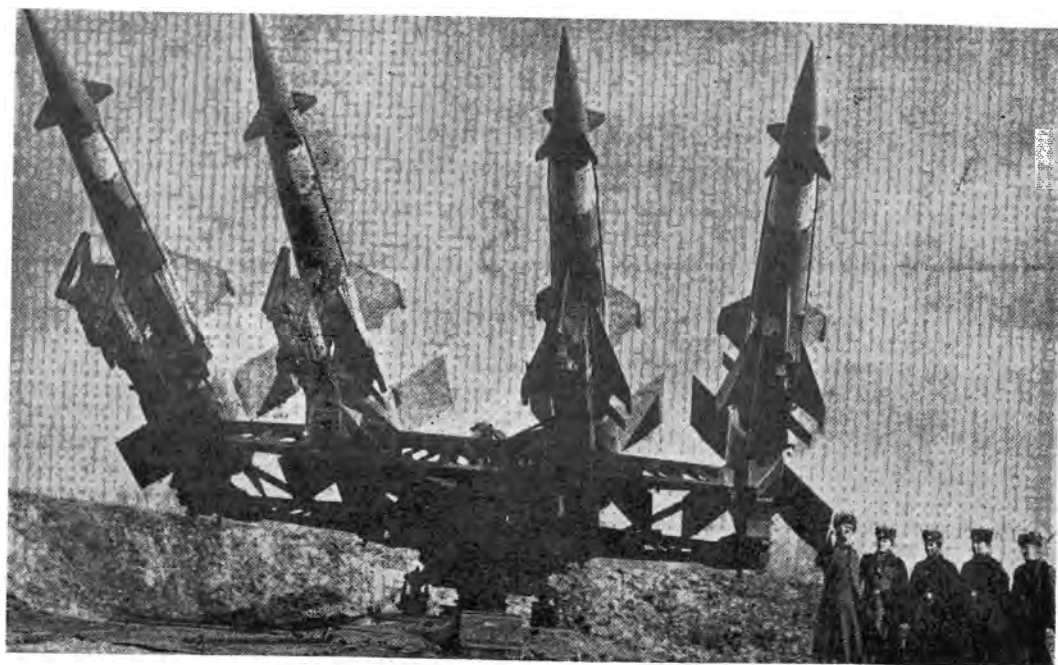
Міністерство оборони ЗСА підготувало новий щорічний звіт про советську військову потугу. В документі зокрема говориться, що Сов. Союз використовує західну високу технологію для розбудови своєї всенної машини. Майже кожного дня в советській пресі можна побачити публікації про відставання, про занепад у різних галузях промисловості і сільського господарства Сов. Союзу, про те, що бракує запчастин, що комп'ютеризація впроваджується надто повільно, якщо взагалі прссувається. Все це факт. Однак є одна ділянка господарства, якою справді можна пишатися, де немає відставання, де комп'ю-

теризація не гірша, ніж скажімо, в ЗСА. Це советська військова потуга.

В Сов. Союзі донині вживають рахівниці там, де в Америці десятиріччями стоять комп'ютери, там де в ЗСА користуються фотокопіювальними автоматами в Сов. Союзі пишуть під копіювальний папір, в советських школах на відміну від американських майже немає комп'ютерів, однак не бракує комп'ютерів советським військовикам. Партія зацікавлена в першу чергу в оснащенні передовою технікою воячини. Адже це єдине, що в Сов. Союзі на високому рівні. Якби не арсенал, ядерний і звичайний, то Сов.

Сов. субмарини на Арктиці запускають ракети

Сов. ракети середньо-дального запуску

Союз можна було б порівнювати до країн третього світу. Якже так могло статися, що в усіх ділянках червоної імперії пасеться задніх, а в галузі озброєнь упевнено конкурує з високорозвиненими західними демократичними країнами? На це запитання відповідь знаходимо в щорічному звіті американського міністерства оборони. Там зокрема говориться, що СРСР викрадає, або нелегально купує технологічні новинки в західних країнах. Угнатися за розвитком техніки на Заході Сов. Союз зрозуміло не спроможний, однак, як сказано в документі американського міністерства оборони СРСР долас розрив у галузі озброєнь та різними методами викрадає передові західні комп'ютери, електроніку, обладнання для підводних човнів. Крім того Сов. Союз купує західну технологію через підставні фірми тощо. Однак попри це в документі зазначено, що ЗСА випереджають, або стоять на однаковому рівні з Сов. Союзом у 25 видах озброєнь з 31. Сюди входять усі види кораблів, літаки та комунікаційні прилади. В звіті міністерства оборони висловлюється занепокоєння великою кількістю советської

звичайної зброї, яка становить пряму загрозу країнам НАТО в Європі. Член сенатської комісії з питань збройних сил сенатор Ден Квайл, з цього приводу заявив, що Сов. Союз повинен скоротити звичайні озброєння, інакше ЗСА мусять збільшувати свої звичайні збройні сили, щоб досягти балансу. Як пише Лос Анджелес Таймс, переговори про скорочення звичайних озброєнь тривають протягом 16 років, однак результатів немає.

В звіті американського міністерства оборони про советську військову потугу зокрема говориться, що СРСР наздогнав або випередив Захід щодо якості танків і артилерії, також як у протиповітряних і протиракетних системах. У галузі високої технології червона імперія досягає великих успіхів в лазерних гарматах, бістехнології, радіозаглушуванні, сенсорних приладах, також у таких екзотичних технологіях майбутнього як збройні системи із застосуванням променів часток та керованої енергії. Звіти про советську військову потугу американське міністерство оборони публікує щороку.

А. К.

Армія, перебудова і національне питання

В умовах гласності і перебудови в СРСР багато говориться головню про культурно-освітні, економічні й суспільно-політичні права і компетенції республік у Сов. Союзі, але не згадується, чомусь, про військові справи. Тимчасом, саме військові справи є дуже важливі з двох засадничих причин. У першу чергу вони є вагомим виміром і показником державності і суверенності. По-друге: те, що советській армії припала роля русифікаційного інструменту неосійського елементу, має пряме відношення до всієї національної політики Москви. І це вже давно стало наболілим і гостровідчутним негативним явищем для неросійських народів в червоній імперії.

У лютому 1944 року, разом із створенням міністерства зовнішніх справ УРСР, створено було «на папері» також республіканське міністерство оборони. Але воно так і залишилося «на папері, тобто повною фікцією. В контексті централізаторської політики Москви не нашлося місця для української советської армії, ані навіть для українських з'єднань у рамках всесоюзної армії. Ба біль-

ше, як ми згадували, советська армія одержала крім свого властивого військового призначення, ще й додаткове, виразно політичне завдання, — вона стала інструментом русифікації.

На це вказував ще Микола Скрипник на XII з'їзді російської комуністичної партії в квітні 1923 року. Ще тоді він говорив, що: «Армія досі залишається знаряддям русифікації української людності і всіх інших національностей. Правда, і ПУР за останній час почав виписувати газети на національних мовах. Але вся ця робота ще стоїть перед нами, й нам треба щодо цього питання вживати заходів, щоб армія не була знаряддям русифікації».

Як знаємо, нічого подібного не сталося і вжито було якраз протилежних заходів, а саме для повнішого перетворення армії у знаряддя русифікації.

Сьогодні, коли національне питання в червоній імперії стає щораз гостро проблемнішим і невідкладним, а його розв'язка вимагає справжньої докорінної, а не голословної і поверховної перебудови, військові справи

не слід вилучати з орбіти актуальної національної політики. Під сучасну пору потрібні передовсім заходи для того, щоб советська армія перестала бути механізмом і підпорою русифікації, а стала національним виразником усіх народів.

За теперішніх обставин це означало б вести принаймні культурно-освітню роботу серед вояків неросійських національностей на їхніх рідних мовах, залишаючи російську мову, як командну мову. Це перша основна перебудова і перший крок до того, щоб союзна армія перестала бути інструментом русифікації і тим самим генератором міжнаціональних напружень і конфліктів. А далі слід було б серйозно подумати над перетворенням «паперового» міністерства в Києві на принаймні «менш паперового» над формуванням національних відділів і нарешті національних армій. Адже ж, якщо невеликі східноєвропейські союзники СРСР у рамках Варшавського пакту можуть мати свої збройні сили, то чому, наприклад, не могла б їх мати Українська РСР, з її 50-мільйонним населенням?

Перебудова й демократизація армії, що про них зараз так багато говориться не повинні обмежуватися до самої тільки внут-

рішньо-організаційної, ділово-командної і професійно-дисциплінарної та психологічної сфер. Перебудова й гласність повинні б заторгнути саму структуру армії щодо національного складу армій і міжнаціональних взаємин, враховуючи крім сучасних і майбутніх чисто професійних і стратегічних вимог, також і внутрішньо-політичні потреби і ситуації. А втім, національна компактність військових відділів не тільки не зменшує їхньої професійної боєздатності, а навпаки, радше її скріплює й посилює. Водночас політична користь із такої розв'язки військової справи була б величезна й очевидна в контексті позитивної, поступової розв'язки національного питання. Нагадаймо також, що у випадку середньоазійських республік введення російської мови, як командної, до сьогодні, за 70 років большевицької влади, не дало очікуваних наслідків. Про це свідчать хоча б постійні нарікання на незнання російської мови допризовниками з цих республік і пов'язані з цим труднощі у вивченні військового діла, дотримання дисципліни тощо. І ледве чи вдасться, і взагалі чи можна, розв'язати це складне питання самими вимогами і закликами вивчати інтенсивніше російську мову.

Ярослав КУРДИДИК

Дельфіни — бойові друзі людини

В Америці виявлено засекречену експериментальну діяльність Пентагону про те, що в морській флотії дельфінів котрі відзначаються особливим сонарним умінням і здібностями привчають вишукувати закинуті ворогом підводні морські міни. Виявилось, (а в ЗСА дуже важко щось утримати в таємниці), що справа вишколу дельфінів, а теж і тюленів практикується ще з часів в'єтнамської війни. Вже від того часу американська воєнна флотія розпочала впроваджувати для підсилення в допомогу американським підводним нурцям, водолазам і мінувальникам, зовсім нових, непрактикованих і невідомих досі — в історії воєн, нових «союзників людей, морські тварини»...

Американська військова флотія має п'ять вишкільних осередків — по два з них на Флориді і Каліфорнії і один на Гаваях. У зв'язку з тим, що в цих осередках освоюється і вишколюється «допоміжна флотилія з дельфінів і тюленів» — установлений новий американський морський акт для охорони

всіх тварин і його ціллю є слідкувати за всіма зловживаннями, які можуть загрожувати життєвій безпеці, зокрема всім цим тваринам, коли вони можуть прислужитися людям.

Один з найбільших авторитетних науковців і дослідників проф. М. Н. Грінвуд, колишній морський спеціаліст в освоєнні і вишколюванні, зокрема дельфінів — починаючи ще від 1970 років, звітував перед окремою комісією сенату для секретно-розвідних справ, інформуючи, що САІ тренувало дельфінів для того, щоб вони вбивали ворожих підводних мінувальних нурців, з прикріпленими до їхніх голів пристроями, які мали спроможність запорскувати нурців, отруйно-вбивчу речовину.

Не менше особливим був теж тренувальний спосіб, щоб дельфіни відшукували покладені під водою ворожі морські міни. Ця спроба виявилась успішною. Коли дельфін віднайшов міну, прикріплював до неї мініатюрних розмірів магнетно звуковий пристрій

і після того вертався назад до своєї «людсько-дельфінської бази». Прикріплений до міни радіо-сигнальний пристрій, показував точно, де лежить міна, й її після того спонукуюно до експльо́зії.

Про неменше цікаві осяги у тренуванні дельфінів і тюленів для мілітарних послуг, заговорили згодом такі науковці, як д-р В. Е. Ейвен, а д-р Дж. Фітгеральд навіть продемонстрував на телебаченнях, просто неймовірну інтелігенцію, цих «людських союзників».

Усі вони теж переповідають і наголо-

шують, що освоювання не можна узагальнювати і що воно здебільшого стосується до дещо менших розмірами дельфінів. Деякі з-поміж них, а зокрема ті, які вродилися у тренувальних осередках, із неспросліджених ще досі спонук, встановлюють таке саме подібне прив'язання до людини, яке нагадує «собачу нерозривну вірність». І хоч їх прикріплюється до деяких «баз-кораблів» — де вони свобідно і безконтрольно плавають у їхньому сусідстві, але завжди повертаються до своїх «людських побратимів»...

Володимир ГОЦЬКИЙ

Видавнича діяльність у Беллярії й Ріміні

(1945—1947)

Чи в котрійсь із частин нашої Дивізії пробував хтось видавати якусь газетку — мені невідомо. Знаю лише від самого редактора, що у 29 полку, безпосередньо перед розвалом Німеччини, виходив «Український Козак» під редакцією хор. С. Федюка. Також шостий відділ при штабі дивізії видавав на циклостилї відозви-роз'яснення в українській мові, які однак були лише сухими перекладами з німецьких текстів. Чи щось там змінилось, коли ген. хор. Павло Шандрук перебрав командування І УД УНА, — мені нічого невідомо. Мабуть, що вже не було реальних можливостей щось у тій ділянці робити, під час відступу і непевного положення для всіх нас. Знаю, що вже під час відступу в декого була українська машина до писання. Знаю, що під Фельдкірхеном («на болоті») кружляли машиніві відбитки радіових вістей. Очевидно, що комусь удалось перенести через контроль писальну машину і радіоапарат. Хто ці відбитки редагував — теж не знаю, бо все це робилось анонімово, щоб не стягнути зайвих клопотів на власників машини та радіоприймача.

На черговому етапі в Местро під Венецією, коли старшин виділено в окрему дротяну перегороду, гурток молодих старшин пробували видавати якусь гумористичну газету. Ні назви, ні тиражу ні редакторів не знаю. З того ініціативного гурта знав я лише Ярослава Терлецького.

Початки друкованого слова у Беллярії

Розлогі пшеничні лани промережані рядками морви та винограду, спочатку наче заспокоїли наші розбурхані останніми переживаннями, серця. Непевність про завтрішній день відсунулась на дальший плян. Хоча це дивно виглядає, але за дротами і під кулеметними вишками, ми почували себе якось відрадніше.

Ініціативні ентузіясти зразу ж кинулись до розбудови громадського життя. Та спроби ці гальмував наш штаб, бажаючи втримати в таборі військову дисципліну — суху й тверду, сперту на приказах згори. Та життя перемагало. Без відомо штабу, а то й проти його виразної волі, почали появлятися в таборі газети, бюлетені, почали діяти хори, аматорські гуртки та ін. Штаб займав становище, що ми не повинні дразнити большевиків, союзників англійців. Щоб у якійсь мірі запобігти ініціативі низів, штаб вирішив за згодою англійського командування, видавати в таборі радіобюлетень, очевидно, суворо ним контрольований. А що в німецьких таборах у районі Ріміні такі комунікати вже видавали, то нашим редакторам залишилося лише їх перекладати на українську мову. Для тієї праці покликано до штабу Б. Литвиновича родом з Станиславова (тепер Івано-Франківськ). Він вибирав з німецького комунікату 15-20 важливіших вісток і друкував такі комунікати для всіх частин у на-

шесму таборі. Це було перше друковане слово в нашому таборі Беллярії. Хоча змістом не було українське, та початок був зроблений. Це видавання комунікатів велося, аж поки інші газетки не завели в себе такі радіокомунікати, і діставались у руки безпосередньо таборовикам, бо радіовісті отримували ще штаби полків, зачитували їх на вечірній збірці й на тому був кінець.

»У наметах«

Однією з перших газетних випусків була газетка технічного полка, »У наметах«. Її ініціатором був хор. Феник. Ця газетка появлялась тиражем 3 прим., напечатаних на машинці через кальку, багато ілюстрована вручну, на 6 сторінках. Появилася в останніх днях липня. Як довго проіснувала — невідомо. Не чув я теж, щоб хоча один примірник цієї газетки зберігся в когось.

»Український Козак«

Зараз наступного тижня по »У наметах«, четвертий полк спромігся на свою газетку. Душею, редактором і видавцем був хор. Семен Федюк. Газетка ця зразу своїм змістом зайняла передове місце, хоча її наклад був 5 прим., а пізніше 10 примірників. Писана була теж на машині через кальку, ручно ілюстрована кольоровими олівцями. Номерована як ч. 1. в таборі, а як ч. 4. взагалі. Ось що про випуск цієї газетки читаємо в »Життя в Таборі« за підписом Біл. »Число бите на машиновому папері аркушевої величини. Об'ємом 10 стор. Містить одну поезію, статтю на тему 31 серпня 1919, першу частину праці про українську еміграцію, є теж казочка, приповідки, загадка та вісті з життя табору. Редакція має на меті дати стрілецтву душевний корм, щоб вони могли легше переносити оті сірі таборові будні. Статті писані популярно, можуть підійти пересічному читачеві, а теж можна їх використовувати як основу для гутірок по сотнях, тим більше, що порушені теми актуальні в нинішній час. Редакція теж запевдає, що задумує видавати »Бібліотеку Українського Козака«. Дотепер появилися: »Історія Русів«, стор. 32, і »Відродження Карпатської України«, стор. 24. З днем 7. 10. »Український Козак« змінив назву, поширив число співробітників і під назвою »Батьківщина« став виходити, як гально таборовий журнал...«.

»Оса«

У третьому полку перебував собі скромний вояк, що вмів не лише рисувати, малювати,

але й римувати та мав нахил добре вжалити сатирою. Він рішив собі видавати газету. Та тим разом це була стінгазета, розкішно ілюстрована — газета гумору і сатири, як її характер окреслив сам редактор. Розміщувано її на окремії таблиці біля штабу, куди завжди приходили чимало вояків. А газетка була куслива, тому її не дуже полюбливали панове зі штабу, зате вона втішалася масовою популярністю серед таборової маси, а зокрема серед редакційної братії. Згодом і вона перейшла з ручно мальованої на машиново-циклостилеву, й стала загальною табовою гумористичною газетою.

»Життя в таборі«

Однією з перших організацій громадського характеру на терені табору була »Студентська Громада«. Завдяки ініціативі її проводу та підприємчivosti прес. референта, бунч. О. Городинського прийшло до створення журналу »Студентської Громади« »Життя в таборі«, що його перше число вийшло 1. 9. 1945. Зразу воно виходило неперіодично в об'ємі 12-14 стор. печатане на циклостилі тиражем 50 примірників. Від 5 числа починаючи (14. 10. 45) воно перейшло на загально таборове, зразу як двотижневик а згодом як тижневик, а від 1946 навіть як щоденник. До кінця існування табору розмножувано його на циклостилі, а наклад збільшено до 200 прим. З того около 50 примірників розсилалися по цілому світі до наших музеїв, редакцій, а решту розбирали таборяни.

»Юнацький Зрив«

На початку вересня створено в таборі Курінь Молоді, щоб дати можливість молоді вчитися а теж отримувати більше калорійний харч. Цей курінь зорганізований на пластових зразках, скоро розгорнув широку діяльність (позашкільну). Тоді-то починає появлятися орган Курія Молоді — »Юнацький зрив«. На сторінках »Життя в таборі« знаходимо таку згадку підписану »Дусько«:

»Тим разом відновуємо зовсім щось іншого. Тому теж із зовсім іншими критеріями треба підходити до появи того журналу. Він має ясно очеркнену ціль і засяг свого діяння. Це орган молоді і для молоді. Орган, який має тій, молоді, що воєнними діями та участю в тих діях передчасно вскочила у зрілий вік, пригадати, створити новий світ, світ юності, так далекий від жорстокості останніх літ. Редагують його педатоги та пластуни. Це дає запоруку не лише високих виховних вартостей, але й молодечої романтики. Крім статей тісно пов'язаних та до-

повняючих матеріал засвоюваний у школі. є багата строінка молодечих спроб, сторінка спорту та розвати...». Головним редактором «Юнацького зриву» був хор. Оглюк.

»Наша мета«

З днем 12. 9. 45. у першому полку появилася нова газетка, що її духовним батьком був багатообіцюючий молодий поет Юрій Форись, а опікуном командир полка, хор. Роман Припхан. Це була газетка суто полкова без претенсій на ширшого читача. Печатана на машині у накладі 6 примірників. Її роздавали по сотнях. Про її появу читаємо в «Життя в таборі» таке: «Брак вступної статті, так би мовити редакційного кредо вказує, що це принагідний збір всього, що натрапилося у душі, без ніяких претенсій. Іншими словами, це дзеркало переживань людей із першого полка...».

Книжкові видання

Ще в Беллярії, а згодом теж на початках у Ріміні, старанням культурно-освітнього Відділу штабу, за редакцією Б. Литвиновича та мистецьким оформленням В. Каплуна вийшли такі видання: «Кобзар» у трьох накладках для вжитку в полках та у школах. Видано теж для навчального вжитку доповіді: Територія України, Населення України, Промисловість та транспорт України і Рільництво України.

Дія большевицької репатріаційної комісії та переміщення до Ріміні — на деякий час перервали цей буйний розквіт нашої таборової видавничої діяльності.

Періодики в Ріміні: «Життя в таборі»

Після зміни на пості коменданта нашого табору, яким став май. Савелій Яськевич, для преси настали кращі часи. Новий комендант сприяв приватній ініціативі, вможливив ширшу матеріальну допомогу видавництвам. Тоді-то деякі газети стали загально таборовими, тобто перестали бути приватною ініціативою, а перейшли на допомогу й опіку штабу. Але за ту допомогу (папір, фарба, доступ до німецької польової друкарні, приміщення) треба було платити частими встраваннями штабу як у зміст друкованого так і в справу поширення. Штаб увів свого рода цензуру та встановив величину накладу й розміру. Ще у Беллярії, 29. 9. комендант скликав нараду представників преси. Про

цю нараду Ж. Т. пише: «Ввечері в коменданта табору відбулася нарада членів редколегій. Справа. Довести до створення одного, загально таборового журналу. До зговорення не дійшло. Тому від того дня «Життя в Таборі» стало загально таборовою газетою, що її видавала команда табору. Команда, мабуть, тому рішилась на цей крок, бо в той час «Життя в Таборі» мало вже добре налашдану редакційну групу й окремо адміністративну, та мала кількох дописувачів з табору і з-поза табору. З датою 14. 10. «Життя в Таборі» змінило свого опікуна. Замість дописки «Неперіодичний орган Студентської Громади» було подано: «Видає команда табору». Таким чином «Життя в Таборі» стало репрезентантом духовного обличчя табору а рівночасно з збільшеним тиражем дістало доступ до широких кіл таборовиків.

Ще в Беллярії, коли патронат «Життя в Таборі» мала Студентська Громада, головним редактором був О. Городинський, прес. референт Студентської Громади. Він покликав до помічі редколегію: д-ра Б. Левицького, м-ра Л. Стеткевича, Б. Литвиновича та В. Каплуна, а дещо пізніше ще В. Гоцького. Практика однак виявила, що таке число редколегії непрактичне з уваги на час та на брак можливості всім членам своєчасно знайомитись з надісланими матеріалами. Тому Городинський увів певні корисні зміни. Сам залишився шефом редколегії, а мені доручив технічне редагування, тобто підготову матеріалів до друку та їх розміщення. Б. Литвинович мав зайнятися літературою а В. Каплун мистецьким оформленням, ілюстраціями, заставками тощо. Інші члени колегії ще якийсь час сповняли роллю радників, але згодом і це відпало, подібно як співпраця Б. Литвиновича, який мав багато праці в штабі. Зате до складу редакції увійшли Микола Волинський, як мовний редактор, Богдан Будний як редактор літературної частини, а Любомир Рихтицький як відвічальний за статті на політичні теми, а теж як фейлетоніст.

До наших здобутків, з хвилиною переходу на загально таборовий тижневик, можна залічити постійний приділ паперу та фарби, що дозволило нам збільшити тираж до 300 примірників, а об'єм до 12 сторінок. Крім того це вможливило нам час до часу видавати деякі книжкові видання. Нам також приділено окремий барак для редакційної праці, прозваний «палацом преси». Це в свою чергу вможливило нам збільшити постійний адміністративний персонал, щоб часопис став тижневиком, а від 1946 р. щоденником з літературним, щонедільним додатком.

Але перехід під контроль штабу мав і деякі свої некорисні наслідки. Найбільш це була втрата повної свободи вислову. Кожну дрібничку з технічної сторони треба було устійнювати зі штабом а з тим затрачувати багато часу на дискусію. З другої сторони ми все були напружені на встрявання команди посередньо чи безпосередньо в зміст газети, а це часто замикало чи обмежувало наші можливості сказати стверто свою думку. Були способи наставити над нами «цензорів з уряду». Але ця спроба не вдалася, бо редакція ін корпоре зайняла становище, що або преса буде мати свободу вислову, або поверне назад до стану комунікатів штабу. Тоді не потрібні редактори, але звичайні писарі. Ми твердили, що преса таборова потрібна не для поширювання наказів штабу, але для обміну думок на різні актуальні теми, і не завжди мусить мати таку ж саму думку про ті справи, як її займає штаб, з уваги на свої обов'язки та відповідальність. Для прикладу редакція зайняла прихильне становище до нашого революційного руху та його боротьби під прапорами УГВР. Штаб такого становища не схвалював може не так з особистих політичних переконань, як радше з уваги на можливу реакцію зі сторони англійців, тодішніх союзників Москви. У тій справі дійшло до холодної війни між штабом а редакцією. Побояючись opinii загалу таборовиків штаб побоювся вжити рішучих кроків у тій справі, тому почав підтримувати «Батьківщину» хор. Федюка. Старався зробити її конкурентом «Життя в Таборі». Редакцію «Батьківщини» примістив у «палаці преси», сразу біля нас. Виявляючи для неї велику кількість паперу та можливість друкувати газету в німецькій друкарні на фото-типі. Незважаючи однак на тиск моральний і технічний «Життя в Таборі» постійно розбудовувало свій апарат, покращувало зміст. Перший рік існування, від ч. 1 до 13 закінчився таким вислідом: Тираж від 50 примірників підвищено до 200 а попит постійно збільшувався, бо зростали домагання від полків. У тому ж часі на зміст склалися:

Література — 27%

Суспільна та релігійна тематика — 15%

Історія та література — 12-6%

Політичні вісті та з нашого життя — 15-8%

Звіти з життя нашого табору — 17-3%

Спорт, всячина, оголошення — 7-5%

«Сторінка читача» — запити і відповіді 4%.

Крім того редакція видала в першому році ще збірку віршів молодого початківця, але надійного, Юрія Форсія — «З моїх думок». Книжечка кишенькового формату, стор. 32, тираж 100 прим. Вступне слово написав Богдан Будний а знімку автора зладив М. Фе-

солович. Обкладинку та знак В-ва нарисовав Володимир Каплун.

Видано теж перший у полоні календарець. Календарій зладив о. Олександр Бабій, а загальна редакція була Б. Будного. Коли говорити про пройдений рік праці редакції «Життя в Таборі», то варто ще згадати, що з ініціативи О. Городинського при допомозі всієї редакції зорганізовано два авторські конкурси. До першого зголосилися трьох учасників, а до другого вісім. Ось згадка про це:

»Поволі, несміливо почали напливати твори писані на туалетному папері або на етикетках від консерв. Були теж об'ємисті оповідання на 64 стор. аркушевого формату. До конкурсного журі належали: сот. О. Винницький, хор. С. Федюк, бул. О. Городинський, мгр Томасевич, Всеволод Будний, Б. Литвинович, Вол. Гоцький. До оцінки представлено:

Поезія: О. Василевич — «За дротами»

М. Коломацький — «З поживклих вельдностей»

А. Lerit — «Лірика»

Ю. Форсіс — «Серед шатер» та «Партизани»

Проза: О. Девлад — «За гроші все», «Дурні», «Поминки», «Кабакова вагітність», «На батьківщину»

З. Дмитришин — «Чи ж так не буває?»

П. Зарицький — «Петро роздумує»

Г. Найденко — «Перша любов»

Обидва конкурси були скромні як числом авторів так і представлених творів, але вони заохотили таборян братися до праці. Твори деяких авторів постійно заповняли сторінки таборової преси, а навіть пізніше часто можна було їх зустріти на шпальтах нашої еміграційної преси. Коли знайшлися автори, то з ініціативи Б. Литвиновича та Б. Будного створено «Літературно-Мистецький Клуб» на сходинах якого читано та обговорювано всякі нові твори таборових авторів. До клубу належали теж робітники редакцій та брали живу участь у дискусіях. Старанням О. Городинського переконано команду табору, щоб і «Осу» залічити до гурта загальної таборової преси. Під датою 1. 11. 45 є замітка в «Життя в Таборі»: «Появилось 8 число «Оси» в новому сформленні. З тим днем «Оса» стала загальною таборовою гумористично-сатиричною газеткою. Печатана тепер на циклостилі, містить карикатури В. Каплуна та Фесоловича й кусає всіх і вся. Тираж 30 прим. стор. 6. Видає В-во «Життя в Таборі», а за редакцію відповідає В. Каплун».

З днем 1. 11. 45 В-во «Життя в Таборі» приступило до видавання літературно-наукового журналу «Наш шлях». Його першим редактором був хор. Г. Дорожівський, а всю адміністративну працю вело Видавництво. З тим днем «Життя в Таборі» стало поважним таборним видавничим осередком. Від березня 1946 р. «Життя в Таборі» почало виходити двічі в тиждень, а при тому в кожному числі друкувалося у формі односторінкового додатку повість-фантазія Дончака «Марко Бурджа». Пізніше ця повість вийшла в книжковому форматі. У квітні вийшла збірка поезій Богдана Бори — «В дорозі». Стор. 104 плюс 11 великої шістнадцятки із заставками та портретом автора рисунку В. Каплуна. В червні перевидано за «Америкою» М. Віри — «Сім літ боротьби» — перегляд семилітньої визвольної боротьби 1939-1946. Мистецьке оформлення В. Каплуна, тираж 150 прим., стор. 20 великої чwórки. Враз із появою 50 числа «Життя в Таборі» почало виходити щоденно. Перше число появилось 16. 6. 46 і виходило так безперебійно до кінця табору полонених у Ріміні — травень 1947 р.

В липні вийшла збірка оповідань Ст. Елерсона — «Сон літньої ночі» тиражем 150 примірників, 72 стор. великої чwórки. Мистецьке оформлення В. Каплуна та М. Фесоловича. У вересні надруковано другу частину «Марка Бурджи» В. Дончака — «Шляхами пімсти». При кінці липня видано окремо працю полк. В. Кравця — «Дивізія Галичина», яка друкувалася раніше в газеті. У вересні видано масовим накладом 500 прим. д-ра І. Огієнка — «Рідне писання», правописні правила для шкільного вжитку. Очевидно, що із ростом діяльності, розмежовано обов'язки поміж окремими відділами. Редакційна колегія, машиново-коректорський відділ, радіокамера та радіокомунікати, друкарня та переплетня і експедиція.

Редакційну колегію творили: О. Городинський — відвічальний редактор, Л. Рихтицький — політичний редактор. Після вибуття з табору О. Городинського стан змінився: відвічальним редактором став Л. Рихтицький, нач. і техн. В. Гоцький а цілою адміністрацією завідував хор. Р. Мартинюк. Машиново-колекторський відділ і мовний —

М. Волинський, літературний — Всеволод Будний, і машиністи — А. Тимкевич та В. Лотоцький. Радіокамеру обслуговували та опрацьовували вісті: О. Марків та В. Калинич. За друкарню (циклостиль) відповідав П. Коломиець, а помічниками були, зразу О. Воробій та П. Малжинський, а пізніше П. Калищук та С. Будзінський. Переплетню — складацький відділ вів О. Немирівський та І. Гринишин, а їм помагав білорус А. Жогла, Експедиція належало вповні до М. Красія-Коломацького.

Тому, що «Життя в Таборі» мала ротацийний циклостиль та один плоский, штаб доручив нам виготовляти всякі потрібні для вжитку табору формулярі чи друки, а теж всякі скрипти для шкіл, навіть книжкові видання для культурно-освітнього відділу штабу. Про ці видання годиться згадати:

1. Бенд'є — «Минулі дні» — оповідання, приватно
2. «Скоро по-англійськи» — самоучок, видання КОВ
3. «Оса» — тижневик
4. «Наш шлях» — місячник
5. «Гроно» — місячник, Літ. Мист. Клубу
6. «Юнацький Зрив» — орган Куреня Молоді
7. «Світло» — релігійний журнал
8. «Наше слово» — неперіодично

За ініціативою О. Городинського та Л. Рихтицького створено в ТУП Тов. Українських Вояків Філіателістів. Газета радо містила всякі відомості та повідомлення з тієї діяльності. Ще перед zorganizуванням ТУФ редакція влаштувала конкурс на проєкт таборових марок. Пізніше пропам'ятні марки друкувалися при допомозі «Батьківщини», що диспонувала фототипом з німецької польової друкарні.

Редакція «Життя в Таборі» влаштувала теж конкурс на найкращу знімку з таборовою тематикою. Це заохотило наших фотоаматорів і збагатило збірку таборових знімок. Редакція нав'язала теж контакти з заграничними нашими редакціями, які радо містили передруки з наших видань а теж оригінальні статті з табору.

(Далі буде)

ПОБРАТИМИ!

ПРИЄДНУЙМО НОВИХ ЧЛЕНІВ

НАШІЙ КОМБАТАНСЬКІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ

— ОБВУ!

В. М-АК

ІЗ ЗАПИСОК СПІЗНЕНОГО ДИВІЗІЙНИКА

(Закінчення)

Через Словаччину

Куди не глянеш — всюди наче рідний край. Видно добрих господарів. Дороги асфальтові, доми муровані, чистенькі, багато храмів, і скрізь електрифікація. Видно добру адміністрацію.

В селах бачимо розташовані козачі частини. Їх кинуту тут теж на приборкання комуністичного повстання, як і нашу Дивізію. Один з наших хлопців зауважив, що нагло похолодніло. Почали з нього сміятись, що з нього скоро випарувала горілка й тому він відчуває холод. Та наш Ромко таки надів плаща, та ще й ковнір підвинув. Й справді ми помітили, що горбкуватий терен заступають уже гори вкриті снігом. Тепер усі зрозуміли звідки це так потягнуло холодом.

Ще кілька закрутів і ми зупинились на залізничній станції Чадца. Це місце нашого призначення. На станції привітав нас вояк з Дивізії з левиком на рукаві. Він повів нас прямо до реєстрації, потім до лікарського перегляду і врешті до приміщень для «рекрутів». Реєстрація й лікарські оглядини пройшли справно і скоро. Та за те призначене місце нашого опстою, зразу нагадали проклятий фатерлянд.

Чадца — нове пекло для рекрутів

Рекрутів приміщено в імпозантному зверху будинку ткацької фабрики. Зверху й назовні все впорядку. Та всередині, в одній фабричній галі, на бетонній долівці приміщено около 1500 рекрутів. Замість ліжка — смерекове чатиння на бетоновій долівці. Крізь високі, повибивані вікна провіває свіжий вітерець а часто і сніжок порошить.

Ніякого ogrівання, лиш легенький коц. Так то гартувались молоді організми до майбутніх трудів вояцьких. А що мали робити старші? Отак підклавши під голову наплечник, не роздягаючись і не знімаючи взуття, скутавшись коцом засипляв рекрут з надією, що може вже завтра отримає вояцький мундир, зброю та буде приділений до котроїсь

вишкільної частини, де життя вже менш-більш нормальне. Тим часом минали дні, а мундирів не було. Зате завелися воші. Але у холодній мов лід галі, навіть позбутися небажаних гостей із сорочки годі було. Треба було зживатись із тими паразитами.

Атмосфера у другій залі була дещо відмінна. Там вікна були добрі, не було протягу. Галя нагріта людським теплом. Тут жили ті, що раніше прибули до Дивізії. Вони вже місяць часу чекають на мундири та висилку на вишкіл. Чекають. А з магазину відповідь все одна. Транспорт з мундирами розбитий. Коли прийде черговий — невідомо.

Вони вже досвідчені «рекрути». Все розбирають по-своєму. Для них і сама Дивізія під німецьким командуванням розглядається раз з одної сторони то знову ж з другої. Тут немає ентузіазму, немає рожевих надій. Тут панує суха логіка. Дочекати кінця. Навіть без мундиру, щоб тільки дочекати. Тож нічого дивного, що рекрути з першої галі щовечора забігали до тої другої за порадами, чи прямо за новинами. А вони вміли кожному порадити, вміли новачка навчити, що воша потрапить за добу пролізти 36 метрів по бетоні. А вже рекрутів, що були при грошах, то прямо на найкраще місце в себе садовили надіючись на зайву чарку сливовиці.

Заходили там теж і німці, підстаршини, попити, погуляти трохи. Ось на самий Новий Рік, шеф рекрутндепо, німець Ромавх, випивши більше чим звичайно, почав полювання на воші, що лазили по кочах приготіваних для нових рекрутів. Випустивши в них цілий магазинок з пістолі — насилу дав себе відпровадити спати до своєї квартири.

Дижурний призначив мене врешті до праці — в кухні. Збігаю по сходах на подвір'я і прямо наскакую на товариша подорож з Відня до Чадци, полковника К-ого. Питаю де він зараз перебуває. Цей покрутив головою і каже, що «діло погане». «Німці не признають мені старшинського рангу, а починають наново від рекрута таки у моїх 60 не хочеться. Іду шукати долі в козачі частини».

Від того часу більше його вже не бачив.

Кухар Лисечко повчав нас як маємо шкробати моркву, а її взагалі шкробати не можна. Замерзла мов камінь. Перекидаємо з руки до руки, бо пальці примерзають. Ведемо безконечні розмови про знайомих і незнайомих та їх долю. При тому чищенні моркви довідаюся, що наші мундири таки справді згоріли збомблені у Відні в арсеналі. Але хлопці бадьорі. Кажуть: «Істи дають, курити теж, а робота, то як кіт наплакав. То моркву чистити, то до ліса по чатиння. Є теж що десять днів виплата і є кантина. Чого ж кращого в той час можна сподіватись». Мені теж на душі полегшало від тієї філософії.

Розпитую я бувалих хлопців про свого приятеля-земляка, що вже рік раніше зголосився. Приділили його до оркестри. Багато знають його й кажуть, що як буду мати щастя, то скоро його зустріну. Треба лише, щоб хтось у Чадці помер, тоді оркестра приїде на похорон. Тверді вояцькі жарти — але й життя не легше.

Трапився скоро для мене щасливий випадок. Помер на серцевий приступ один з рекрутів. Приїхала оркестра, але на похорон пускали лише умундированих рекрутів. Я таким щасливцем ще не був. Але, музиканти покінчивши Панахиду, самі почали шукати за знайомими з краю. А коли дізнались, що «на фабриці» є маса новоприбулих і з Німеччини і з краю, перебіжчиків з Червоної Армії і вояків УПА а навіть ті вояки з Дивізії, що пропали були під Бродами — забігли і собі на фабрику.

Прибіг і мій приятель. Коли побачив наше приміщення, аж за голову зловився. Такого ще ніде не бачив. Він радив мені чимскорше старатися про якусь військову працю, щоб вирватися з того пекла. Він сумнівався, чи я видержу всю зиму в тих умовах та на голому бетоні.

Від дня відвідин мого друга-музиканта, з моєї голови не сходила думка, як мені вирватися з фабрики. Та я знав, що без мундиру всі мої намагання будуть даремні. Бо проношений, і таки добре принашени одяг нагадував радше страхополоха з конопель, а вже взуття, то розлазилось цілковито.

До нас щоденно заходив писар з канцелярії штабу. Він перевіряв новоприбулих, викликав для оформлення документів, то знову для висилки на вишколи. Це був симпатичний буковинець — Максимюк. Одного разу прочитуючи прізвиська рекрутів, при моєму зупинився. Впевнився ще раз, що моя професія учитель, каже мені зголоситися зараз після перевірки до канцелярії 26.

Там мене старший писар Вол. Гоцький посадив за стіл, показав як і що треба робити.

казав виповнити військову книжку на підставі попередно приготовлених документів, так званої «трупенштамролі». Перевірючи книжку, він сказав, що маю добрий почерк і пишу старанно. Так, отже я попав між писарів 26.

Тут я віджив. Попав в інтелігентне середовище, в тепле приміщення. Як пізніше я переконався, що це не були сухі військові бюрократи, але люди з серцем, товариські і співчутливі до людського горя. Часто у своїй праці вони переступали межі своєї ділянки. Були це дуже зіграні, працьовиті, скромні люди, приступні для всіх, готові допомогти в міру можливості. Склад писарів 26 був суто український. Два зверхники німці — тут були зверхниками радше від паради й лише на парадах. До самої праці не втручались. Зіграний гурт писарів так наладнав собі працю, що все завжди було на час готове. При тому, звичайно, інтереси української сторони були в найбільшій мірі збережені. А зверхники були спокійні, бо знали, що все буде в порядку.

Ці зверхники або спали або попивали в сусідній кімнаті і чекали лише коли Максимюк чи Любицький підсуне їм готові списки, чи документи, щоб відвезти до штабу. Тому в приміщенні писарів завжди був свесбідний, погідний настрій. Тут були зв'язки до всіх вишкільних частин, завжди були тут всякі новини, а що найважливіше, тут пильно слідували за радіокомунікатами заборонених командою чужих станцій. Це останнє випроваджувало нераз з рівноваги Максимюка, який чомусь уважав себе відповідальним за долю всіх писарів.

»Говорить Лондон«

Як мені розказали нові товариші праці, наші писарі ще з Нойгамеру привезли зі собою добрий радіоприймач. Ним опікувався завжди В. Гоцький, як під час транспортів так і на місцях постою. Коли другі розбігались за кращою квартирою чи за харчами, він завжди промишляв, як влучити приймача до електричної сітки та вислухати радіовісті. Часто такі вісті в німецькій мові слухались з ворожих станцій, а коли хтось з німців заскочив писарів, то його впевняли, що це військова станція «Донау», і на тому був кінець.

Коли мене приділили до канцелярії »26«, то на внутрішній стороні віка від скрині з документами, Гоцький причепив велику карту Європи, забрану з якоїсь школи, і на тій карті на основі радіокомунікатів, які не завжди покривались з офіційними вітками,

шпильками позначував кожночасні «скорочення фронтів». Про ці практики Гоцького знали всі. Але одного дня Максимюк зробив Гоцькому велику авантюру, мовляв, «за розповсюдження вісток з ворожого радіо, хтось з писарів піде сиру землю гризти. А він з тим нічого спільного не хоче мати». Після тієї авантюри на пару днів затиш голосник, але нові події на фронтах були такі потрясаючі, що все знова вернуло до норми. Ми далі мали змогу слідкувати за подіями, без окуляр цензури. Одне лише змінилось, що Гоцький уже не влучав радіо під час праці, але вслухував усі комунікати сам на слухавки, прикрившись коцом, а другого дня наводив усі зміни на мапі.

Поволі я почав зживатись з новою ситуацією. Духовно я віджив, а теж фізично мій стан скоро поправився. Спокійна праця, доволі вигідна й що найважливіше, ogrіване приміщення для праці — робили своє. На фабрику заходив я лише на ніч, «на сідало». Там мене вже ніхто не чіпав, ні не присікався до мене знаючи, що я працюю в канцелярії 26. Навіть наставники-підстаршини, податкові п'яниці та люди без совісті, які старалися використати кожного рекрута поки лиш було можна, як джерело для своєї випивки чи закуски. А були це препогані типи. Більшістю рекрутів зненавиджені. Бо хто мав які грошенята і ставив їм чарку, того вони тримали біля себе, а хто вже не мав ні гроша, ні плаща чи черевиків, того посилали до чищення моркви чи по тричотири рази в тиждень до ліса по чатиння. А якщо про когось мали здогад, що він криє від них грошенята, то такому вже ніяк було жити.

Мимсволі згадується така пригода. Знаючи, що поспивши добре під Новий Рік та побешкетувавши, всі оці «мочиморди» будуть часто бігати до туалету справді полевих (придашок над ямою, над дручком), — рекрути підрізали дручок над тією лятриною, що була перша зкраю. Розрахунок був добрий. На цей дручок завжди сидав найголовніший п'яниця, на жаль кол. УСС. Тим разом він сів і зразу полетів у туалетну купіль. Ледви витягли його звідтам за ноги. Це була солодка пімста рекрутів у пам'ятний Новий Рік на фабриці в Чадці.

Безсонні ночі були не від журби ані фізичних недомогань. А прямо тому, що так уже завелось. У цій першій передовій залі, де приміщувано нових рекрутів й без того було гамірно й цікаво. Бо завжди хтось новий прибував, хтось кудись виїздив. Розповідям і проханням та всяким порученням не було кінця. Вікна далі снігом порошать, розтоплений сніг калюжками стелиться по до-

лівці, затікає чатиння. Одинокий порятунок, це велика залізна піч, що всю ніч гуде і світить. Отож біля тої печі від вечора до самого рана розказують усякі історії, ті, хто спати не може від холоду, чи від усяких ревматичних болів. І чого ці люди за ніч не переговорять? Та найбільше нарікають. Проклинають хвилину, коли зголосились до Дивізії. Декому з них, покликаючись на застарілий ревматизм, удавалось вирватись до Німеччини. Молодші, що цілий день лиш крились один поза другого, щоб котрийсь з підстаршин не вигнав їх на якусь працю, вночі були вже спокійні. Біля розжареної печі снували нові пляни на завтрашній день. Часто звідтіля лунала пісня, тужлива то жартівлива. Такі концерти були чи не наймилішими споминами з тих прикрих часів. Хоча такі концерти не давали спати втомленим від вичікування на кращу долю, то ніхто не збирався розганяти співаків. Часто їхній спів затягався аж до півночі.

Свят Вечір у Дивізії

Хоч я працював у канцелярії 26 ніби постійно, але спальня писарів була затісна. В маленькому магазині на поверхових причах дусились їх 12. Тому я мусів ще спати у фабриці. Другою причиною був факт, що писарі були мундировані, воші у них були рідкими гостями, в той час, як у мене вони були тоді нерозлучними приятелями.

Вимившись та відчистившись, як лише це було можливо в тих обставинах я вибів з канцелярії, щоб вибрати свій святочний пайок, та вспіти засісти при спільній вечері для рекрутів.

Небо ясне, зоряне. Мороз потріскує. По дорозі до фабрики ні живої душі. Так і відчувається Свят-вечірній настрій. При брамі стійкові порипують своїми солом'яними снігівцями, а на горах виблискують примерзлі снігом стрункі смереки, мов стійкові святочного спискою. У фабриці від самого ранку метушня. Кухарі під ксмандою Лисечка тяжко працювали, щоб якось хлопцям догодити хоч у цей вечір. Як уже все було готове, підстаршини зарядили в залах збірку. Поділили нас на дві черги й першу повели до довшньої порожньої залі де були розставлені столи. В куті — вояцька скромна але велика ялинка. Столи чистенько накриті і заставлені всякими дарунками поміж якими й напийки. Між дарунками ми побачили шоколаду й цукорки а також горіхи, всякі овочі, жовтенька булочка і краківська ковбаса, 100 папіросів та ще й по 20 «кубів» і пляшка вина.

До столів засіли разом молодші і старші рекрути, а то й наші сусіди кіннотники, що квартирували поруч. Заступлені були майже всі закутини нашої батьківщини. Після спільної молитви, промову сказав пор. Тищенко. Лише він сів, а в залі понеслось муче «Бог Предвічний». Зворушлива це була хвилина, а такого могутнього колядування то я таки не чув. Дивлюся на товаришів з-за Дніпра, чи бува не призабули слів коляди. Та на диво, кожний повними грудьми співав — співав від душі. На їхніх обличчях помітне зворушення. Це ж вперше вони відчували, що всіх нас єднає одне. Можливо, що дехто з них оце вперше мав нагоду співати колядку та ще на весь голос. Співали об'єднані не лиш одною судьбою, одною надією, але й одною любов'ю до своєї батьківщини, що ген... за горами, за лісами...

У залі вештається наш мама-кухар Лисечко, та з усіх сторін збирає похвали. То за солодку кутю, то за борщ, за голубці. Коли столи спорожніли, братство поколядувавши — порозходилося, щоб зробити місце для чергової групи — два молоденькі умундировані дивізійники залізли під ялинку й там згадували свої пригоди з-під Бродів. Обом ще не сповна 17 років, а вже побували в боях. Прислухаючись з боку можна було зрозуміти, що це не печені мамині синки. Це новітні діти України, зроджені й гартовані у боях за кращу долю її. Були це старший стрілець Коцюбинський з Тернополя, а другий молодший з-під Ярослава.

Невеселі вістки з фронту

Зразу після Свят пролетіла на фабриці радісна вістка, що магістрат Чадци відступив для рекрутського депо будинок гімназії. Новий, модерно викінчений та з центральним ogrіванням. Та дні тепер були багаті не лише на радісні вістки. Ось по радіо ми почули, що більшовики зайняли Краків та, що просуваються в напрямі Шлеську. А Шлеськ то кількадесять кілометрів до нас і то не зі сходу, а з північного заходу вже. Отже ми в мішку. То знов на зміну радісна вістка. Врешті прийшли мундири! А це вже найвища пора, бо рекрутська маса одержалась до краю. Найгірше із взуттям, якого вже й латати не було можливо. Ця вістка набрала в рекрутських філософів негативного посмаку. Вони толкували що мундири німці прислали не тому, щоб ми більше не мерзли, але щоб нас чимскоріше кинути латати фронт.

Іду по мундир до магазину

На суботу призначено мені йти по мундир. Старим рекрутським звичаєм випродую що лише можна було ще продати з цивільного одягу, щоб не здавати його німцям. Накидаю на себе якесь принагідне лахміття під своє літне пальтечко та й підходжу до магазину. Магазин закритий. Знайомий магазинер поцішує: »Не журиш, нічого нема, але в понеділок приходить знову транспорт«.

Ото ж я сам себе влаштував. Так у тому лахмітті, що на мені, між людей не годиться показуватись. А черевики лишають дослівно босі сліди. А тут зима. Як же мені перебути до понеділка, щоб не простудитись. Мозок розпачливо шукає порятунку. Розглядаюся довкола магазину, а в кутку під парканом лежить купа лахміття, ще гіршого як на мені. Найшов якийсь дреліх, ще не дуже порваний, але трохи більший за мене. Це вже добре. Тягну його на себе поверх свого дірявого, й враз всі діри позакривались а по плечах вже не гуляє вітер. Але черевиків таки не знайшов. Підв'язав якісь куски гуми до своїх холявок і так пошкандибав на фабрику.

Через залізну колію пройти не можна, бо стоїть довжелезний поїзд навантажений танками, поїзд їде в напрямі Шлеську. А здовж колії в тому ж самому напрямі просувається шошою якась військова частина у зимових мундирах. Підходжу ближче й бачу левики на раменах. Це якась частина з легкою артилерією маршує латати фронт від сторони Шлеська. Обабіч дороги стоять цивільні словаки й усмішками вітають наших хлопців. Найбільше тут, очевидно, дівчат. А наші хлопці стрункі, обличчя загорілі, постава бадьора, мундир фронтовий-маскувальний. Нараз дівчата почали ворухитись, показуючи собі очима, вимахуючи руками. Аж тоді я побачив незаметну, але для «слечних» видно знайому постать поручника Яримовича.

Частина пройшла, як сон, як мрія. Вперше побачив я бойову частину озброєну та в зимовій полевій уніформі. Словаки теж почали розходитись. Лише діти та дівчата, полапавшись по три-чотири під руки, пішли провожати наших хлопців аж ген, за міст на річці. Тепер я мав можливість переконавшись, що криється під поняттям »чар мундиру«. Глянувши на своє лахміття, якимось моторошно стало. Добре, що ніхто з знайомих мене не помітив. Хоч ніби вони й ми називаємось дивізійниками, то якимсь соромно й боляче стало. І я тишком тюпав до фабрики та рішив вже не показуватись на світ божий у

тому цивільному одязі, що нагадував діда з відпусту.

А мундири таки привезли

Я перший раз у своєму житті зголосився по мундир вояка Дивізії. Почалось це мундирування кількох сотень рекрутів, у січневий понеділок, зараз після обіду а затяглося аж до пізніх сумерків. Хоча все йшло справно й швидко, але при такій масі скоріше не могло бути. Та самої процедури мундирування не забуду до смерті.

Насамперед дали мені приміряти черевики, потім штани і блюзу та плащ і шапку. Потім видали пояс і казали ставати в ряд. Вже темніло, коли наша черга, якій не було кінця, врешті закінчилась. Нас розставили перед магазинами. Перед кожним простелено коц і на цей коц помічники магазинери одні за одними кидали предмети нашого воляцького встаткування. Наплечник, ремінці до нього, светер, сорочка, підштанці, скарпетки, рукавиці, окуляри від сонця, окуляри від пилюги, хусточка до носа, приладдя до шиття, до голення, приладдя до їди, та врешті невідлучні приятелі вояка — їдунка, польова пляшка й багатонадійний у другу світову війну — хлібак. Наразі не видали нам ні протигазової маски, ні ніякої зброї.

Вже зорі моргали над нами, коли я похапцем згорнув усе добро до наплечника, а що складав недбало то воно не вміщувалось. Прийшлось вжити давного способу, придивити коліном і щойно тоді зав'язати мотузком. Ніколи я не здогадувався навіть, скільки радості, скільки доброго самопочуття матиму від свідомості, що я вже маю свій

мундир. Переступаючи поріг фабрики зі своїм майном новим, мене вразив несподіваний образ. Куди не глянь, ні одної цивільної особи. Всі вже були або в повній уніформі, або ще щось там вовтузять біля неї. Тепер аж приємно було глянути. Фабрика теж стала якась ближча, не така відразлива, як було це раніше.

Того вечора не було ні співів ні навіть звичайних розмов. Кожний був зайнятий своїм новим обмундуванням. Прийшлось учитись орудувати всіма тими ремінцями, всіми приборами. А потім навчитися все складати, щоб наплечник мав свою приписану форму й щоб усе вмістилося в ньому.

Переодягнувшись, вже хіба втретє, почав я розміщати своє особисте майно в кишенях. Там військову книжку, там портфель, там знову олівець, гребінець. Коли ж пробував глибину бічної кишені блюзи, натрапив на якийсь папірець. Вийняв записку й читаю по-німецькому: »Дорогий приятелю! Цей уніформ я шила для Тебе. Так не забудь, коли будеш на відпустці відвідати мене«. Внизу була адреса кравчині з фабрики мундирів у Штутгарді

Я ще провірив чи всі гудзики добре пришиті, чи не треба зразу їх поправляти, відітхнув з полекшею. Найгірше вже поза мною. Мундир додавав якоїсь певності, що завтра все буде краще як було досі.

Втомлений пережитими враженнями, я сів на свій наплечник, вийняв календарець і олівець та записав: »21 січня 1945 року на словацько-шлезькому пограниччі в містечку Чадца, я надів на себе мундир Української Дивізії«.

ІДЕМО ДО ДИВІЗІЇ »ГАЛИЧИНА«

Субота, 24 і неділя, 25 липня 1943 р. осталися пам'ятними в житті тих, що залишили рідні села і містечка Дрогобиччини.

Погода в тих днях стояла чудова, золотиста. Над землею чисте голубе небо з сявом золотистого сонця, що розкидало теплі проміння цілуючи людей і землю, на котрій дозрівали збіжжя: пшениця, жито, ячмінь івес.

В таку погідну, чудову суботу, 24 липня з подальших сіл Дрогобиччини, у підвечірній порі, до Дрогобича прибули добровольці до Дивізії »Галичина«, всіх около 120, щоб у неділю рано виїхати з Дрогобича. Всі прибулі примістилися на нічліг у технічній

школі Дрогобича, поблизу залізничної станції. Розмістившись в приміщеннях бурси, розмови велися в глибоку ніч. Тут, уперше нічлігували зібрані добровольці з сіл: Підбуж, Жданна, Смільна, Опака, Залокоть, Бистриця, Ластівки, Старий Кропивник, Новий Кропивник, Рибник, Довге, Орьове, Більче, Східниця, Лішня, Геродицьке, Літиня, Добрівляни, Брониця, Нагуєвичі, Попелі, Улично та інших подальших сіл. Були це чоловіки різного віку. Наймолодші мали 18 років, а деякі уже й у ранній сороківці. Суспільний і освітній рівень був також у них різномірний. Були тут добрі промовці. Кірічак з Нагуєвич говорив про генерала

УГА М. Тарнавського про те, що читав у його споминах і подав приклади історичної ваги. Андрухів з Попелів, капраль з польського війська і української поліції та Михальчук з Городиська дискутували про дивізію та партизанку.

У неділю, 25 липня раненько всі ми прийшли до кухонної їдальні технічної школи і тут одержали каву яку приготували дрогобицькі дівчата, учениці торговельного відділу технічної школи. Всі вони гарно одягнені у вишиваних блузочках, з емблемою Дивізії (золотий лев на синьому тлі).

Кожний з нас мав подостатком харчів, що їх розклали на столах, а все це виглядало наче якесь святочне прийняття. В той час до їдальні зайшли п'ять осіб, членів військової Управи Дрогобича. Трьох уже в уніформі, один підстаршина віком біля 30 років. Він заявив, що після сніданку, на подвір'ю нам треба сформуватися в колону, відтак спільно підемо до станції де, до нас долучаться інші добровольці, а тоді поїдемо до Львова, щоб там долучитися до головного транспорту добровольців.

На подвір'ю, той же підстаршина спитав, чи є між нами військовики. Кількох піднесли руки, між ними і Андрухів з Попелів. Він був між нами найстарший віком. Підстаршина викликав їх із рядів, поговорив з ними й дав доручення їм уставити нас у чвірки. Відтак усі ми, з наплечниками та валізками, повільним кроком вийшли з подвір'я технічної школи на головну вулицю, де були багато людей, які привітали нас гучними оплесками. До станції було біля чверть кілометра і, може, за яких двадцять минут ми вже були на платформі станції. Тут уже чекав поїзд. Перед паровозу прикрашувала емблема Дивізії, а також і на вагонах видніли емблеми та заклики йти до Дивізії. На станції були дуже багато людей. Прибули теж добровольці з Мразниці, Борислава, Дерезич, Модрич, Трускавця, Доброгостова, Стебника, Копця, Сільця, Волехівців, Гаїв та інших близьких до Дрогобича сіл, а теж добровольці з самого Дрогобича. З ними

прибули багато товаришів і товаришок та рідних. Около год. 11.00 наказано нам ставати в чвірки, й нас, 230 добровольців-дрогобичан, зустріли члени міської Управи Дрогобича, представники Військової Управи Дивізії «Галичина», трьох українських воjakів а також кілька в військовій уніформі німців. Позаду та з боків стояли багато людей, група дівчат з технічної школи з кошиками квітів, що їх пізніше роздавали хлопцям.

Прощальне слово сказав секретар міської управи Флюнт. Після його слова — промови, ми примістилися у вагонах. Хлопці скупчувалися біля вікон і дверей, щоб, може, востаннє прощати своїх дорогих і любих. Почувся на станції свисток, загудів гудок паровоза. Потяг рушив. З відчинених вікон і дверей, добровольці вимахували на прощання хустинками. З переднього вагону понеслася пісня голосна, радісна: «Засвістали козаченьки в похід опівночі, заплакала Марусенька свої карі очі...»

І справді в тих днях 24 і 25 липня 1943 року, заплакали багато очей, прощаючися зі своїми дорогими й улюбленими. Одні залишалися, інші відходили в далеке невідоме з місією, щоб слава «Червоної калини» була вічною.

Поїзд попрямував на Стрий, а далі до Львова. За нами осталися чарівні, любими села з зеленими садками, Борислав і Дрогобич з прибічними містечками, а перед нами небосклонна блакить і золоте сонце, що своїм промінням пестило нас синів рідної України, відправляючи в далеку дороту.

В 45-ліття липневих незабутніх днів, оцим коротеньким нарисом бажаємо відновити у дрогобичан-дивізійників а особливо тим з вишкільного куреня в Торуню, бажання до праці і активного життя та ще довгих літ. А тим, що життя свої поклали на полі бою і тих, що відійшли від нас у вічність, віддаємо наш вояцький салют.

Дрогобичани-торунці: **І. Іванцюра,**
М. Бориславський, І. Р. Федак

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

КОЛЬПОРТУЙТЕ!

ПОШИРЮЙТЕ!

І ЧИТАЙТЕ »СУРМАЧ« !

Микола КУЧЕРЮК

Підпільний фронт гетьмана Богдана Хмельницького

Можна впевнено сказати, що жадна інша подія з історії українського народу не привертала до себе такої уваги дослідників, як визвольна боротьба українського народу під проводом гетьмана Богдана Хмельницького. Проте серед різних питань цієї проблематики ще й досі залишається недослідженою діяльність підпільного фронту Б. Хмельницького, фронту, що мав великий вплив на процеси визвольної боротьби.

Щоб заручитися підтримкою українського населення, Б. Хмельницький уже з перших днів визвольної війни посилав у різні кінці України величезну кількість козацьких розвідників, які вели агітаційну роботу серед селянства та міщан і збирали відомості про зосередження військових сил ворога. Пропаганда козацьких розвідників сприяла мобілізації сил народу, впливала на хід боротьби проти польської шляхти. Повстання охоплювали все нові й нові райони. Микола Потоцький у листі повідомляв короля про загрозове становище, в якому перебувала Україна: «Шкідливий вогонь так спалахнув, що не було такого села, такого міста, в якому б не закликали до сваволі і не зазіхали на життя і на майно своїх панів і державців».

Сучасники згадують про листи Б. Хмельницького до селян і міщан, які розповсюджували його розвідники. Брацлавський вєвода Адам Кисіль 21 травня 1648 р. писав, що Хмельницький «розсилає всюди по містах таємно свої листи». Про розмах розвідницької діяльності Б. Хмельницького можна судити вже з того, що у своїй реляції із Гощі від 23 травня 1648 р. А. Кисіль повідомляв, що завдяки таємній інформації Б. Хмельницький «постійно одержує відомості і знає все, що робиться в Польщі». На жаль, ці листи та універсали Б. Хмельницького дійшли до нас не в автентичному тексті, а тільки в різних переказах і літературних переробках. Ось один з таких листів, у якому Б. Хмельницький, наприклад, звертався до селян і міщан із закликом «...коли буду далі з військом наближатися до вас, щоб мали свою зброю, стрільбу, шаблі, кульбаки, коней, стріли, коси та інше залізо. Порохом,

найбільше оловом запасайтесь. А якщо знаєте або чуєте від проїжджаючих або проходжких про війська... набраних проти нас від короля, давайте знати і остерігайте нас... через того, кого посилаю до вас, повідомити нас просимо». Керівники визвольної війни в перші ж тижні звертали головну увагу на те, щоб зібрати достатні військові сили з «покозаченого», найбільш убогого селянства і міщан і забезпечити їх, по можливості, необхідним озброєнням.

Для цього вживалися заходи, щоб частину зброї закупити в промислових районах Польщі. Краківський міщанин Голінський, сучасник подій, у своїх записках наводить цікавий факт про безпосередні зв'язки львівського міщанина Георгія з розвідниками Б. Хмельницького. За його розповіддю, той мав забезпечити військо Хмельницького зброєю. Гетьман написав листа до Георгія, просячи закупити для нього олова, шабель, пороху та іншу зброю. Для купівлі гетьман вислав «гроші в просі на селянських возах». По дорозі шляхті вдалося спіймати посланця Хмельницького, перехопити той лист до Георгія, Селянські вози прибули до Георгія, ніби нічого не сталося, а тим часом шляхта за всім пильно стежила. Георгій, нічого не запідозрюючи, послав людей у Кельці по олово, до Опановця і Кракова по порох і шаблі, яких купили кілька тисяч. «І коли з тією зброєю, — пише Голінський, — відправлялися на Україну до козаків, проїхали мимо Львова іншою дорогою, але там їх перехопили, забрали зброю, порох, олово й інші речі».

Очевидно, через Замостя йшли значні транспорти зброї в Україну. Один з тодішніх шляхтичів повідомляв, що міщани Гданська і Торуня «мають порозуміння зі схизматиками (як принизливо називали православне населення, — М.К.) і постачають їм порох та гармати». Б. Хмельницький через своїх розвідників одержував відомості про масовий селянський рух в Україні і зразу ж після корсунської перемоги (16 травня 1648 р.) вжив заходів до того, щоб посилити селянські повстання і надати їм організовані

форми. Гетьман всюди вислав досвідчених людей для керівництва військовими діями і для створення нових військових частин. Адам Кисіль у листі від 31 травня 1648 р. писав, що Хмельницький для знищення Вишневецького з його військом «вислав за Дніпро Кривоноса, свого полководця, з кількома тисячами», наказавши йому організувати там велике селянсько-козацьке військо. Максим Кривоніс швидко завоював авторитет серед повсталих мас не тільки тим, що був «одчайдушний і відважний», а й своїм завзяттям і непримиренністю як до польської, так і до української шляхти.

Через своїх посланців Хмельницький зв'язався також із донськими козаками, щоб зміцнити давню дружбу і домовитись про дальше співробітництво. Особливо важливим було те, що повернулися ті запорізькі козаки, які оселилися між донцями. Повернення їх певною мірою зміцнило сили повстання. Можна припускати, що в той час з Дону повернувся Іван Богун, один з ушляблених керівників визвольної війни. В селянсько-козацьке повстання влилося і багато донських козаків.

Після битви під Пилявцями 11-14 вересня 1648 р., яка завершилася повною поразкою шляхетських військ, Б. Хмельницький вступив із своїми військами в Галичину, в напрямку Львова і Замостя. Цей рейд селянсько-козацьких військ сприяв піднесенню визвольної боротьби народних мас західноукраїнських земель. Гетьман розгортає велику розвідницьку роботу в Галичині, наві'язує контакти з місцевим населенням через своїх розвідників. У Галичині агітація посланців Хмельницького знаходила сприятливий ґрунт. Козацькі розвідники під виглядом купців, ремісників, жебраків розійшлися у найвіддаленіші кутки, піднімаючи галицький люд на активну боротьбу.

Про те, що підпільний фронт Б. Хмельницького набрав широкого розмаху по всій Україні, свідчать історичні джерела тієї доби, що дійшли до нас. На організацію цієї роботи проливають світло зізнання одного з розвідників, Яреми Кончевського, який був заарештований і в шляхетському суді в Галичі 29 липня 1648 р. на тортурах розкрив широку розвідницько-пропагандистську роботу Хмельницького на територіях, ще не визволених від шляхти. Згідно з його свідченням, в змові з козацьким військом були багато міст і містечок — від Наддніпрянщини до Галичини.

Він зізнався, що єпископ луцький Атаназій вислав порох і кулі козакам, а львівський єпископ Арсеній Желіборський дав ко-

закам три бочки пороху й куль. Виявилось, що крім нього, були вислані інші розвідники: «Островський з Туховським, — зізнає Кончевський, — пішов під Білу Церкву, а Косинський до Бродів, я з Іваном з Острога — на Волинь і Покуття. Підсудний розвідник заявив, що він побував у Підгайцях, Галичі, Манявському Скиті та в Ямниці на Прикарпатті. Він твердив, що всюди в Галичині зустрічав людей, які чекали на прихід селянсько-козацьких військ, що всюди народ говорив: «Господи, допоможи нашим братам-козакам». Михайлівський піп у Галичі, дізнавшись, що Кончевський — козацький розвідник, сказав: «У нас (в Галичі — М.К.) кращі відомості, бо один до одного пишемо, вістки доходять до самого Києва».

Далі підсудний признався, як у містах і селах населення плянувало допомагати козакам. У Ново-Костянтинові міщанин Гарко, зв'язаний з козаками, говорив, що «коли прийде військо, я місто підпалю». В Сенявці міщанин Яцко запевнив козаків: «...я в гарматі насиплю піску, ніщо не буде вам шкодити», в Лисянці 10 присяжних «є помічниками козаків», містечко Ставище запевнило козаків, що «міські гармати не будуть вам шкодити, — бо ми це зробимо»; у містечку Стані «вісім міщан заготували для козаків 8 бочок пороху». В Моначині «є четверо міщан, які говорили про Броди і Тернопіль» та інші міста галицького Поділля, де з нетерпінням чекали військо Хмельницького і готові йому допомагати, збирали озброєння для козаків. Навіть деяка частина дрібної шляхти була розвідниками Б. Хмельницького.

В 1651 р. галицька шляхта засудила Войцеха Рокицького (який мав свої маєтки під Перемишлем) за те, що він «протягом двох років був козацьким розвідником».

Маскуючись перед шляхтою, розвідники Хмельницького переодягалися жебраками. міняли свій зовнішній вигляд. Так, Кончевський і ще якийсь Федір Остросяний під час перебування на Покуті «мали запущене волосся, ходили з листами, просячи (жебраючи)». Вони мали за нігтями умовні знаки від козаків, а також письмові звернення-універсали. Таких посланців розійшлися багато по Галичині. У вересні 1648 р. шляхта виявила, що в містечку Сокалі у підвалах міщанських будинків переховувалися до ста козацьких розвідників. Є деякі дані, що цю військову розвідку й пропаганду організував Максим Кривоніс. Відомо, що розвідники М. Кривоноса, серед яких були і жінки, ще в 1648 р. доходили до Кракова.

На сеймику в Галичі 17 червня 1648 р.

шляхтичі із страхом говорили, що їм доводиться «боятися власного підданого, який через шпигунів і різних осіб бунтується і до злого намовляється». Селяни Галичини збиралися «в купи», озброєні загони, і руйнували маєтки шляхти як польської, так і української. У вересні 1648 р. повстання у Галичині охопило всі села й міста. Сама шляхта говорила: «Хлопство все кинулося до бунту».

Розвідники-агітатори Хмельницького були, за висловом літописця С. Величка, «пильними і славними козаками». Вони поширювали універсали Хмельницького, закликали народ на боротьбу. Переважно в ті чи інші місцевості направлялися розвідники, які звідти походили, були знайомі з місцевими жителями і могли легко справитися з поставленими перед ним завданнями. Величко писав, що Хмельницький діяв «через козаков, з тих же краєв и городов при нем бывших, а з людьми тамошними добре знаючихся, и в посланіи своем осторожне и лавно справитися могущих».

Є деякі відомості про те, як починалися народні повстання в окремих місцевостях. Спершу проводилися таємні збори, в яких велику роль відігравали козацькі розвідники. Так, львівський патрицій Кушевич про підготовку до виступу жителів львівського передмістя писав: «Вже і в нас з'являються змови, вже сила гультайства вночі приїздить і від'їздить; вже відбуваються різні збори, то по церквах, то по кутках і долинах передміських». Коли в перших числах жовтня передові козацькі загони підійшли під Львів, М. Кривоніс навальним наступом здобув Високий Замок, чому у великій мірі сприяла безпосередня діяльність козацьких розвідників серед повсталого населення. Міщани псували гармати в Замку, показали до нього таємний хід, інформували козаків про слабкі місця фортеці. Відомо, що розвідники перекрили водогін у краківському передмісті. Один маляр підказав козакам шлях до кармелітського монастиря, який проходив через будинки «схизматичьких міщан». Члени Ставропігійського братства зустрічалися з козацькою старшиною, з особистим капеляном гетьмана Іваном Гоголовським, який подарував кілька книг для братської церкви і Онуфріївського монастиря. Братчики від себе подарували йому свої книги. Член братства Яній Мозаракій перейшов на службу до Б. Хмельницького, його син Дем'ян служив у козацькому війську, а дочка Ганна вийшла за лубенського полковника Свічку.

Зацікавлює й такий епізод. У 1648 р. під час наради шляхти у бернардинському ко-

толі, яку проводив Ярема Вишневецький, лютий кат українського народу, в гушті фанатичної шляхти було виявлено козацького розвідника. Після катування його було втоплено в криниці біля костьолу. Ця подія залишила глибокий слід у легендах, які склали про героя українські міщани.

Важливим стратегічним кроком у діяльності Б. Хмельницького було те, що він під час переходу з визвольними військами через Галичину за рекомендацією своїх розвідників розіслав окремі загони козацького війська в різні райони, щоб допомогти поневоленим повстанським масам у їх боротьбі з ненависною шляхтою. Про це свідчить лист того ж Кушевича, який писав зі Львова в 1648 р., що «Хмельницький розіслав деякі свої полки, які розділилися, на здобуття окремих містечок». Керівники визвольної війни при посередництві своїх розвідників мали постійний зв'язок із повстанськими центрами на західноукраїнських землях. Хмельницький прагнув з допомогою своїх розвідників-пропагандистів зв'язати окремі розділені народні виступи в один могутній всенародний рух.

Від Карпат на півдні, Медоборів на сході і Холмщини на заході запалали магнатсько-шляхетські замки, фортеці, панські двори. Полум'я народного гніву розросталося. За три століття панування на західноукраїнських землях польська шляхта не знала ще такого удару з боку поневолених. Особливо відчувався вплив діяльності козацьких розвідників на галицькому Поділлі. Тут виділялися сім основних повстанських центрів — у Сатанові, Товстому, Хоросткові, Теремблові, Тлустому, Янові і Чорткові, до яких приєдналися громади понад 50 населених пунктів. Роль козацьких загонів, які прибули восени 1648 р., у цих районах була досить помітною. За їх зразком організувалися ударні загони селян і міщан, переймалась їх тактика.

Друге грізне вогнище повсталих народніх мас у 1648 р. розгорнулось на Галицькому Прикарпатті. Під впливом діяльності козацьких розвідників селянсько-міщанські збройні виступи набирали тут найбільшого розмаху, виникли кілька повстанських центрів. Велику активність виявили міщани Рогатина і Княгинич, які разом з селянськими загонами очистили від шляхти свої райони. Козацький загін у районі Городка і Судової Вишні очолив полковник Капуста. Селянсько-козацькі загони успішно здобули панські замки і підступили під міцну шляхетську фортецю Перемишль.

На Покутті головним центром повстання стало місто Отинія, де зосередив загони «про-

водир повсталої черні» Семен Височан. Деякі дослідники твердили, що розвідники Б. Хмельницького, зайшовши сюди, знайшли «грунт приготовлений і відповідного керівника». Семен Височан організував 15-тисячну армію, основну частину якої склали селяни. Він поділив повстанців на полки й сотні і почав справжню війну зі шляхтою. Відзначилися народні ватажки Ярема Попович на Товмаччині, Іван Кравець на Заболотівщині, Літус з Обертинщини та інші. Загони Височана вели запеклу боротьбу проти шляхти і багатіїв односельчан. За організаторські й військові здібності його називали «Хмельницьким Галицької землі».

Ще одне вогнище повстання на Прикарпатті виникло на Калушчині. Великий загін повстанців очолив Іван Грабівський. За допомогою козаків повстанці знищили майже всі шляхетські замки, двори в Калуському і Долинському старостах. Небезпідставно ще в червні 1648 р. один з шляхтичів писав, що «хлопське свавілля», яке розпочалося, «бере гору, як би друге військо Хмельницького».

Визвольна війна українського народу була спрямована проти польської шляхти, що була ворогом не тільки українського народу, а й польського селянства та основної маси міського населення в самій Польщі. Селяни заявляли своїм панам: «Дав би нам Бог сюди пана Хмельницького, а ми би вже навчили цих панків, як шарпати бідного хлопа». В козацькому війську були багато польських селян. Селянські виступи, що розпочалися в Польщі в 1648 р. не припинялись і в наступні роки. В 1651 р. найважливішим із селянських виступів було повстання Костки Наперського на польському Прикарпатті. Він мав зв'язки з Хмельницьким і піднімав селян на боротьбу, посилаючись на універсали Хмельницького, безумовно розповсюджені тут козацькими розвідниками.

Б. Хмельницький добре розумів значення селянства як ударної сили в боротьбі зі шляхтою. В розмові з польськими послами в Переяславі 1649 р. він високо оцінив союз козацтва з селянством: «Поможе мені вся чернь по Люблін, по Краків, від якої я не відступаю і не відступлю, бо це права рука наша». Досвід війни, підпільний фронт Б. Хмельницького підтвердили ці розрахунки.

Після відступу визвольної армії Б. Хмельницького із західноукраїнських земель у галицькому краю запанувала реакція. Вона завдала значного удару народнім масам, але не змогла їх повністю утихомирити. В наступні роки хвиля народніх виступів то

частково спадала, то набирала піднесення. Розвідники Хмельницького продовжували свою підпільну діяльність. В одному із шляхетських листів 5 червня 1649 р. повідомлялося, що в м. Самборі «піймано двох розвідників, а в третього знайдено при ньому багато листів Хмельницького». Галицькі селяни й міщани чекали повернення військ Богдана Хмельницького. У шляхетському листі від 27 липня 1649 р., написаному в Делятині, йшлося: «Хлопи руські знову скупчилися до Хмельницького», «відомості важко надіслати, бо хлопство шляхи заступило». Підचाший коронний Микола Остророг у листі до канцлера Оссолінського 2 липня 1649 р. писав із шляхетського табору, що «все тамтешнє хлопство збунтувалося і прибило Хмелю людей». Селяни та міщани відмовлялися давати будь-які відомості про рух військ Хмельницького. Цей же схвильований магнат скаржитися на відсутність вістей про ворога, а «найти шпигуна дуже трудно між тією Руссю (українцями Галичини — М.К.), бо всі зрадники (прихильники Хмельницького — М.К.), а хоч язика дістанеться, правди не скаже». Там, де селяни не могли діяти спільно з козаками, вони, відчувши хоча й короточасну свободу, не хотіли більше коритися панам, відмовлялися виконувати феодалні повинності.

1651 р. для шляхетської Польщі став повторенням 1648 р. В історичних джерелах є відомості, які свідчать, що знову всюди з'явилися розвідники Б. Хмельницького, які готували народ до відкритих повстань проти шляхти. Тільки в Руському та Белзькому воеводствах діяли 150 таких посланців Б. Хмельницького. І справді, у цей час у різних місцевостях Галичини, зокрема на Подністров'ї, знову спалахнули повстання селян проти шляхти. «Хлопство майже все повстало, — налякано повідомляв сучасник, — і повертається до своїх бунтів, далеко гірші обіцяє нам речі звідти, ніж раніше» (тобто в 1648 р. — М.К.).

У 1651 р. польські власті заарештували у Варшаві трьох розвідників Хмельницького. Старший з них видавав себе за католицького священика. Вони, пише у своїх мемуарах М. Голінський, з самого початку війни «повідомляли Хмельницького про наміри Речі Посполитої». Одному із розвідників Богдана Хмельницького, Василю Верещазі, який раніше служив в А. Кисіля, пощастило стати камергером Яна Казимира. Користуючись повним довір'ям короля, йому вдалося навіть бути присутнім на таємних королівських нарадах. Підозрюючи в ньому агента Хмельницького, магнати наказали одного разу

провести обшук в його помешканні. Під час обшуку були знайдені «грамоти від Хмельницького про всякі відомості... і його, Верещаги, до Хмельницького посильні чорні грамотки» (чернетки — М.К.). Коли Верещагу заарештували, він заявив, що знайдені папери належали не йому, а київським монахам, які під час приїзду до Варшави зупинялися у нього. Внаслідок цього король розпорядився звільнити Верещагу. Щоб цілком відновити до себе довір'я короля, Верещага незадовго до подій під Берестечком пред'явив йому грамоту, яка нібито була послана Хмельницьким до семиградського князя Ракоччі і перехоплена ним. Однак магнатам удалося підкупити слугу Верещаги, який сказав, що грамота ця написана самим Верещагою, а він дійсно підтримує зв'язки з

Хмельницьким і зберігає таємне листування з ним у своїй постелі. Після нового обшуку Верещагу було схоплено і страчено.

Взятий у полон 1651 р. під Берестечком татарський мурза повідомив, що чув «про одну високопоставлену особу, ім'я якої ніколи не називають, яка перебуває біля короля й коронного гетьмана; порадами цієї особи Хмельницький керується у всьому, без них він нічого не починає..., одержані від цієї особи відомості і листи він інколи посилає у Крим». Безперечно, тут мова йде про розвідника В. Верещагу. На основі повідомлень розвідників у гетьманській канцелярії складалися детальні звіти засідань не тільки сейму, а й таємної королівської ради.

Ярослав БОРОВСЬКИЙ

ТАМ, ДЕ ЖИВ БОЯН

У «Слові о полку Ігоревім» згадується Боян. Він, Боян, — майстерний поет і гусляр, віщий онук Велеса, «соловій часу давнього». Його пісні-слави звеличували землю руську, її оборонців. На жаль, час не зберіг нам жодного твору поета, яким були притаманні точність вислову, музикальність, висока майстерність.

«Боян бс віщий, — пише автор «Слова», — якщо кому хотів пісню творити, то розтікався мислю по древу, сірим вовком по землі, сизим орлом під хмарами». Поет пам'ятає ще перші князівські уособиці, славить у своїх творах Ярослава, Мстислава, Всеслава, Святослава Ярославича і його синів Романа та Олега. Боян жив і творив упродовж майже всього одинадцятого століття, з 1015 до 1094 року, перебуваючи в центрі найважливіших подій буремної княжої доби.

З іменем поета дослідники пов'язують й оповідання в «Повісті временних літ» про поєдинок Мстислава з Редедю 1021 р. і про Лиственську битву між Мстиславом та Ярославом Мудрим у 1024 р. та билину про Солов'я Будимировича, яка розповідає про сватання Гаральда до Єлизавети Ярославни.

Окрім «Слова», згадки про Бояна є в «Задонщині», написаній в XIV стол. рязанцем Софонієм, котрий розповів своїм сучасникам про Куликовську битву картинами Ігоревої пісні. А мешкав він у Києві, оспівував дія-

ня руських князів, зокрема Ярослава Мудрого.

Між іншим, у деяких списках «Задонщини» Бояна названо боярином, що може вказувати на приналежність співця до князівської дружини (подібно спостерігаємо і в «Слові Данила Заточника»). Підтверджує це і знайдений ще в 1950 р. напис на стіні Софії Київської про Боянову землю, яку купила княгиня Всеволодова за 700 гривен.

С. Висоцький, першовідкривач напису, датував його другою половиною XII стол., що відділяло купчу від знаменитого піснетворця на сто років. На його думку, згаданий у написі договір про купівлю-продаж Боянкової землі складений, очевидно, за життя Марії Мстиславни, княгині Всеволодової, до 1179 р. — ще до появи «Слова о полку Ігоревім».

Однак детальну палеографічну аналізу напису і згадані в ньому імена історичних осіб дали змогу академікові Б. О. Рибаківу віднести його до кінця XI- початку XII стол. Найвірогідніше, зробила ту купівлю дружина Всеволода Ярославича, що померла 7 жовтня 1111 р.

Та земля, як зазначають дослідники, купувалася невідомо в кого: її власник до моменту купівлі не вказаний. Можливо, сам Боян до цього часу вже помер, але його ім'я ще лишилося за землею. Б. Рибаків припустив: саме цим пояснюється те, що запис

зроблено так всенародно біля самого входу до Софійського собору.

Нагадаємо: 700 гривень (вартість Боянкової землі) — сума чимала. За неї можна було купити кілька маєтків. Отже, Боян за своїм майновим станом може бути порівняний з боярином.

Безумовно, Боян, боярин «Задонщини» і «Слова Данила Заточника» та напису на Софії Київській — одна і та ж особа. Згадаймо принагідно, що деякі дослідники «Слова о полку Ігоревім» ототожнювали його із старцем Яном, воєводою київським, що прожив 90 літ (народився при Ярославі 1016 р. і помер при Олегові Чернігівському 1106 р., від якого Нестор почув багато оповідань і деякі записав у «Повісті временних літ».

Останнім часом з'явилися нові дані про місце знаходження землі Бояна. Про це приписка на полях Єрмолаєвського списку Іпатіївського літопису, зроблена в XVII стол. Тут при словах «и нача зажити двory, иже суть пред городом в Копыреве концы» на полях позначено: «Копырев конец у Києве на Боюній». Певне, кияни ще в XVII стол. добре знали місцевість, яка називалась «Боюнь».

Цікаво, що земля Бояна на Копиревому кінці була там, де знаходився двір Путяти, за літописом, брата Яна Вишатича, воєводи київського князя Святославича Ізяславича.

Славетний співець Боян, дружинник і музикант, що зажив слави свом мистецтвом, міг мати значні володіння на Копиревому кінці стародавнього Києва.

Археологічні матеріали, знайдені на території цього важливого району давньоруської столиці, датуються X-XIII стол. Вони підтверджують думку про те, що тут в XI стол. мешкав видатний поет і гусляр.

Копирів кінець, який неодноразово згадується в літописі, локалізується в районі сучасної Львівської площі і Глибочицького спуску: до нього входили територія мисовидного плято, що витягнулося вздовж Воз-

несенського спуску. Кудрявські схили, вулиця Обсерваторна. Загальна площа близько 40 га.

Попри все, тут розкопано 4 кам'яні храми, залишки жител та господарських приміщень X-XIII стол., майстерня для виготовлення ювелірних виробів, залишки горна, піч для випалювання вапна, виявлено значний матеріал, серед якого заслуговує на увагу скарб із 140 срібних монет Володимира Святославича, глиняна фігурка коня XI стол. Копирів кінець мав значні укріплення від річки Киянки та міцну лінію оборони з північного заходу. На ділянці від Львівської площі (Західних воріт міста Ярослава) до вулиці Смирнова-Ласточкина археологи виявили більш як 110-метровий рів глибиною 5 і завширшки 15 м, що мав у розрізі трикутну форму.

Цікавий матеріал X-XI стол. на Копиревому кінці (цьому важливому торгово-ремісничому посаді давнього Києва) одержано під час розкопок Київської тематичної експедиції в 1985 р. Так на Нестерівському провулку виявлено залишки двох будівель X-XI стол., різні господарські приміщення. Одне із жител мало велику заглиблену частину — підклет розмірами 4,8×4 м. Ями від дерев'яних стовпців (діаметром 0,5) вказують на каркасно-стовпову конструкцію великого наземного житла, очевидно, двоповерхового, яке, судячи з усього, належало до садиби заможного киянина. Мешканці його мали в своєму житку керамічні горщики і глечики, свічники, амфори. Чимало тут залізних ножів, кресал, ключів, шиферних прясел, скляних браслетів. Неподалік розкопу дещо раніше виявлено залишки кількох наземних будівель XI-XIII стол.

Не виключено, що розкопані давні житла і приміщення належали до однієї садиби-двору, власником якого міг бути Путята, брат Яня, і навіть сам Боян, земля якого знаходилась на Копиревому кінці стародавнього Києва.

Хортиця — колиска Запорізької Січі

На початку 1775 року командуючий російською армією, яка верталася з турецького фронту, Петро Текелі, достав наказ зруйнувати Січ та заарештувати козацьку старшину. Дня 4 червня, на Зелені Свята російські війська оточили Січ. Перевага російського війська була така велика, що запорожці піддалися без бою. Старшину — кошового Кальнишевського, суддю Головатого та інших заарештовано та вивезено до Петербургу. Архів, регалії, коштовні ікони та решту церковного майна також вивезено.

Зруйнування Запорізької Січі було найбільш трагічною подією в історії України XVIII століття. З Січчю згинула сила, яка протягом трьох століть захищала Україну від ворогів та вможливила економічне і культурне життя цілої країни.

Дня 18 вересня 1965 року під час відомої «відлиги» рада міністрів УРСР змушена була прийняти під тиском громадської думки постанову: «Про увічнення пам'ятних місць, зв'язаних з історією запорізького козацтва». Цією постановою територія острова Хортиці була оголошена державним історично-культурним заповідником.

Хортиця — довжиною 12 кілометрів, два з половиною кілометра шириною. Загальна площа — три тисячі гектарів. Біля Хортиці була Кітчаська переправа. Децю нижче скелі — «Три стовпи». На середньому стовпі знаходиться т. зв. «запорізька миска». Промір її півтора метра, глибина один метр. У сонячні дні, а була вони пекучі, козаки в тій місці варили галушки. При тому сідали вони один проти одного. Ручки ложок були півтора метрової довжини. Такою ложкою галушку до рота не донесеш. Козаки для розваги годували один одного через миску.

Археологи на Хортиці знаходили в могилах залишки неолітичних стоянок. 1948 року, там знайдено амфору з IX століття. Діаметр — 30 сантиметрів, висота 35 см, вмісність 10,5 літра. На хортицьких берегах відкопано кілька кольчуг, шоломів з часів Київської Русі. Козаки-ковалі на Хортиці у XVII-XVIII століттях вживали кам'яне вугілля.

Чому Хортиця стала колискою козацтва? Батько — Великий Луг, мати — Хортиця.

Історики XVIII-XIX стол. вирішили, що перша Січ виникла власне на Хортиці. Про перебування гетьмана Петра Сагайдачного на Хортиці говорять назви окремих місць — урочище Сагайдачного, ліжко і люлька Сагайдачного, вал Сагайдачного. І Шевченко писав: «Кобзар вшкварив, а козаки, Аж Хортиця гнеться — Метелиці та гопака гуртом оддирають».

На Хортиці стояла «велика бекетна вежа». Від неї через Великий Луг тяглися «баштові дуби» і «фігури». Біля кожного бекету були земляні укріплення з козачими дозорами. На баштових дубах запорожці ставили високі башти, а на них запалювали вогні, щоб скликати козаків нічної доби за небезпеки. Після скасування Запорізької Січі її землі помітно знелюдніли. На Хортиці залишився тільки один зимівник.

У старовину балки і береги Хортиці були заліснені. Її землі не торкався плуг. Були тоді на Хортиці дикі коні, сайтаки, кози, кабани, бобри, видри. Багато плодилися лебедів, журавлів, диких гусей, качок, бакланів, дрохв, куріпок, стрепетів. Хто ж знищив оту красу і багатство? На Хортицю прибули 1790 року з Данцігу вісімнадцять родин колоністів. Московський уряд дав на кожного колоніста 65 десятин землі та грошової допомоги 500 карбованців на господарство. Німці-колоністи не служили у війську тридцять років.

Року 1857 на Хортиці ще росли 49000 дубів, тисяча лип, 4500 груш і 2500 дерев різних гатунків. Крім того були багато осокорів, верб. У балках росли дуби у чотири обхвати. Микола Гоголь назвав Хортицю гніздом, з якого вилітали орли січовики, горді й міцні, як леви. Він перший у російській історії заговорив про козацтво і Хортицю, а це був вияв сміливості, бо за Катериною II козаків називали «зłodіями», «гультаями» і «пияками».

У серпні 1843 року Хортицю відвідав Тарас Шевченко. Турецький хронікар Наїм писав так: «Можна просто сказати, що на всій землі не знайти людей більш сміливих, які менше турбувалися про життя, менше

боялися смерті, ніж запорожці. Хортиці судилося прийняти до своєї скарбниці невмирущий твір — оперу Миколи Лисенка «Тарас Бульба».

Уже за советських часів Хортиця стала місцем відпочинку. Постав там театр ім. Заньковецької. А ось про Хортицю писав Олесь Гончар: «...Відтоді, десь у глибині віків, виспівалась перша українська пісня, як десь на Хортиці перед уважно притихлим січовим товариством розкотились могутні речитативи щойно складеної кимсь із сивоусих козацьких Гомерів величавої думи... Відтоді й понині, на всіх історичних шляхах, українське слово було речником духу народу, його ідеалів, його вдачі, його могутності і незламності». Територіально Хортиця стала індустріальним центром Запоріжжя. В прибережній смузі знаходимо пляжі та водні станції спорту.

Дмитро Яворницький 1901 року казав студентам Московського університету, що козаки в українській історії мали величезне політичне, культурне і воєнне значення... Громадський лад Січі був демократичний і такий, що його не знали навіть стара Греція, колиська демократії. На Січі формувалися значні політичні події, які мусіли рішати Варшава, Москва, Бахчисарай, Константинополь, Відень та Рим. Січ провадила листування дипломатичного, церковного, воєнного, судового, торговельного й адміністративного характеру. Січ мала навіть особисте листу-

вання. Сенат Росії був здивований. В архівах коша знайдено таку досконалу статистику, що у порівнянні з нею західноєвропейська статистика виглядала на дитячі вправи.

«...Минули століття, — писав Петро Шелест, — який старався увести в Україні «націонал-комунізм», — але пам'ять про Січ живе в серцях поколінь. Вона втілила в собі не тільки народню силу, але й народні болі, народню гордість, стала частиною людської свідомості і людського буття... Петра Шелеста за те все Москва по голові не погладдила...

По війні на Хортиці в курені знайдено вірш, автор якого невідомий:

Сплять могили в запорізьких тривожних степах,
І на Хортиці скелі поснули в імлі.
Тільки вітер, як шал, як поранений птах,
Скигнить, плаче і б'ється об груди її.
Хортице, Хортице, пісне кривава, гаряча,
Луже великий, проснися, проснися...
З кров'ю і біллю слава не вмерла козача. —
Спалахом серце встає і був, як колись,
Встає і зове і веде нас невпинно
Де ворон кружляє, де ворон кличе,
За волю твою і за щастя твоє, Україно,
За чесне, розтерзане серце твоє.
В степах Запоріжжя шепочуть ночами могили
І скелі з порогами мову ведуть.
Вставай, Україно!

Рецензійний огляд

Вол. ГОЦЬКИЙ

Нові спогади про дивізію «Галичина»

Скільки б не написано спогадів про Дивізію, та все-таки кожна нова праця читається цікаво, а дослідникам це нове додаткове джерело інформації. Бо кожна людина переживала ті самі події інакше, сприймала їх відмінно від інших і навітювала по-своєму. Тому в спогадах можна не лише знайти багато маловідомих фактів, які загалом були майже невідомі, а теж у насвітленні тих фактів кожний автор підходить по-своєму. Тому останній видані спогади мгра Лева Стеткевича — «Як з Бережан до жадри»,

треба привітати, бо вони вносять до теми не лише багато нового, але теж насвітлюють настрої громадянства і вояцтва на різних етапах боротьби і полону, про які інші автори спогадів мало згадують, або й не згадують.

Під тим оглядом спомини Л. Стеткевича можна порівняти до спогадів о. І. Нагасьського. Як один так і другий були в центрі подій. Час від часу подають як творилася Дивізія, чи це взаємини Дивізії з УПА, чи сваволі і негативну настанову німців до на-

шої Дивізії. На вступі м'р Л. Стеткевич застерігається, що не маючи ані особистих записок ні архівних документів, опираючись виключно на власній пам'яті — міг допуститися різних неточностей. Таких неточностей у спогадах чимало, та вони загального образу не нівечать. Зате у свої спогади він вплив чимало подій з дивізією пов'язаних лише посередньо, які напевне зачерпнув не з власної пам'яті а з усяких публікацій. Та автор не подав ніяких джерел. Наприклад, про творення чужинецьких — козачих та кавказьких одиниць при німецькій армії. Чи докладний опис видачі козаків більшовикам, чи врешті деталі міжнародних конференцій на яких альянти вирішували долю повоєнної Європи.

Отже автор таки спирався на деяких працях інших авторів, але ані їх прізвищ, ані їхніх праць не назвав. Отже читач може вважати, що ті розділи про які я згадав — сперті на особистих спостереженнях автора, не відповідають дійсності, бо ані він там не був, ані в часі дивізійних дій про це він читати не міг.

Чим ці спогади цікаві? По-перше тим, що зупиняються не на одному етапі боїв чи вишколу, але численних вишколах, перевишколах чи участі в бойових групах і на різних фронтах боротьби проти більшовиків. А при тому подають всякі аспекти життєвих умовин, настроїв вояцтва та сподівань. І саме ця друга сторінка часто затемнює першу, про яку автор згадує лиш мимохіть. Кількома словами, якимсь одним прикладом, часом веселим, то знову трагічним.

По-друге, автор свідомо, а може частіше підсвідомо подає, як фактично німецький персонал ставився до наших вояків з погордою, а старшин чи кандидатів на старшин намагався на кожному кроці переслідувати, а то й знешкодити. Таких прикладів у спогадах Л. Стеткевича чимало. Хоча він, як старшина польської армії мав усі дані, щоб після приписаних вишколів та знання німецької мови, мати старшинський ранг, то до кінця війни, йому такого не признано.

До позитивів спогадів належать теж згадки про різні вишколи, що їх автор особисто пройшов, а про які досі не було ніяких згадок. Як ось, перевишкіл правників, чи «фаєрверків» під Бенешав у Чехії. Основним позитивом треба признати, що помімо всяких труднощів, автор на кожному кроці підкреслює ідейне наставлення дивізійників, які готові на жертви не задля нової Європи чи Німеччини, але в повній свідомості, що їх труд, посвята а то й жертва потрібні Україні. Не можна теж поминути факту, коли автор згадує, як наші старшини, коли

лише мали змогу, намагалися помагати нашим людям, що попадали в халепу і яким грозив як не вирок смерті то карний батальйон.

Але є теж деякі негативи, що їх автор згадує, як приклад, щоб показати настрої серед стрільців, що опинилися між молотом і ковадлом, військової дисципліни. Наприклад наступають більшовики. Дивізійний кулеметник, що обслуговує МК-42 стріляє, як слід, але більшовики йдуть вперед без жодних страт. Автор спогадів підсувається до кулеметчика, і кричить: куди стріляєш дурню, та ж ні один з них не впав досі. А кулеметник спокійно відповів: «Як я маю в них стріляти, як там, може, мій рідний брат...» Хоч може такий випадок і справді був, але він не говорить позитивно ані про наших вояків ані про самого автора.

До негативів належить теж факт, коли автор пише про подібних до себе людей з освітою чи фахом, залишаючи зовсім на боці долю звичайного вояка, який з села попав у карби суворої дисципліни. При тому автор чомусь на перший плян висуває справу апропрізації й приємного товариства. На кожному це було можливе, миле товариство, багато вільного часу на розваги, часті випивки, закуски тощо. Для більшості вояцтва все бруквою починалось і бруквою кінчалось. І люди якось терпіли, й з тієї причини не попадали у депресію, як про це згадує автор.

Вже справжнім недоліком книжки «Як з Бережан до кадри...» є недбала коректа. На одній і тій самій сторінці часто повторяється та сама назва. Два рази правильно написана, а тричі перекручена. Ще гірше виглядає з деякими прізвищами. Пор. Клевчука замінено на Клевчура, бунч. Орест Городиський — на Городинський, полк. Силенко на Селенко, а Мирослав Бігус — на Богдан Бігус. Про всякі орфографічні помилки навіть не згадую, бо їх безліч. Є теж помилка річева. При згадці про Ноттінггем у Англії, автор подав, що це місто в Йоркширі.

Тому, що книжка на 266 сторінок видана приватними засобами, видано її фотокопічним способом, у м'якій обкладинці з деякими знімками. Фронтowa сторінка, зразу під назвою книжки, має дивізійну відзнаку видану вже на еміграції, а внизу знімки двох командирів Дивізії, але вже в полоні, — ген. хор. Михайло Крат та підполк. Роман Долинський. Там теж слова «Нехай буде вічна слава». Книжку читається живо, подає вона, як уже сказано, багато нових, мало відомих подій. Згадані недоліки не применшують її документальної вартості. Хоча з

деякими висновками автора, та з його підходом не завжди можна погодитися. Та це особисті спогади автора, й віримо, що він писав так, як бачив і розумів.

Спогади отця І. Нагаєвського подають ролю наших душпастирів у Дивізії та нетолерантну настанову німецьких старшин до наших душпастирів. Мгр Л. Стеткевич знову ж подає як німці трактували, а то й часто саботували наших старшин з інших армій, не допускали їх до вищих постів, намагалися принизити, а то зовсім позбутись, а самі в той час у Дивізії хотіли знайти для себе спокійне пристановище та перебути війну. Тому лише невелика кількість німців старалися з наших людей зробити справжніх модерних вояків. У так званій першій дивізії

(до Бродів) того ще не помічалось так дошкульно, але зате в другій, на Словащині та Словенії — поведінка німців була прямо нахабною, не товариською, зневажливою на кожному кроці. За свою поразку на фронтах, вони намагалися рекомпенсувати собі в дивізійних магазинах. Їх поведінка у великій мірі вносила моральний розклад серед воїцтва. І лише ідейність наших людей та добрий приклад більшості наших старшин — вплинули на це, що Дивізія до кінця залишилася зорганізованою одиницею, а в полоні здобула собі своєю поведінкою добру opiniю.

Оце такі мої висновки після прочитання спогадів Л. Стеткевича — «Як з Бережан до кадри...».

Сот. д-р Святомир М. ФОСТУН

»ФРОНТОВІ ДОРОГИ«

Ех, дороги,
Курява й туман,
Та в серцях тривога,
Й степовий бур'ян...

Ех, фронтові дороги... дались вони взнаки нам, воякам, у бурегромних роках воєнної хуртовини, коли-то на них метлялась костуха-смерть і скошувала безжально молоде вояцьке життя.

Верстав оті далекі фронтові дороги у наступах і відступах молодий Михайло Мартюк, головний персонаж повісті Віталія Бендера, письменника і публіциста п. з. «Фронтові дороги». Ця повість-спомини (бо в особі Михайла Мартюка не трудно виявити таки самого автора) є продовженням його попередньої повісті «Станція Пугаловська», в якій автор описує юність Михайла Мартюка, сповнену як і юність кожної молодої людини сантиментальністю і романтизмом та мріями, що їх жорстко знищила несподівана війна, що нагрянула катаклізмом, і вхопила в свій смертоносний крутіж і Михайла Мартюка, юного випускника школи. «Я жадібно вбирав зором дрібніюче з відстані місто і зігрівав себе надією, що я ще вернуся», — писав автор, від'їжджаючи змобілізованим до сов. армії. І він зовсім щиро признався, що тоді навіть і не помишляв що його життєвий шлях побіжить далеко, далеко в чужину. Такої розв'язки для себе він тоді аж ніяк не передбачав.

Воєнний смерч зразу ж ухопив молодого Мартюка у свої смертоносні обійми. «Виють сирени, землю устиляють бомби, кинені німецькими «штукасами». Вони проносяться майже понад нашими головами, поливаючи степ густим бортовим вогнем», — згадує автор перші дні свого бойового хрещення у відступах «непереможної сов. армії», яка панічно відступала під напором грізної німецької воєнної машини, яка перла нестримно вперед, ригала вогнем, шматувала червоноармійців бортовим вогнем і несла зі собою смерть і руїну. Попавши в німецький полон молодий Мартюк жажнувся побачивши німецьку брутальну поведінку з полоненими червоноармійцями. Їх гнали днями без їжі і краплини води, били нагаями, пристрілювали. В грудях молодого Мартюка народжувалася ненависть до німців, і коли йому пощастило втекти з полону, він твердо вирішив більше не попадатися німцям у руки. Від розстрілу або засилки в штрафний батальйон урятувала Марчука втеча старшин О.О. (Особ. Отделу), які люто прискіпувалися до Марчука, за те, що він мовляв, здався без бою в полон, «бо ж радянський боець не здається ворогові, він б'ється до останньої кулі! Ти, що забув? Ти знаєш, хто ти є, здавшись у полон? Зрадник!».

І коли Мартюкові пришлося удруте говорити військову присягу, то він прохолодженний терором О.О. уважав її вже пустою формальністю, а коли до того його погнали в

шию з офіцерського балю, куди він випадково зайшов: «Морда старшини наблизилася до мого обличчя і стала отакезною! Від неї тхнуло спиртом. — Мотай звідси без оглядки, бо в грязь оберну! — просичав він». то Мартюка розбила глибока образа. Бо ніби рівність і братерство і далі всюди красувалися на плякатах, але насправді рядовий солдат «непереможної сов. армії» вище собачого статусу не здійнявся. З показу фільму «Лондон під бомбами» Мартюк повертався зовсім пригноблений. Англійські вояки були показані гарно підстрижені, чисті в добрячій уніформі, вони попивали пиво, курили запашні цигарки, танцювали з дівчатами та виглядали повновартісними людьми. А воїни «непереможної армії СССР?!» Голова острижена, очі запалі, зуби не миті, бо нема чим, не голени, бо нема жилеток, шинелі короткі, не фасонні, висять на нас, ніби пошиті для опудал, а не молодих людей, в багатьох нема поясів, підперезані очкурами. А де вже нам думати про пиво, запашні цигарки, танці».

І знову Мартюкові прослалися далекі фронтові дороги у наступах і відступах. Біля Дінця німці люто погромили сов. армію. «Всюди втікали солдати всіх служб, озброєні й без зброї, здорові й ранені, легуни й танкісти, сапери й піхотинці, медики й інтенданти — всі вони товпилися, нетерпеливилися і злісно розступалися, даючи дорогу вантажним машинам, до краю загаченими людьми або військовим добром... Коли ж наїдали ворожі літаки, дорога враз порожніла, а стовпище розсівалося поміж деревами. Паніка. Ні команд, ні порятунку, ні послуху. Рятуйтеся хто як може» (стор. 169).

Віталій Бендер — талановитий письменник. У своїй повісті-споминах, він розгортає широкі полотна цікавих подій, картин, подає образні силуетки багатьох персонажів. Його розповідь жива, сповнена нераз емоцією, гумором, жалем, обуренням, розпучкою. Це розповідь вояка, що верстав фронтові дороги від 1941 аж до 1944 року, коли-то він попав знову в німецький полон, а з полону поступив до І УД УНА, в якій прийшлось йому знову верстати далекі фронтові дороги тим разом, уже на чужих землях, у чужих країнах.

У Бендера багато описів воєнних і невоєнних епізодів, подій, трапунків. Усі вони описані цікаво, захоплююче. Всі вони це суцільність переживань молодої людини вкинені у воєнну м'ясорубку. «Третє літо... Відбувала в ароматі квітів і веселці кольорів весна. Було, дивишся з окопу на завітчені дерева, шовкові трави, на щасливе пурхання мете-

ликів, на чисті води Дінця й білу піщану косу, і відчуваєш у всьому тілі квиління за принадами і забаганками, що не стали прикрасою нашої молодости... А блимнеш очима, пробудишся й охолонеш — що ж весна нарядна, але чи вдасться дожити до завтрашнього дня?»...

Жорстоке фронтове життя з його кожнохвилевими небезпеками поглибило Мартюкове знання людської психології, заставило його глянути глибше в психологічне обличчя не тільки своє, але й своїх товаришів по зброї, заставило його відчутти, як порожніють оті людські душі у воєнному смерчі, що нищить безжалюбно людей і природу. Реалії цього жахливого макабричного смерчу ставали щодня Мартюкові перед очима, він їх глибоко переживав, і вони викликали в нього болючі роздуми. Водночас оте психологічне переживання — напластування робило Мартюка щодень більш зрілим, загартованим, досвідченим, більш вразливим на людське горе й трагізм рідної землі. «Горить Чигирин, — зривається Мартюк, і разом з учителем вдивляється в червону заграву». А в низ по Дніпру, дещо на південь — П'ятихатки, а біля них Жовті Води. Це ж тут, убивали куряву гетьманські гінці, це ж тут козацьке воїнство громило королівські війська, це ж тут над головами гетьманів здійснювалася булава... Це ж тут хазяйнували наші пра- пра- діди, згідливо косячись на москаля і ляха»...

У Бендера багатий мовний стиль. Є теж чужослів'я, хоч його можна замінити українськими відповідниками. «Галичанізм», що їх не схвалює Вадим Сварог, не послаблюють мовного стилю. Адже нині є намагання залучувати їх у багату скарбницю нашої літературної мови. Потрібна була уважливіша коректа, бо є технічно-друкарські помилки, але це, мабуть, не вина автора, а друкарні. Загально, повість-спомин цікава й добре було б нашим кол. воякам її прочитати, бо вона показує у правдивому світлі обличчя сов. армії у другій світовій війні, таке далеке від самохвальби й блискучих «перемог», що ними рясніють спомини колишніх вояків чи старшин сов. армії написані в СССР.

Кожному життя мило й дороге. Таким воно було й в Мартюка, який радів, що вже березень 1944 року, а він живий. «Щоб там не було, а цю війну мушу пережити, хоч не легко викарабкатися з-поміж жорн двох велетенських молохів. Але й падати завчасу духом не вихід». І Мартюк згадує міркування старого діда-кочегара з Медогарок: «— Ех, сину дорогий, нема нам життя ні під

тими, ні під цими. Пекло було, і пекло при-
йшло. Було червоне, прийшло брунатне, а
тепер знову червоне».

»Ну, що ж, прощай червоне пекло! Добри-
день, пекло нове, невідоме«. — мізгує Мар-
тук спинившись у німецькому полоні. Й
тими словами Віталій Бендер закінчує свою
повість-спомин, а в епілозі згадує, що він

розказує часто своїм дітям деякі епізоди
з пройдених фронтових доріг, і хоч усі вони
залишилися за грубезною стіною часу, сан-
тимент до них у нього не слабне, як це під-
мічено у вояцькій пісні:

Нам оті дороги
Ніколи не забудь...

Ф. А.

ЖАХЛИВА ЗБРОЯ

Gerd Hamburger: DIE PEKINGBOMBLE. — Chinas
geheime Superwaffe. Stuttgart, Seewald Verlag, 1987.
290 S.

Як відомо, ком. Китай постійно непокоїть
не тільки СССР, але також і інші країни
Заходу. Навіть не особливого значення тех-
нологічний здобуток Китаю на відтинку оз-
броєння викликає неспокій і дає поштовх
публіцистам, журналістам і фахівцям у во-
енному ділі висловлювати різні прогнози та
майбутнє та коментарі. Ще від 1951 року, —
пише автор згаданої книги, — кружляють
уперті вістки про те, що Китай має не тільки
постійне джерело зиску, але також, для здо-
буття запланованих далекосяжних цілей, він
може користуватися мирними засобами. Ти-
ми прибутковими й дуже небезпечними для
всіх ворогів Китаю засобами є різні нарко-
тики, особливо димово-отруйні.

Автор рецензованої книги Гамбургер на-
звав усі ці засоби «таємничою суперзброєю».
І справді, всі наркотики, які вирощує й про-
дукує Китай, є такою таємною суперзброєю,
навіть у порівнянні з ядерною зброєю. Нар-
котики не руйнують міст, промислових і во-
енних споруд, кошти продукції цих засобів,
у порівнянні з коштом воєнної клясичної
і ядерної техніки, є дуже малі, а їх нищівна
сила спрямована на кожну людину є грізна.
Наркотики нищать кожну людину, яка рі-
шила їх, у більшій чи меншій кількості,
вживати. Під впливом дії наркотиків люди-
на втрачає передусім волю, стає пасивною,
байдужою, ні в чім не зацікавленою. Єдиним
вдowodенням такої людини є гашиш або інші
наркотики.

З дуже великим успіхом застосував Китай
ці засоби таємної суперзброї у В'єтнамі. В'єт-
конг у війні з армією ЗСА перемагав не так
зброєю, як власне наркотиками, якими по-
стійно були затроювані американські вояки.

Автор на підставі документів стверджує, що
горда американська армія мусіла у В'єтнамі
капітулювати не так перед В'єтконгом, як
перед димово-отруйною зброєю. Він дає при-
клади: на одному відтинку фронту амери-
канські вояки заспокоювали себе героїном,
удихаючи його димок. Ці вояки відмовилися
слухати своїх командирів. А інші навіть
стріляли власних старшин, у тумані марі-
гвани. І багато інших прикладів записав
автор у своїй дуже цікавій, основно інфор-
муючій книзі.

Книга Гамбургера не є романом, вона є
студією, опертою на документації. І, незва-
жаючи на студійний характер праці, її чи-
тається легко, з зацікавленням. Автор є свя-
щеником, угорець, написав багато статей і
публікацій. В 1971 р. появилася його книжка
»Між Мао, сексом і супербазаром«. У тому ж
самому році вийшла його праця п. наг. »Ма-
ла жовта книжка школяра« (публікація про-
ти екстремістів). Він досліджував шкідли-
вість наркотиків для людства на протязі ба-
гатьох років, тому рецензована публікація є
поважним джерелом для вивчення нарко-
манії.

Автор під історичним аспектом твердить,
що димовоотруйна епідемія не є »винаходом«
20 століття. Вона вже раніше існувала. Ця
епідемія постійно зростала, бо дехто її по-
ширював із чисто зарібкових мотивів, а інші
її застосовували як один із засобів для ду-
хового розкладу ворога. І в тім нема нічого
нового й дивного. Епідемія наркоманії — це
один із методів ведення війни хемічними за-
собами, не з великих збірників із хемічним
газом, а з малюських коробок.

У психологічній війні наркоманія має
дуже велике значення. Звичайно перед кон-
фронтацією стосується проти ворога не

тільки відповідну пропагандивну активність при допомозі різних медій, але також такі засоби, які нищать волю людини зі зброєю в руках боронити власні інтереси. Таку пасивність і не зацікавлення долею власної батьківщини зауважується особливо в сучасній молоді. Вона зацікавлена наркотиками, свавільним сексуалізмом та безглуздими демонстраціями і реbelieями. Таке покоління не є майбутнім жодної нації, а навпаки — носіями розкладу, самовбивства та анархії. Наркоманія вбиває у кожній людині почуття пошани до авторитету, послуху й релігійності. Все шляхетне наркоманія вбиває, людина перемінюється в двоноге звіря. Сьогодні незаперечним фактом є те, що наркоманія стала реальною зброєю в руках тих, які вважають, що всі засоби й злочини є дозволені для здобуття накресленої мети.

Із багатого змісту книги, для загальної орієнтації, подаємо тільки дещо. Книга поділена на окремі, самостійні статті, в яких під різними аспектами зображено наркоманію та особи поширювання наркотиків. І так: «Підложжя культури молоді» — стаття, у якій автор дав характеристику сучасної, постійно протестуючої молоді. Характер сучасної молоді почав формуватися вже в 1957 році, що докладно описали китайські літератори й філософи. Постали гамлери проти вояків, довговолосі реbelieанти проти правопорядку, стихійні протести перемінилися в рух молоді. Інша стаття «Нові ліві: мена-

жери димовоотруйної хвилі», дає картину пропагування лівими димовоотруйних наркотиків; отруйнодимові наркотики як господарська база гіпів. На стор. 64-72 зображені опіум-бригади Мао. Далі слідує цікава стаття «Ідеологічне виправдання комуністичної моралі» що аналізує комуністичну мораль Енгельса і Леніна, яка визнавала тільки силу, мародерство і забріханість. В іншій статті автор займається «Психологічним корінням — війнами опіуму». На стор. 124 зображена «Вояцька полубовниця», яка у В'єтнамі керувала таємним фронтом унутрі армії ЗСА. У статті «Золотий трикутник I: Бірма» автор присвятив увагу димовоотруйним наркотикам з Південної Азії. В 50 роках Бірма була головним центром комуністичної торгівлі димовоотруйними наркотиками. В іншій статті (стор. 206-214) автор зображує «Золотий трикутник — Тайланд, Ляос і Камбодія» як країни, що постачали й постачають багато наркотиків для комуністів. На стор. 235-241 і статті «Тіє й Кі» інформується про те, як було фінансовано вибори димовоотруйними наркотиками.

Дуже цікаві статистичні дані продукції різних наркотиків (стор. 253-264). Із цієї статті довідуємося про китайські димовоотруйні наркотики й їх сорти. Отже, в продажу є 19 сортів героїну й 1 сорт червоного грибка. Річна продукція опіуму в Китаю становить коло 8000 тон, а річний прибуток — не менше 10 млрд. доларів.

Орест ВЛАСОВ

СОВЕТСЬКЕ ПРОМИСЛОВЕ ШПИГУНСТВО

Свого часу в Парижі вийшла друком книжка відомого французького журналіста Тьеррі Вольтона під назвою «КІБ у Франції». У цій книжці мовиться про советське промислове шпигунство, про те, що протягом 1981 й 1982 років один, у книжці не названо імені, високопоставлений офіцер КІБ, працюючи як подвійний агент, постачав французькій контррозвідці таємні советські матеріали. Як пише Вольтон, цей офіцер КІБ передав до рук французької розвідки приблизно чотири тисячі різних документів, які докладно описують советське промислове шпигунство на Заході. Документи, що їх отримала французька розвідка, містять звіти КІБ та військово-промислового комітету при Президії Ради міністрів ССРСР про таємне

викрадання західних технологічних досягнень, а також й інформацію про використання викраденої західної технології для розбудови советських озброєнь.

З цих документів видно, що викрадання західної технології організовано до подробиць й охоплює майже всі ділянки технологічного розвитку західних країн. Із цих документів також недвозначно видно, що советські збройні сили систематично використовують викрадену західну техніку, на яку Захід наклав ембарго на експорт до ССРСР, а також і вибрану технічну документацію, отриману з Заходу тим самим шляхом.

Із книжки «КІБ у Франції» виходить, що використання західної технології для потреб советських збройних сил, проходить

набагато успішніше, ніж застосування досягнень західньої передової техніки для потреб цивільної промисловості СРСР.

Згаданий у книжці французького журналіста Тьєррі Вольтона, високопоставлений офіцер КГБ працював на французьку розвідку під кодним іменем «Фаруелл» і передав у руки французів досі найпотаємніші матеріали про советське промислове шпигунство, серед них і комплектні списки всіх організацій, які займалися викраданням промислових виробів, недоступних Сов. Союзові, а також і найновіших результатів наукових досліджень. Крім того, «Фаруелл» передав французькій контррозвідці й повні списки советських агентів та плани їхніх дій. Вольтон зазначає, що розкриття діяльності советських шпигунів на Заході, про що інформував французів високопоставлений офі-

цер КГБ, уже протягом п'ять років впливає на взаємини між Заходом і Сходом.

Наприклад, на підставі інформації отриманої від цього офіцера КГБ, якого в книжці французького журналіста названо тільки його кодовим ім'ям «Фаруелл», у квітні 1983 року Франція вигнала 47 советських дипломатів, які працювали в Парижі, а Москва у відповідь на це не вдалася до жодних заходів.

Як видно з книжки «КГБ у Франції», Фаруелл, цей високопоставлений офіцер КГБ, працював у відділі «Т» при централі КГБ у Москві, а цей відділ займається промисловим шпигунством. «Фаруелл» ніколи не назвав причин своєї співпраці з французькою контррозвідкою і тільки просив, щоб Париж узяв на себе його утримання, якби він опинився на Заході.

3 діяльності ОБВУ в 1988 році

ФІЛЬМ «САЛЮТ ПОЛЕГЛИМ ВОЇНАМ»

Українське Відео-Архівне Товариство з Брадфорду в співдії з Головною Управою ОБВУ випустило документальний кольоровий фільм про групову поїздку членів ОБВУ й українського громадянства до Австрії у 1985 році.

Цей, понад двогодинний фільм «Салют полеглим воїнам» виготовили два ентузіясти фільмового мистецтва — п. Михайло Федішин і п. Богдан Лановий.

Фільм «Салют полеглим воїнам» був показаний протягом 1987-1988 року майже в усіх більших Відділах ОБВУ.

Головна Управа ОБВУ вже давніше заохочувала знімати на фільмову стрічку деякі важливіші моменти з життя й діяльності нашої комбатантської організації. Перші кроки в цьому напрямі ставив у 60 роках, тепер уже покійний побр. десятник Ігнатій Федчиняк. Пізніше продовжував це корисне діло побр. О. Шляхетко.

Проте у фільмі «Салют полеглим воїнам» вже дедалі помітним є великий поступ М. Федішина і Б. Ланового в тому, що під технічним оглядом він майже дорівнює професійним фільмам. Як уже було згадано, фільм цей є документальний і в ньому, без сумніву, майбутній дослідник нашої історії знайде багато документів.

Починається фільм вступними фрагментами, деś посеред лісової зелені — скромна могила вояка, на могилі хрест з гілок і

шолом... гомонить пісня... і чути гарматні вибухи... фронтова атмосфера. Пісня втихає і глядач з увагою ловить проказуване змістовно й чітко вступне слово про ролю й участь українського воїна в боротьбі за українську державність. Відтак починають чергуватись різні фрагменти з групової поїздки на європейський континент. Показано прибуття групи на Мюнхенське летовище, зустріч в інтернаті «Рідна Школа» з українським громадянством Мюнхену та визначними суспільно-громадськими й політичними діячами, далі відвідання кладовища Вальдфрідгоф де відправлено Панахиди та покладено вінки на могилі сл. п. Степана Бандери та при пам'ятнику полеглим за волю України, й покладено квіти на могилі сл. п. Наталки Куцан-Бандери. Видно теж, як мгр Володимир Ленік не жаліє труда, щоб якнайбільше показати й розказати цікавим «туристам з Англії». Показано фрагменти з відвідин колишнього нацистського концтабору в Дахав.

Головну увагу в цьому фільмі присвячено вшануванню пам'яті полеглих воїнів І УД УНА в боях з большевиками в околицях Фельдбаху в Австрії наприкінці другої світової війни. Глядач, як на долоні бачить наше зорганізоване воєцтво в одностороях ОБВУ, а з ними й громадянство з Великої Британії, Німеччини, Австрії, з-за океану а навіть з далекої Австралії. І так, один по

одному показано довші й коротші фрагменти з відвідин могил наших побратимів на розкинутих воєнних цвинтарях у гористих околицях Фельдбаху, в Травтсмандорфі, Бад Гляйхенбергу, Гнас, Бірнбавмі і Ст. Стефані. При могилах — моління, відправи Панахид, виголошування шанувального слова, звуки «Вічна пам'ять» та «Видиш брате мій», в декотрих місцях показано виступ хору «Бурлаки» з Канади. Відтак покладення вінків на численних могилах від ОБВУ та інших організацій і установ як також від окремих осіб. Все це проводиться під керівництвом членів Головної Управи ОБВУ.

У фільмі надзвичайно цікаві сцени з зустрічі з українським Віднем, на чолі з їхніми заслуженими на суспільно-громадській, релігійній та культурній ниві діячами: о. д-р шамб. Олександром Остгайм-Дзеровичем, проф. Андрієм Гнатишиним та іншими; відвідання гарної історичного значення церкви св. Варвари та відвідання гори Леопольда в околицях якої в 1683 році полки українських запорізьких козаків брали участь у визволенні Відня від облоги великою турецькою армією. На цій горі є церква а назовні її фронтової стіни є пропам'ятна плита в пам'ять полеглим в бою з турками українським козакам. Показано Службу Божу в церкві св. Варвари на якій гарно співав парафіяльний мішаний хор під диригуванням проф. Андрія Гнатишина. Показано цікаві сцени, як ось прогулянка кораблем по Дунаю в глиб Австрії, а там знову відвідини якогось старовинного замку з XIV століття, відпочинок у лісі, а тут розвага веселий спів, і «австрійська перекуська».

І знову Фельдбах: інтерв'ю побр. Я. Фате-

риги з сотн. д-р Святомиром М. Фостуном, спільне прийняття в міській залі з численними провідними особистостями міста на чолі з посадником, і тут промови, вітання, гутірки, знайомство. Відтак фрагменти з товариської зустрічі з австрійськими комбатантами й їхніми чільними діячами.

В новій сцені глядач бачить на центральній площі міста Фельдбаху відправу Панахиди при пам'ятнику полеглим українським воїнам в бою під Фельдбахом та покладення вінка від ОБВУ й інших. Імпозантний марш австрійських комбатантських з'єднань, адміністрації Фельдбаху і Травтсмандорфу офіцерів місцевого гарнізону, в тому теж і нашої чепурної чоти ОБВУ під звук військової духової оркестри на цвинтар у Травтсмандорфі.

У фільмі показано теж виступ хору «Бурлака» в міській залі Фельдбаху для австрійців: видно, що велика зала заповнена і концерт пройшов з великим успіхом.

Це лиш декілька фрагментів, щоб читач мав приблизну уяву про цей цікавий документальний фільм. Звичайно, що в фільмі можна знайти й деякі недоліки, але це не применшує його вартості як цілості. Головні Управі ОБВУ належить признання за це її намагання, щоб, як кажуть, «лишити по собі слід» для майбутніх поколінь, а тим самим всестороння підтримка, щоб могла далі продовжувати свою корисну працю. Виготовлення такого фільму коштує багато зусиль, праці а ще більше грошей, і це треба мати на увазі. Наше громадянство повинно скористати з нагоди й побачити цей фільм.

П. Гошко

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОБВУ В БРАДФОРДІ

У неділю, 31 січня ц. р., о год. 3.30 поплудні відбулися 39 Загальні Збори Відділу ОБВУ в Брадфорді. Голова В-лу пхор. П. Татарин, відкриваючи їх, привітав членів Відділу та гостей, а зокрема представника Головної Управи ОБВУ ппор. П. Кіщука, організаційного референта ГУ ОБВУ. Відтак вшановано однохвилинно мовчанкою померлих членів В-лу у звітному році. Обрано ділову Президію Зборів: голова президії — сот. М. Веремієнко, заступник — дес. М. Харук, секретар — дес. Гр. Чабан. Порядок нарад зачитав сот. М. Веремієнко і його прийнято одноголосно. До Почесної Президії голова попросив представника Головної У-

рави ппор. П. Кіщука, і голів або заступників усіх місцевих громадських організацій.

Привітання Зборам разом з подякою уступаючій Управі за співпрацю, а також побажання успіхів у нарадах і у виборі Управи, висловили запрошені голови організацій і представник Головної Управи.

Протокол з попередніх Загальних Зборів зачитав дес. Гр. Чабан, і цей протокол прийнято без змін.

Учасники Зборів заслухали звітів секретаря, скарбника й загального звіту, що його зачитав уступаючий голова. В дискусії позитивно обговорено ці звіти.

Голова Контрольної Комісії сот. М. Вере-

мієнко, у своєму звіті відмітив, що праця була ведена добре, і запропонував Зборам уділити абсолюторію уступаючій Управі, що було прийнято одногосно.

Головою Відділу на черговий діловий рік обрано пхор. П. Татарина.

Збори обрали Управу Відділу і Контрольну Комісію, що її головою є сот. М. Веремієнко, а члени — бул. М. Миколишин і дес. Т. Лалчак.

Також обрано делегатів на Загальні Збори ОБВУ.

Під кінець Зборів ппор. П. Кіщук говорив про загальну діяльність Головної Управи ОБВУ і подав напрямні праці організаційно-

го характеру, відмічуючи потребу поповнення членських рядів ОБВУ. Пригадав, що в травні ц. р. відбудеться традиційна групова поїздка до Австрії, щоб відвідати воєнні цвинтарі в околиці Фельдбаху де похоронені полеглі воїни І УД УНА, і закликав узяти активну участь у відзначенні тисячоліття хрещення України.

Голова Зборів сот. М. Веремієнко подякував представникові ГУ за слово, за прибуття на Збори та всім присутнім представникам організацій і членам ОБВУ за численну участь у Зборах, що їх закінчено проспіванням національного гимну.

А. М-кий

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОБВУ

У суботу, 6 лютого ц. р. відбулася в Лідс у приміщенні місцевого Відділу СУБ окружна конференція ОБВУ, з участю членів ГУ — ген. секретаря хор. М. Поврозника, організаційного референта ппор. П. Кіщука, голови Округи пхор. П. Татарина і голів та представників Управ Відділів — Лідс, Брандфорд, Галіфакс, Гаддерсфілд і Кіхлей.

Окружну конференцію відкрив о годині 2.00 пополудні голова Округи побр. пхор. П. Татарин, привітав секретаря ГУ ОБВУ хор. М. Поврозника, організаційного референта ГУ ппор. П. Кіщука та голів і представників Відділів Округи Йоркшир, і зачитав порядок нарад, який був прийнятий без змін. Відтак попросив ушанувати однохвилинною мовчанкою померлих побратимів в Окрузі Йоркшир. Голова Округи також зачитав привіт від голови ГУ ОБВУ сот. д-р С. М. Фостуна та від голови місцевого Відділу СУБ п. І. Ковальчука.

Голови і представники Відділів звітували з загальної діяльності своїх Відділів за 1987 рік, а також голова Округи звітував про загальну діяльність Округи в тому ж році, і попросив до слова організаційного референта ГУ ОБВУ ппор. П. Кіщука, який широко реферував організаційні справи, а також і фінансові та заохочував учасників конференції, щоб численно взяли участь у відсвяткуванні 1000-річчя хрещення України, поїздки до Риму й Фельдбаху, Австрія, та у відзначенні 50-ліття з дня смерті голови Проводу ОУН полк. Євгена Коновальця в Роттердамі, Ген. секретар хор. М. Поврозник

змістовно реферував загальну нашу зовнішню політику, і вказав, якщо появляться московсько-жидівські наклепи на нас, українців, у пресі, телебаченні і радіо, ми мусимо дати відсіч на ці наклепи і домагатися спростування таких наклепів. Голова Округи побр. П. Татарин сердечно подякував членам ГУ ОБВУ за їхнє змістовне реферування справ. Опісля відбулася дискусія, обмін думок, дружніх порад, зауваг над обов'язками які ще перед нами.

Підсумки конференції зробив організаційний референт ппор. П. Кіщук, закликаючи присутніх твердо стояти на стійкій боротьбі і праці відданого служіння визвольній справі нескореного українського народу.

Відтак голова Округи побр. пхор. П. Татарин подав плян діяльності Округи на 1988 рік, що був прийнятий без змін.

На закінчення голова Округи ОБВУ Йоркшир подякував членам ГУ ОБВУ за їхні реферування та за їхню присутність, головам і представникам Округи за участь у конференції, а також господарям Відділу СУБ за користування залем для нарад.

Закінчено окружну конференцію відспіванням національного гимну. Відтак голова місцевого В-лу ОБВУ дес. М. Червак запросив усіх учасників конференції на обід, що його приготували пані — члени Гуртка ОУЖ.

Учасник конференції ОБВУ — В. Яремко

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОБВУ В ЛІНКОЛНІ

Згідно плану праці нашої комбатантської організації — ОБВУ, відбулась у суботу, 20 лютого ц. р. чергова окружна конференція в м. Лінколні, в приміщенні місцевого Відділу СУБ. На цю окружну конференцію прибули члени Головної Управи ОБВУ, голова Округу і представники — члени Управ Відділів ОБВУ і Гуртка Округу ОБВУ — Лінколншір.

Окружну конференцію відкрив о годині 2.00 пополудні голова Округу пхор. Михайло Татарчук, вітаючи присутніх, а зокрема організаційного референта Головної Управи ОБВУ ппор. Петра Кіщука. Голова Округу зачитав також привітального листа голови ОБВУ сот. д-ра Святомира М. Фостуна, який внаслідок нездужання не зміг прибути на конференцію. Опісля всі учасники конференції вшанували пам'ять померлих членів Округу продовж 1987 року.

Згідно програми окружної конференції, голови або представники всіх Відділів Округу звітували про діяльність цих клітин, а про працю Гуртка ОБВУ в Грімсбі говорив його голова дес. Мих. Торконюк. Про загальну працю Округу протягом 1987 року доповідав

голова Округу пхор. Михайло Татарчук. Організаційний реф. Головної Управи ОБВУ ппор. Петро Кіщук, (він же другий заступник голови), доповідав широко й вичерпно про загальну діяльність ОБВУ, подаючи водночас багато різних напрямних праці в Окрузі й у Відділах.

З черги широко обговорено план праці Округу в 1988 році, що його подав голова Округу пхор. Михайло Татарчук, наголошуючи, що цей 1988 рік є роком широкої нашої діяльності й участі в різних важливих святкуваннях, поїздках та імпрезах, у яких наша Округа мусить бути гідно зарепрезентована.

Підсумки окружної конференції підбив у вечірніх годинах ппор. Петро Кіщук, а голова Округу пхор. Михайло Татарчук висловив йому та всім учасникам конференції подяку за їхнє прибуття і активну участь у ділових нарадах конференції, а також подякував господарям Управі Відділу ОБВУ і Управі Відділу СУБ за гостинність. Окружну конференцію закінчено проспіванням українського національного гімну.

М. Б-ський

У ПАМ'ЯТЬ ГОЛОВНОГО КОМАНДИРА УПА

Лестерська громада щорічно, з ініціативи Управи місцевого Відділу ОБВУ, відзначає роковини смерті сл. п. Головного Командира Української Повстанської Армії генерал-хорунжого Романа Шухевича — Тараса Чупринки. Теж і цього року, старанням Управи Відділу ОБВУ, в неділю, 6 березня лестерська громада скромно, але гідно, відзначила 38 роковини героїської смерті сл. п. Головного Командира УПА.

Святкову академію попередила Панахида за спокій душі сл. п. генерала, що її відслужив, після Богослужби, всч. о. Степан Шимків, у церкві Вознесіння Господнього при численній участі вірних, при чому організована участь прапорonoсних почтів у одностроях з прапорами місцевих організацій надавали врочистості. Прапорonoсцями

були: побр. дес. М. Гаврилко — національний прапор, дес. І. Рак — прапор ОБВУ, побр. М. Миколишин — прапор ОУН, п-ні Ніна Марченко — прапор ОУЖ, ст. сумівець М. Довбуш — прапор СУМ і старші пластуни — Р. Михайлюк і Л. Лешнівський — прапор Пласту.

Опісля в залі місцевого Відділу СУБ відбулася святкова академія, яку розпочав о год. 7.00 ввечері чоловічий хор під диригуванням д-ра Ярослава Мицка пісню «Ой Морозе». Культурно-освітній референт Відділу ОБВУ пхор. М. Миколишин зачитав добре опрацьований реферат у якому скарактеризував постать легендарного командира, як людину з найкращими прикметами.

В дальшій програмі свята виступив жіночий хор місцевого Гуртка ОУЖ «Барвінок»

під диригуванням п-ні Христини Кіщук-Кіллям, і гарно проспівав пісні «Виростеш ти сину» і «Я сьогодні від вас від'їжджаю». Пані Люба Стадник гарно продекламувала вірш Миколи Вереса «Дівоча хустина». Відтак хор «Барвінок» проспівав ще три пісні: «Вийшли на світанні», «А мати ходить на курган» і «Сльози матері». Останньою точкою свята був виступ чоловічого хору, що проспівав дві пісні: «Вилітали орли» і «Слава Героям».

Вшановуючи пам'ять великого сина Украї-

ни — Романа Шухевича — Тараса Чупринку, ми сповнюємось вірою, що його діла і геройські подвиги, посвята і відданість ідеям української нації вічно житимуть у пам'яті українського народу та стануть дороговказом для майбутніх поколінь. На закінчення ппор. Петро Кіщук, голова Відділу ОБВУ, подякував усім виконавцям програми і всім присутнім за їхню участь. Свято закінчено проспіванням українського національного славня.

П. Г.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОБВУ В СКАНТОРПІ

У неділю, 27 березня ц. р. відбулися в Сканторпі у приміщенні місцевого Відділу СУБ річні Загальні Збори В-лу ОБВУ з участю члена Президії ГУ ппор. П. Кіщука.

Збори відкрив о год. 4.30 пополудні голова уступаючої управи побр. О. Рокош, привітав представника Головної Управи ОБВУ ппор. П. Кіщука та всіх присутніх у залі. Відтак вшановано однохвилинною мовчанкою померлих членів Відділу у звітному році. Обрано ділову президію Зборів: ст. дес. побр. Я. Фатерига — голова, В. Гладкий, секретар дес. Береський. Порядок нарад зачитав голова і попросив представника Головної Управи ппор. П. Кіщука, і голів або заступників усіх місцевих громадських організацій до почесної президії Зборів.

Привітання Зборам разом з подякою уступаючій управі за співпрацю, а також побажання успішного переведення Зборів, висловили запрошені голови установ і представник Головної Управи. Зачитано лист — дозвіл на пееведення Зборів.

Протокол з попередніх Загальних Зборів зачитав побр. Я. Фатерига, і цей протокол прийнято без змін. Учасники Зборів заслухали звіт голови, загальний звіт і скарбника. Звіт Контрольної Комісії прочитав голова

побр. В. Гладкий. У своєму звіті відмітив, що праця була ведена задовільно і запропонував Зборам уділити абсолюторію уступаючій управі, що було прийнято одногослосно.

Головою Відділу на черговий діловий рік обрано побр. О. Рокоша. Збори переобрали минулорічну Управу в складі 6 членів і Контрольну Комісію, що її головою є побр. Я. Фатерига, а член побр. В. Гладкий. Також обрано делегатів на Загальні Збори ОБВУ.

Під кінець Зборів ппор. П. Кіщук говорив про загальну діяльність Головної Управи ОБВУ і подав напрямні праці організаційного характеру.

У внесках і побажаннях представник місцевого Гуртка ОУЖ сказала, що ОБВУ робить велику роботу, і запропонувала провести збірку на цю ціль.

Вкінці голова дес. О. Рокош подякував Зборам за довір'я і вибір, сказавши, що спільною співпрацею напевно будемо мати успіхи в нашій організації.

Голова Зборів ст. дес. Я. Фатерига подякував представникові ГУ ппор. П. Кіщукові за прибуття на Збори, та всім учасникам Зборів, що їх закінчено проспіванням національного славня.

дес. М. Береський

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОБВУ В ШОТЛЯНДІІ

Окружна Конференція ОБВУ відбулася в суботу, 19 березня 1988 року в домі СУБ у Единбурзі, з участю членів Головної Управи ОБВУ — ген. секретаря хор. М. Поврозника, організаційного референта ппор. П. Кіщука, голови Округи бул. О. Дем'янчука та голів

і представників Управ Відділів ОБВУ з Единбургу, Данді, Глязгова, Карлайлю і Аннан-Локербі.

Конференцію відкрив вступним словом о год. 2.30 пополудні голова Округи бул. О. Дем'янчук, вітаючи присутніх членів Відділу

ОбВУ з Округи Шотляндія, протоколив мовчанку за померлих членів ОбВУ нашої Округи і зачитав порядок нарад, який присутні прийняли без змін. Опісля відбулося звітування з діяльності Відділів: побр. В. Панкевич — Карлайл, побр. М. Богдан — Аннан-Локербі, побр. І. Вергун — Глязгов, побр. М. Житкевич — Данді і побр. Е. Стешин — Единбург. Коротко звітував про діяльність Округи — бул. О. Дем'янчук і попросив до слова пор. о. Й. Лецишина. Він привітав присутніх закликаючи до праці в нашій комбатантській організації та побажав успіхів у проведенні окружної конференції ОбВУ.

Відтак промовляв орг. референт ОбВУ ппор. П. Кишук, передаючи привіт від голови ОбВУ сот. д-ра С. М. Фостуна і Президії ОбВУ та привітавши присутніх сказав, що цього року ми повинні гідно відсвяткувати 1000-ліття Хрещення України. Шановний доповідач зреферував многогранну працю ОбВУ в минулому часі, визнаючи присутніх

представників до посилення діяльності Відділів у майбутньому.

З черги доповідав ген. секретар ОбВУ хор. М. Поврозник про нашу діяльність на зовнішньому відтинку. Відтак прочитав статтю про українців, що була поміщена в англійському часописі.

Після доповідей членів Президії Головної Управи відбулася дискусія, в якій присутні представники Відділів запитували про різні справи зв'язані з діяльністю Відділів, а доповідачі давали їм належні пояснення. З черги відбулося вручення орденів ОбВУ 5 побратимам з нашої Округи, за їхню діяльність у Відділах.

Підсумки окружної Конференції підбив ппор. П. Кишук та подякував о. Й. Лецишину і всім присутнім за численну участь у цій конференції, що її закінчено відспіванням національного гимну. Опісля члени місцевого Гуртка ОУЖ пригостили всіх учасників конференції перекусом.

Е. С.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОБВУ В АШТОНІ

В неділю, 17 квітня ц. р. о год. 3.30 поплудні відбулися річні Загальні Збори Відділу ОбВУ в Аштоні. Голова Відділу бул. Петро Савків відкриваючи їх, привітав членів Відділу та гостей, а зокрема представника Головної Управи ОбВУ ст. бул. М. Яцкового. Відтак ушановано однохвилинною мовчанкою померлих членів Відділу. Обрано ділову Президію Зборів: голова президії побр. Я. Мельник, секретар бул. В. Вільницький. Порядок нарад зачитав голова Зборів і його прийнято одноголосно без змін. До почесної президії голова попросив представника Головної Управи ст. бул. М. Яцкового і голів усіх місцевих громадських організацій. Привітання Зборам разом з подякою уступаючій Управі за співпрацю, а також побажання висловили запрошені голови організацій і представник Головної Управи ОбВУ.

Протокол з попередніх Загальних Зборів зачитав бул. В. Вільницький який прийнято без змін. В. Вільницький прочитав звіт Уп-

рави Відділу ОбВУ усіх референтур, окреме слово мав уступаючий голова Відділу П. Савків. У дискусії позитивно обговорено цей звіт. Голова Контрольної Комісії ст. дес. Я. Венгер у своєму звіті відмітив, що праця була ведена добре і запропонував Зборам уділити абсолюторію уступаючій Управі, що було прийнято одноголосно.

Головою Відділу на черговий діловий рік обрано бул. П. Савкова. Збори обрали Управу Відділу: В. Вільницький, В. Яцків, С. Бурчак, С. Усик і М. Галай. Обрано також Контрольну Комісію що її головою є Я. Венгер, а члени — М. Кудярьський і С. Влашин.

У своєму слові представник Централі ОбВУ ст. бул. Микола Яцків привітав Збори та реферував різні ділові організаційні справи. Голова Зборів подякував представникові за слово і присутнім за участь у Зборах, що їх закінчено проспіванням національного гимну.

В. Вільницький

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОБВУ В НОТТІНГґАМІ

У неділю, 24 квітня 1988 року о год. 4.30 пополудні, в залі Відділу СУБ у Ноттінґамі відбулись чергові 38 Загальні Збори Відділу ОБВУ.

Збори відкрив уступаючий голова побр. Д. Плешкан молитвою Отче наш і Богородице Діво, вшановуючи однохвилинною мовчанкою тих побратимів, які в діловому році відійшли у вічність. Привітав представника Головної Управи ппор. В. Лесюка, всіх голів братніх організацій, присутніх членів і гостей та попросив подати кандидатів до ділової президії Зборів.

До ділової Президії Зборів обрано побратимів: І. Іванцюра — голова Зборів, В. Дем'янчук — заступник, М. Ковалик — секретар.

Обраний голова Зборів подякував за довір'я і сказав, що постарается провести Збори в найкращому порядку. Відтак попросив до почесної президії ппор. В. Лесюка та всіх голів братніх організацій, а також мистецьких керівників. Всі вони з черги висловили усні привітання і побажання Зборам.

Протокол із минулих 37 річних Загальних Зборів зачитав секретар побр. Тома Гнип. Протокол затверджено з поправкою внесеню п. М. Бучком.

Про діяльність уступаючої Управи Відділу ОБВУ звітували: секретар побр. Т. Гнип, культурно-освітній референт побр. Михайло Андрусів, скарбник побр. В. Чопей. За суспільну опіку звітував побр. Петро Кривий, організаційний референт побр. Михайло Кріслатий. У своїх звітах референти широко характеризували свою діяльність. Секретар подав усе, що було в його засягу діяльності: постійне листування із побр. І. Дем'янюком в Ізраїлю; організування поїздки на похорон сл. пам. Я. Деременди, сл. пам. Ю. Заблоцького, поїздки на Вояцький З'їзд до Олдгаму, на крайове відзначення 45-ліття УПА в Брадфордї, 19 вересня 1987 року наш Відділ улаштував побратимську зустріч у 40 річницю приїзду Дивізії на терен Великої Британії, з участю представника ГУ ОБВУ побр. М. Гринюка, писав посмертні згадки до «Української Думки», зробив кілька дописів

Президія й учасники Загальних Зборів Відділу ОБВУ

до преси, та писав усі протоколи з ділових нарад. Брав участь в Окружній Конференції, яка відбулась у м. Дарбі 5 грудня 1987 р., на якій подав звіт з діяльності Відділу.

Культурно-освітній реф. побр. М. Андрусів добре представив у своєму звіті діяльність і активну участь у місцевих, окружних і крайових відзначеннях, академіях, з'їздах, здвигтах, демонстраціях, маніфестаціях і інших імпрезах, що відбулись у діловому році. Дбав про оголошення й афіші, згадав про нашу участь у посвяченні пропам'ятної плити на вояцькому цвинтарі у Каннок-Чейс, де похоронені українські вояки.

11 березня 1988 р. голова ОБВУ побр. Д. Плешкан та інші члени Управи взяли участь у доповіді яка відбулась в м. Лестері, де доповідали головний редактор Літопису УПА Євген Штендера і Віктор Новак секретар цього літопису. Крім того наші члени Управи взяли участь у святі св. Покрова в м. Мансфілді.

У звіті суспільної опіки сказано про всі відвідини наших хворих по домах і лікарнях у звітному році, а їх було 87. Куплено 3 вінки померлим побратимам, що відійшли у вічність (16 громадян).

Організаційний референт дбав про збирання членських внесків, продавав «Сурмач», «Вісті Комбатанта», квитки на лотерію Крайового Вояцького З'їзду, організував автобуси на Свято Героїв і на інші імпрези.

Заступник голови побр. Т. Юшкалюк скликав і проводив засідання у відсутності голови, який був у лікарні, помагав активно там, де було потрібно.

Із господарських завдань надзвичайно добре вив'язувався побр. М. Зрай. Допомагали в різних потребах побр. М. Стойко, побр. М. Радишин, який також допомагав реф. суспільної опіки.

Уступаючий голова ОБВУ побр. Д. Плешкан у своєму звіті поділився своїми враженнями про поїздку до Італії, а відтак до Австрії.

За Контрольну Комісію звітував побр. В. Потек із доручення голови КК побр. В. Семака, який у той час брав участь у похороні Голови ДП, През. АБН і Голови Проводу ОУН, сл. пам. Ярослава Стецька, в Мюнхені.

Контрольна Комісія у своєму звіті висловила признання Управі за її цілорічну працю, ствердила, що всі референти вміло і належно вив'язувались із своїх обов'язків,

Управа Відділу ОБВУ в Ноттінгхамі разом із членам Президії ГУ
ппор. Вол. Лесюком

та запропонувала Загальним Зборам уділити абсолюторію уступаючій Управі з подякою.

Опісля представник ГУ ОБВУ ппор. В. Лесюк сказав дуже змістовне слово, реферуючи в ньому про діяльність ОБВУ та загальну українську проблематику й закликав до єдності та співпраці для добра нашої комбатантської організації й української справи. Новообраній Управі побажав успішної праці в новій каденції.

Після уділення абсолюторії уступаючій Управі, на чергову ділову каденцію Збори поновно переобрали головою В-лу побр. Д.

Плешкана, а до Управи обрано побратимів: Т. Гнипа, В. Чопея, М. Кріслатого, Т. Юшкалюка, М. Андрусіва, П. Кривого, М. Радішина, М. Стойка і М. Зрая. Головою Контрольної Комісії обрано побр. В. Семака, а члени — побр. В. Потек і побр. С. Бойко.

Голова Зборів побр. І. Іванцюра подякував всім членам і представникові ГУ ОБВУ ппор. В. Лесюкові за участь у Зборах, що їх закінчено простіванням українського національного гимну.

Т. Гнип

ГРУПОВА ПОЇЗДКА ДО АВСТРІЇ

Вже за довголітньою традицією Головна Управа ОБВУ зорганізувала теж і цього року групову поїздку до Австрії від 11-20 травня. В поїздки взяли участь 11 осіб, набагато менше ніж у минулих роках, а це з уваги на інші поїздки та важливі імпрези, що припали в цьому році, а головне — відзначення тисячоліття хрещення Руси-України.

Наша група під керівництвом ппор. Петра Кіщука відлетіла літаком з летовища Гітров у середу, 11 травня о год. 2.00 пополудні. О год. 4.45 пополудні літак пішов на посадку мюнхенського летовища. Там нашу групу зустріли — полк. Євген Рен, мгр Володимир Леник, побр. Володимир Душинський та інші члени Братства. З летовища ми всі поїхали до інтернату «Рідна Школа» де нас тепло привітала п-на Марійка Ковалишин, заступник директора інтернату, і вона нами опікувалася в часі нашого перебування в цьому інтернаті.

В четвер, 12 травня о год. 8.00 рано наша група виїхала разом з побратимами-дивізійниками автобусом до Австрії. По дорозі, вже в Австрії ми затрималися в м. Грацу, де вже нас ждали і привітали всч. о. Олександр Остгайм-Дзерович, д-р Роман Лебедович та інші українці. На головному кладовищі міста Грацу всч. о. д-р шамбелян Олександр Остгайм-Дзерович відслужив Панахиду біля могили о. капеляна Данила Ковалюка, а побратими Теодор Костюк з Манчестеру, Івасик та п. Іван Мельник з Лондону поклали вінок від ОБВУ і від Братства на могилі. Коротке шанувальне слово сказав біля могили всч. о.

шамбелян д-р Олександр Остгайм-Дзерович. Він також відслужив Панахиду біля пам'ятника українським дівчатам і жінкам, що згинули в часі другої світової війни внаслідок бомбардування фабрики, в якій вони працювали. Вінок від ОУЖ у Великій Британії поклали на могилу п-ні Лідія Завадович з Філядельфії, п-ні Богданна Душинська і п-ні Марія Сімків з Мюнхену. Шанувальне слово сказав д-р Роман Лебедович. Ми також відвідали Талергоф, де в часі першої світової війни були інтерновані українці. Там при каплиці всч. о. д-р шамбелян Олександр Остгайм-Дзерович відслужив Панахиду, а д-р Роман Лебедович поклав вінок у каплиці від української громади в Грацу та сказав шанувальне слово.

Опісля наша група поїхала до Фельдбаху, де й нічлигувала, а в п'ятницю, 13 травня разом з побратимами з Зах. Німеччини відвідувала воєнні цвинтарі в околиці Фельдбаху, де похоронені полегли воїни І УД УНА. Ми відвідали воєнні цвинтарі в місцевостях: Ст. Штефан, Бірбавм, Травтмансдорф, Бад Гляйхенберг, Гнас, Фельдбах. На всіх воєнних цвинтарях всч. о. шамбелян служив Панахиди біля головних пам'ятників, при співхору «Україна» з Зах. Німеччини. Шанувальне слово сказали на воєнних цвинтарях: Василь Вашик з Зах. Німеччини (Ст. Штефан) Ярослав Царук з Австралії (Бірбавм), Зенон Завадович з Америки (Травтмансдорф), Павло Костюк з Великої Британії (Бад Гляйхенберг) і Микола Засідко з Канади (Гнас). У Фельдбаху на воєнному цвин-

тарі промовляли всч. о. д-р шамбелян Олександр Остгайм-Дзерович, сот. д-р Мирослав Малецький з Канади і ппор. Петро Кіщук з Великої Британії. Вінки поклали до пам'ятників: У Ст. Штефані — Зенон Завадович, Володимир Іваш, Савка Михайло; в Бірбавмі — Михайло Богачевський, Д. Куца, Теодор Семенюк; у Травтмансдорфі — Михайло Гуменний, Іван Замойський, Дмитро Фумич; у Бад Гляйхенбергу — Ярослав Ярослав Іскра, Володимир Пігій, Ілько Помирин; у Ігасі — Дмитро Біло, Михайло Богачевський, Теодор Костюк; у Фельдбаху — Михайло Богачевський, Ярослав Іскра і Теофіль Шутра.

В суботу, о год. 10.00 дня українська група (около 80 осіб) відвідала кладовище у Фельдбаху, де поклала вінок на могилу нашого довголітнього приятеля бл. пам. май. Сеппа Маврера, президента Союзу Австрійських Комбатантів. О год. 3.00 пополудні того дня делегація поклала також вінок до пам'ятника австрійським спадунам, а о год. 4.00 пополудні вінок від хору «Україна» поклали до пам'ятника полеглим українським воїнам на площі в місті — Андрій Захарків, Михайло Коконовський і Остап Марченко. В крипті поклали вінок — сот. д-р Мирослав Малецький, пхор. Володимир Дябога і побр. Михайло Мазур.

О год. 4.30 пополудні в міській церкві св. Лаврентія всч. о. д-р Олександр Остгайм-Дзерович відслужив Службу Божу в тисячоріччя християнства в Україні. Співав хор «Україна». Після Служби Божої у вечірніх годинах відбулась товариська зустріч з австрійськими комбатантами. В часі зустрічі хор «Україна» проспівав кілька пісень. Голова і секретар Союзу Австрійських Комбатантів у Сирії нагородили при нагоді цієї зустрічі орденами цього Союзу кількох українців-дивізійників, а теж декотрих членів нашої групи. З уповноваження Президії Го-

ловної Управи ОБВУ ппор. Петро Кіщук нагородив також орденами кількох діячів згаданого Союзу. Подячне слово сказав у закінчення цієї зустрічі сот. д-р Мирослав Малецький.

В неділю, 15 травня наша група повернулася до Мюнхену. В понеділок, 16 травня о год. 10.00 дня група поїхала на кладовище Вальдфрідгоф, і там на могилі сл. пам. Степана Бандери поклав вінок побр. Михайло Богачевський від Округи ОБВУ — Шотландія; до стіп пам'ятника на могилі сл. пам. Ярослава Стецька від Головної Управи ОБВУ поклав ппор. Петро Кіщук, а до пам'ятника полеглим за волю України поклав китицю квітів ст. дес. Павло Костюк. Група в одностроях при кожному пам'ятнику віддала воляцький салют та проспівала «Видиш брате мій». У посвідному часі ми відвідали українські установи в Мюнхені.

У вівторок, наша група рано виїхала автобусом у дводневну прогулянку. Погода була напрочуд чудова. В часі цієї подорожі ми відвідали мініатюрне князівство Ліхтенштайн, а теж і Цюрих у Швейцарії. Це була цікава і корисна прогулянка.

У четвер, 19 травня — свято Вознесіння. Ми в одностроях взяли участь у Службі Божій в мюнхенській українській католицькій катедрі. У п'ятницю, 20 травня ми попрощались з п-ні Іриною Спех — директором інтернауту, п-ною Марійкою Ковалишин, подякували їм за гостинність і піклування та виїхали на летовище, а звідтіля відлетіли літаком до Вел. Британії.

Хочу відмітити, що весь час нашої поїздки мені постійно помагав побр. Михайло Мазур з Гамбурга, і я йому особливо вдячний за його допомогу. Сердечно дякую також всім членам нашої невеликої групи за їхню ввічливу поведінку в часі нашої поїздки.

ппор. Петро Кіщук

ЮВІЛЕЙНЕ СВЯТКУВАННЯ В ДАРБІ

З нагоди 92-ліття найстарішого віком українського громадянина в Дарбі ген. Семена Левченка, почесного члена місцевого Відділу ОБВУ, Управа цього Відділу влаштувала йому в дні його уродин, 1 травня 1988 року ювілейне прийняття, запрошуючи до участі своє членство й громадянство, а також гостей з сусідніх громад. Найчисленніше відгукнув-

ся сусідній Відділ ОБВУ в Ноттінггамі, з якого прибула група членів ОБВУ в одностроях, а з ними і голова Відділу ст. дес. Дмитро Плешкан.

Ювілейну зустріч відкрив голова Дарбівського Відділу ОБВУ ст. дес. Іван Федоршин, сердечно привітав ювілята — ген. Семена Левченка та засвітив свічку в великому

колачеві, що символізувала віковий перехід шан. ювілята в соті роковини. Годі ж було вмістити 92 свічі в колачеві. Грімкими оплесками і многоліттям присутні привітали шан. ювілята, як голова Відділу ОБВУ підніс тост у його здоров'я. З черги голова Відділу представив ювілятові гостей з сусідніх громад, що сиділи за почесним столом і першого попросив за привітального слова голову Представництва ВО УНР у Великій Британії п. Миколу Сидоренка, який зачитав привітання ювілятові від президента Української Народної Республіки в екзилі Миколи Лівича, який писав ювілятові, що на пропозицію ресорту військових справ УНР президент підписав наказ — підвищення ювілята в старшинському рангу з полковника до рангу ген.-хорунжого. З черги п. Микола Сидоренко зачитав привітання ювілятові від керівника ресорту військових справ уряду УНР, полк. Р. Богатюка, проф. д-ра Ярослава Рудницького, який теж привітав ювілята від Президії УМАН, бо ж ювілят є постійним меценатом УМАН, головню її видань. Проф. д-р Ярослав Рудницький привітав ювілята також від катедри українознавства в Австралії, бо меценат багато причинився своєю матеріальною допомогою цій кафедрі. «Ваша жертвенна праця, — писав проф. д-р Ярослав Рудницький, — може бути зразком для багатьох українських діячів, а зокрема для кол. вояків українських збройних сил, що тепер перебувають у вільному світі». Зачитав п. Микола Сидоренко також і письмовий привіт Товариства Українських Літераторів за підписом голови Товариства д-ра Святомира М. Фостуна, в якому Управа Товариства вітала ювілята — трудівника на літературній ниві та автора цікавих споминів і багатьох статей та поезій. Далі п. Микола Сидоренко зачитав письмові привітання шан. ювілятові від редакції часопису «Вільна Думка» в Австралії, дирекції ФУСА-КУА, як їхнього мецената та добродія. Представництва ВО УНР у Великій Британії та від п-ні Любомири Голубович з родиною.

Голова Відділу ОБВУ ст. дес. І. Федоришин зачитав із черги письмове привітання від настоятеля місцевої парафії УАПЦ св. Юрія Переможця всч. о. протоієрея Григорія Лазієнка, а теж і письмовий привіт від пароха місцевої української католицької парафії о. Степана Солтиса, який з причин душпастирських обов'язків не зміг прибути на святкування, але служив Службу Божу у наміренні ювілята тієї неділі.

Опісля вітав ювілята ппор. Петро Кіщук від голови, Головної Управи ОБВУ та всього членства і особисто. Пхор. Михайло Татарчук привітав ювілята особисто й від Відділу

СУБ у Дарбі. Тепле привітальне слово сказав хор. Михайло Гринюк, голова КК ОБВУ, а від ОБВУ в Ноттінггамі вітав ювілята голова Відділу ст. дес. Д. Плешкан. Голова Відділу УКПО з Ноттінггаму крім привітання зачитав уривки з українських патріотичних поезій.

Тоді в залу ввійшла голова місцевого Гуртка ОУЖ п-ні І. Луцик і піднесла ювілятові торта з засвіченими свічками — 9=2, під грімкий спів многоліття. З черги ст. дес. І. Федоришин зачитав біографію ювілята, і присутні довідалися, що ювілят родом із Києва, народився 30. 4. 1896 року. Київську гімназію закінчив успішно 20 червня 1914 року і відразу поступив до військового піхотного училища в м. Одесі, що його закінчив 1 травня 1915 з рангом прапорщика та негайно був висланий на південнозахідний фронт, боронити твердиню Ковно. За участь у рукопашному бою був нагороджений червоним темпляком на шаблі так зв. нагородою «Анна 4 степені». Служба ювілята в українській армії почалася в липні 1917 р. Як штабс-капітан він був підвищений у ранг сотника першого українського корпусу і служив у сьомому полку ім. гетьмана М. Дорошенка. Брав участь у визвольній боротьбі в 1917-1920 роках. Перебував у таборі інтернованих у Ланцуті і Каліші, зазнавши там багато горя і поневіряння.

Друкувався в різних журналах і часописах у воєнних і після воєнних роках на чужині. Свої спогади видав друком 1964 року п. з. «За волю і державу».

В закінчення ювілейного прийняття ювілят сердечно подякував всім за таку милу несподіванку, численну участь, подякував Управі Відділу СУБ за користування залом, паням — членам Гуртка ОУЖ за приготування буфету, а зокрема паням Х. Федоришин, Юлії Ярмач, Грині Вальд, М. Ковальчук і Л. Лойд. Голова Відділу ОБВУ ст. дес. І. Федоришин у свою чергу подякував ппор. Петрові Кіщуку, хор. Мих. Гринюку, пхор. Мих. Татарчукові, побратимам — гостям із Ноттінггаму, привітав у залі гостю з України та подякував усім за участь у такому гарному і дружньому прийнятті, яке тривало ще довгенько при співі вояцьких пісень. Треба згадати, що привітання шан. ювілятові надіслав також всч. о. митрат Микола Матичак, але на жаль, це письмове привітання наспіло пізніше, так, що не могло бути зачитане в часі прийняття.

Так скромно, але гідно й по-вояцькому ми відзначили й вшанували 92-ліття старого українського вояка — старшини — ген.-хор. Семена Левченка. Многих і благих літ йому ще прожити!

І. Федоришин

ВЕЛИЧНЕ СВЯТО ГЕРОЇВ У ТАРАСІВЦІ

В дусі величного українського свята в 1000-річчя Хрещення Руси-України, в дні Всіх Святих, в неділю, 5 червня 1988 року відбулось у сумівській оселі Тарасівці, Велика Британія, врочисте Свято Героїв, з участю понад 4000 українського громадянства, членства ОБВУ, організованої сумівської і пластової молоді, жіноцтва зі своїми церковними хрестами, хоругвами, прапорами, і представниками українських центральних і крайових установ, організацій і товариств, щоб сповнити свій національний обов'язок і спільно молитися за спокій душ національних героїв і героїнь, які боролися і віддали своє життя за рідну Церкву й Батьківщину. Годиться відмітити, що на це крайове Свято Героїв прибули наші громади — осередки з різних місцевостей Великої Британії.

Цьогорічне святкування відбулось зокрема у пам'ять і пошану українських воїнів, що поклали своє життя за віру і націю упродовж тисячоліття християнства в Україні, а також у пошану і прославу символічного маєстату славної пам'яті полк. Євгена Коновальця — визначного українського держав-

ного діяча, військовика й основоположника українського організованого націоналістичного руху і Голови Організації Українських Націоналістів у 50-річчя його трагічної смерті в Роттердамі, Голландія.

Цьогорічна програма святочних врочистостей охоплювала польову Службу Божу, похід-процесію до пам'ятника, соборну Панахиду біля пам'ятника і покладення вінків на святковий концерт.

Перед початком св. Літургії, прапороносні почти з багатьма прапорами ОБВУ, в одностроях зібралися біля пам'ятника, під командою ппор. Володимира Янківського. Попереду цієї почесної сотні йшли головні прапороносці, несучи прапори: національний, революційний і військовий — ОБВУ.

Торжественне Свято Героїв почалося в 12.00 год. дня. Комендантом свята був хор. Михайло Гринюк, а його заступником ппор. Вслодимир Лесюк. Комендант звітував заст. голсви ОБВУ пор. Маріянові Д. Гайві. Під звуки українського національного гимну піднісся гордо вгору український прапор, що його підтягнув на щоглу почет — пхор. Михайло Татарчук — член ГУ ОБВУ в супро-

Представники британських комбатантських організацій і почесна сотня ОБВУ марширують на площу

воді старшого пластуна Романа Михайлюка і дружинника СУМ Степана Панічника.

Таборова каплиця була по-святочному прибрана. По обидвох сторонах престолу стояли два великі образи наших святих — княгині Ольги і Володимира Великого.

Польову Службу Божу в наміренні українського народу відслужили всч. отці Помісної УКЦеркви — о. митрат Микола Матичак, о. Степан Солтис і гість з Франції, настоятель церкви Матері Божої в Люрді, о. радн. В. Прийма, при співі кількох дяків з окремих громад під проводом піддиякона Павла Малицького з Волвергемптон. Апостола читав піддиякон Павло Малицький, а святу Євангелію — о. Степан Солтис.

Після св. Євангелія о. митрат сказав коротку, але дуже змістовну проповідь про значення нашого великого релігійного та історичного ювілею — тисячоліття християнства в Україні, і в дусі цього великого Ювілею, наголосив культ українських національних героїв, згадав про ген.-хор. Тараса Чупринку та про визначних провідників української визвольної боротьби. Зачитав уривок із послання Блаженнішого Патріярха Йосифа про героїв України, і присвятив окреме слово св. пам. Євгену Коновальцеві й змагання українського народу до волі та державности, закликаючи українську громаду йти шляхом її великих провідників, працювати та боротися за велике святе діло, за яке українські національні герої й героїні поклали своє життя. При цій нагоді о. митрат висловив велике признання ГУ ОБВУ за організування щорічного «Свята Героїв».

Після закінчення Св. Літургії сформувався похід, що пройшов оселею аж до пам'ятника. На чолі цього великого походу несли церковний хрест, декілька хоругв, великий образ Божої Матері, а за ними йшли: прапороносці з трьома головними прапорами (національний, революційний і військовий ОБВУ), отці й дяки, члени ГУ ОБВУ і члени Підготовного Комітету, визначні суспільно-промдські й політичні діячі, несучи вінки, за ними йшли почесні гості, а далі колона Гуртків ОУЖ у вишиваних сорочках, сумівська і пластова молодь в одностроях, за ними гуцульська група в своєму кольоритному одязі, почесна сотня членів ОБВУ в одностроях і численне громадянство. Під час процесійного походу жіноцтво набожно співало церковно-релігійні пісні.

У цьому нашому вже традиційному Святі Героїв узяли участь гості — наші британські приятелі — представник королівської родини, лорд-лейтенант полк. Петро Гілтон з дружиною, п. Михайло Дженкінс (він — син

померлого мир. судді й голови Відділу Європейської Ради Свободи в Дарбі — Джіма Дженкінса), а теж представники Відділів британського Легіону зі своїми прапорами з місцевостей Діннінгтон і Ліку, зі своїм президентом п. Джеймсом Робінсоном, і комбатанти Нормандії з Бірмінггему.

Із українських особистостей на Святі були присутні президент СКВУ — адв. Петро Саварин зі своєю дружиною Оленою і кол. посол британського парламенту — Степан Терлецький.

Соборну Панахиду біля могили-пам'ятника відслужили всч. отці наших Церков: трьох ПУКЦ і один УАПЦ. Всч. о. протоієрей Григорій Лазієнко (капелян СУМ) сказав глибокозмістовне слово присвячене князеві Володимирові, хрестителеві княжої держави Русі-України, народнім героям і св. пам'яті Євгену Коновальцеві, та закликав українську спільноту «бути собою».

Перед пам'ятником по обидвох боках на високих щоглах гордо розгорталися великі національні прапори, а прапороносні почти з своїми 63 прапорами із своїх громад-осередків, представники з вінками, почесна сотня ОБВУ в одностроях, і численне громадянство — творили разом прекрасну картину.

Святкове слово сказав заступник голови ОБВУ пор. Маріян Д. Гайва, згадуючи, що Україна має багато світлих постатей князів, королів, гетьманів, великих державних діячів і провідників, полководців, лицарів і церковних достойників від київської княжої доби аж по сьогоднішній час — чоловіків, жінок, хлопців і дівчат — національних героїв відомих і невідомих і відданих патріотів, які в боротьбі за волю і долю українського народу, за його державну самостійність у різних історичних періодах, у невпинній боротьбі з ворогами, поклали своє життя за Батьківщину.

На особливу увагу заслуговує коротка але глибоко змістовна доповідь про справу визволення України президента СКВУ — адв. П. Саварина. Він передав усім сердечний привіт від Президії і Секретаріату СКВУ всім учасникам Свята Героїв, згадав про давніх римлян, про визначніших діячів української нації, про славні й переможні битви над ворогами України в різних історичних періодах, про заповіт Тараса Шевченка, який чекає на його виконання. Далі погратулював українцям з Великої Британії за величаві святкування 1000-ліття хрещення України в Лондоні, закликав усіх до любови й духовної обнови, толерантності та висловив щирі побажання українському народові дочекатися щасливого часу — української самостійної соборної держави.

Священики служать польову Службу Божу

Привітальне слово сказав опісля лорд-лейтенант полк. Петро Гілтон. Він подякував за запрошення, сказав, що має велику шану із своєю дружиною вже черговий раз побувати на Святі Героїв у Тарасівці, віддав поклін і шану національним героям України, закликав усіх українців не забувати за своїх героїв і героїнь, висловив українцям признання за збереження своєї традиції і культури, особливо відмітив величаве українське святкування в Лондоні в 1000-ліття хрещення Руси-України.

Після соборної Панахиди, під тихий спів «Вічна пам'ять» численні представники політичних середовищ, суспільно-громадських українських центральних і крайових установ, організацій і товариств, Відділів ОБВУ й українських громад, підходили по черзі до пам'ятника й клали вінки у стіп хреста. Оголошував їхнє чергування комендант свята, побр. Михайло Гринюк.

Заступник голови ОБВУ пор. Маріян Д. Гайва перший з черги поклав великий вінок від усього членства ОБВУ.

Опісля поклали в підніжжя пам'ятника свої вінки з живих квітів — білих ромашок, червоних гвоздиків і троянд, лілей, маків,

синіх волошок, чорнобривців та лаврових листків, поперецьязувані національними кокардами з відповідними написами представники установ і організацій у такому порядку:

Радн. Антін Тисячний — від Організацій Українського Визвольного Фронту й Української Інформативної Служби; президент СКВУ Петро Саварин з дружиною — від імені Світового Конгресу Вільних Українців; лорд-лейтенант полк. Петро Гілтон з дружиною — від королівської родини; дир. Іван Раєлюк — від Крайового Громадського Комітету відзначення 1000-ліття хрещення України у Великій Британії; д-р Любомир Мазур — від Союзу Українців у Великій Британії; п. Микола Сидоренко — від Представництва ВО УНР-ади й Українського Товариства; п. Володимир Шляхетко — від Спільки Української Молоді; голова Пласту пластун-сеньйор Микола Попович — від Пласту; мгр Марія Василів — від Організації Українських Жінок; п. Богдан Марченко — від Спільки Українських Учителів і Виховників, як її голова; полк. Іван Горобець — від Української Гетьманської Організації; пані Вікторія Мулька — від Товариства Українських Літераторів; п. Юрій Чубатий — від УСК

»Січ«; пор. Андрій Фургала — від Європейської станиці УВВ; голова Василь Потек — від Товариства »Гуцульщина«; п. Іван Іванцюра — від Товариства »Бойківщина«; пенсіонери — Присяжний і Мельник — від пенсіонерів Оселі »Кобзарівка«.

Представники Відділів ОБВУ і українських громад поклали свої вінки в такому порядку: побр. Мадиліус — Бедфорд; побр. М. Федак — Блякбурн; побр. І. Павкнер — Болтон; побр. А. Матківський — Бадфорд; побр. В. Галицький — Буртон-он-Трент; побр. Д. Павлів — Волвергемптон; побр. Д. Дудишин — Гаддерсфілд; побр. В. Мартинюк — Глостер; побр. М. Басюк — Донкастер; побр. М. Криворучка — Іпсвіч; побр. П. Шур — Кіхлей; побр. М. Меуш — Ковентрі; побр. В. Зеленчук — Лестер; пані Д. Ковальчук і побр. О. Ковалів — Лідс (два вінки); побр. В. Щербатюк — Лій; побр. І. Болюх — Манчестер; побр. В. Филипович — Мансфілд; побр. В. Савицький — Пітерборо; побр. П. Рафалюк — Ноттінгем; побр. М. Ничипор — Рочдейл; побр. М. Вільшанський — Ратбі; побратими Я. Фатерига і О. Рокош — Скаторп; побр. П. Герман — Свіндон-Брістоль (один вінок); побр. М. Парашак — Тодморден; побр. П. Костюк — Челтенгам. Від Відділів Британських Легіонів поклав вінок заступник президента п. Р. Серел.

Під кінець соборної Панахиди прапороносці віддали почесність прапорами. Врочистість закінчено проспіванням вояцької пісні — »Чуєш брате мій«...

Сурмач, (англієць) відіграв зворушливий останній салют.

З черги комендант свята висловив щиро-сердечну подяку отцям за відслуження Служби Божої і соборної Панахиди за всіх героїв і героїнь України.

Друга частина святкувань — академія і концерт — почалась о годині 4.00 пополудні у просторій сумівській залі »Хортиця«. Сцена була по-святочному прибрана національним, революційним, військовим (ОБВУ) і пластовим прапорами з тризубом і портретом св. пам. Євгена Коновальця та розставленими вазами із розкішними, барвистими, живими квітами, і уквітчана зеленими гілками. На передній стіні виднів напис великими літерами: »В огні перетворюється залізо у сталь, у боротьбі перетворюється народ у націю« (Слова полк. Є. Коновальця).

На сцену вийшов у призначеному часі чоловічий хор »Верховина« Відділу СУБ у Ковентрі, під диригуванням талановитих диригентів, братів — мґра Степана і мґра Павла Гуньки, а на його тлі керівник святкової програми пхор. Володимир Нагайло, член Головної Управи ОБВУ, відкрив формально це святкове зібрання, а привітальне слово у двох мовах сказав побр. пор. М. Д. Гайва. Він привітав від імені ГУ ОБВУ і Підготовчого Комітету отців душпастирів, достойних гостей, голів і представників братніх установ, організацій і товариств і всіх зібраних.

Хор відспівав твір »Покаяніє« Артема Веделя під диригуванням мґра Павла Гуньки.

Представники українських суспільно-громадських організацій у часі польової Служби Божої

Цим твором започатковано святочну програму.

Святкову доповідь сказав ген. секретар Головної Управи ОБВУ хор. Михайло Поврозник, який подав докладну й змістовно багату силуету полковника Євгена Коновальця на тлі доби, — основоположника і провідника українського визвольного руху.

Святкове слово по-англійському зачитав молодий прелегент п. Володимир Лахман.

Коротке але палке слово сказав президент СКВУ адв. Петро Саварин. Шановний доповідач висловив признання організаторам святочної програми. «Духи національних героїв — сказав він, — вітають над нами...», і наголосив, що мистецтво, віра прадідівська і українська Церква збереже нас.. та, що дух народу і якість працівників у всіх галузях суспільства та організованість зберігає націю...

Проповідне слово, нав'язане до Зеленосвяточних Днів сказав гість з Франції, всч. о. радник Василь Прийма. У своєму слові на-

голосив велике признання українцям у Великій Британії за їхню взірцеву організованість. Відтак, молодий професійний учитель п. Петро Кормило з Шотландії продеклямував з великим чуттям і емоцією вірш «Україні» невідомого автора.

З черги з привітальним словом виступив голова Відділу Британського Легіону з м. Лії, п. Татон, який зосередив увагу на героїку української нації, висловив глибоку пошану всім героям України, які залишили дощогоказ для майбутніх поколінь...

Привітальне слово сказав опісля п. Михайло Дженкінс, вказуючи на важливість плекання традиції пошани полеглим за волю нації, при чому відмітив українську духовність і відзначення тисячоліття хрещення Руси-України, та вказав на підневільний стан українського народу та про його дійсність...

У продовженні святкової програми виступав хор «Верховина» під диригентурою мгра Степана Гуньки і проспівав в'язанку пісень:

Вінки покладені на могилі-пам'ятнику полеглим

»Марш поляглим«, »Карпатські Січовики« — слова Івана Багряного, муз. обр. Григорія Кистастого, »Марширують вже повстанці«, »Зажурилась Україна« і »Вперед, вперед« — повстанські пісні.

Опісля жіночий хор Гуртка ОУЖ з Лестеру під диригуванням п-ї Христини Кіщук-Кіллям, гарно проспівав чотири пісні: »Я сьогодні від вас від'їжджаю« — повстанська пісня, муз. обр. Зої Маркович, »Вийшла на світання«, »А мати ходить на курган« — слова Д. Лиценка, муз. обр. А. Пашкевича, і »Сльози матері« — слова Д. Лиценка, муз. І. Шамо.

В кінцевій точці святкової програми хор »Верховина« проспівав три пісні: »Прометей« — слова Коваленка, муз. К. Стеценка, »Пісня про Дніпро« — слова М. Лисенка, муз. П. Майборода і останню пісню »Грай бандуро« — слова Д. Луценка, муз. І. Шамо, із гарним баритоновим сольо д-ра Євгена Остапюка. Фортепіановий супровід подавав мгр Павло Гунька.

На закінчення врочистостей, керівник святкової програми пхор. Володимир Нагайло, висловив сердечну подяку від імені Головної Управи ОБВУ, Підготовчого Комітету,

всч, отцям, почесним гостям, всім виконавцям святкової програми та всім учасникам свята, що прибули на це величаве Свято Героїв, яке відбулося в році найбільшого повілею, що ним є 1000-ліття християнства в Україні.

Співом українського й англійського національних гимнів закінчено ці святкування в пошану й пам'ять усіх поляглих за волю України.

Відповідальними за порядок в залі і на площі були впорядники — побратими з Відділів ОБВУ Ноттінггем і Дарбі, а за декорачію сцени відповідали побратими з Відділу ОБВУ Лестер.

Треба відмітити, що в загальному вся програма святкового відзначення й ушанування культу Героїв була дбайливо підготована. Цілу врочистість фільмував молодий фільмовий продуцент п. Богдан Лановий — член УВАТ при Відділі СУБ у Брадфорді.

Погода була цілий день гарна — сонячна. При цьому слід відмітити, що на це свято громадянство прибуло 45 автобусами й сотнями приватних автомашин.

М. В. Гуменний

СВЯТО ГЕРОЇВ У ЛЕСТЕРІ

В неділю, 22 травня ц. р., старанням Управи Відділу ОБВУ в Лестері, відбулося в залі місцевого Відділу СУБ традиційне Свято Героїв, що цього року проходило під кличем відзначення 50-річчя з дня смерті сл. пам. полк. Євгена Коновальця.

Сцена на це свято була відповідно, посвятковому прибранна: посередині вкрита зеленню символічна могила з кремово-білим, немов березовим хрестом. Над могилою товстими літерами напис »Слава Героям«. Гарно по-мистецькому зображені проміння в кольорах синьо-жовтих, малинових і чорних розкохились від могили під кутом на дві сторони й вгору, а в центрі цього вміщено портрет полк. Євгена Коновальця. По обидвох боках прапори — національний, революційний і ОБВУ. Зелень і квіти прикрашували сцену надаючи справді зелено-святкового настрою та пригадували нам про наші чудові зеленосвяткові традиції на рідних землях.

Свято, при численній участі громадянства, започаткував о год. 6.30 ввечері чоловічий хор під диригуванням д-ра Ярослава Мидка

пісню »Коли ви вмирали«. Добре опрацьований реферат про життя і творчість полк. Є. Коновальця зачитав інж. Микола Щупляк. Він сказав на вступі, що 50 років тому на чужій землі, в Роттердамі, спочив навіки один з найбільших синів України, характеризує полк. Є. Коновальця як великого українця, державника-соборника, незвичайного військового організатора, командира і стратега, якого девізом було: »українську державу може здобути тільки своя українська армія«. Він у не приятливих обставинах організує на Наддніпрянщині корпус Січових Стрільців, одну з найкращих частин армії Української Народньої Республіки. По закінченні першої світової війни полк. Є. Коновалець не попадає у зневір'я, але далі організує підпільну Українську Військову Організацію — УВО, а наприкінці двадцятих років ініціює постановня, на місце УВО, нової Організації Українських Націоналістів — ОУН, і був головою її Проводу.

Український народ живив надію, що під проводом полк. Є. Коновальця скорше чи пізніше Україна стане вільною державою. В

1938 році, в Роттердамі, згинув з рук московського агента творець і провідник української революції полк. Євген Коновалець, який залишив для наших поколінь приклад боротьби за українську державність.

Однохвилинною мовчанкою вшановано пам'ять полк. Є. Коновальця та всіх героїв і воїнів, що віддали своє життя в боротьбі за волю України.

Жіночий хор місцевого Гуртка ОУЖ «Барвінок» під керівництвом п-ні Христини Кіщук-Кіллям, гарно проспівав пісні: «Я сьогодні від вас від'їжджаю» і «Вийшла на світання». Старший дружинник СУМ Володимир Ляхман гарно й з певною експресив-

ністю продеклямував вірш «Народові героєві» — Марка Боеслава. Жіночий хор «Барвінок» гарно проспівав ще дві пісні: «А мати ходить на курган» і «Сльози матері».

Відтак п-ні Люба Стадник з притаманним їй хистом продеклямувала вірш Миколи Вереса «Борцям-Героям». З черги чоловічий хор проспівав три пісні: «Бурлака», «Козака несуть» і «Далека Ти». На закінчення ппор. Петро Кіщук подякував усім виконавцям програми і всім присутнім за численну участь на святі, що його закінчено проспіванням українського національного славня.

П. Г.

XXVII ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ОБВУ

У суботу, 25 червня 1988 року у Манчестері, у великій залі місцевого Відділу СУБ відбулися двадцять сьомі Загальні Збори Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії. У Загальних Зборах взяли участь 63 делегати, представники українських суспільно-громадських установ, організацій і товариств та гості — члени ОБВУ.

Загальні Збори відкрив точно в оголошеному часі 1.45 пополудні уступаючий голова ОБВУ сот. д-р С. М. Фостун, привітав усіх і попросив всч. о. крилош. Ярему Гаврилюка провести молитву. Ділову президію Зборів делегати обрали в такому складі: Голова Зборів — хор. Михайло Гринюк, заступник — ппор. Володимир Лесюк, а секретарі — ппор. Михайло Ткачук і ст. бул. Микола Яцків. Після зачитання і прийняття порядку нарад голова Загальних Зборів попросив до Почесної Президії Зборів: Представника Союзу Українців у Вел. Британії ппор. Володимира Лесюка, голову Організації Українських Жінок — п-ні Богданну Крушельницьку, представника Спілки Української Молоді — д. Степана Шмондрака, представника Української Інформаційної Служби — хор. Михайла В. Поєрозника, представника Пласту — сен. Марійку Бабиц, голову Української Гетьманської Організації — пполк. Івана Горобця, представника Українського Крайового Об'єднання Мирян ПУКЦ і Крайового Громадського Комітету Тисячоліття ппор. Маркіяна Шептицького, голову Лєгіону Симона Петлюри — побр. Петра Коломийця, представника Товариства «Гуцульщина» ппор. Петра Кіщука, голову Товариства «Бойківщина» п. Романа Гринаша, представника «Січі» — ппор. Теодора Данковича, «Подолії»

— ппор. Володимира Янківського, голову манчестерського Відділу ОБВУ ст. дес. Остапа Марковського. Всі вони коротко вітали Загальні Збори й побажали успішних ділових нарад та дальших успіхів у багатогранній праці нашої комбатантської організації.

Письмові привітання, що наспіли від багатьох українських комбатантських і суспільно-громадських установ, організацій і товариств у вільному світі й у Великій Британії зачитав голова Загальних Зборів хор. Михайло Гринюк.

Опісля були обрані ділові комісії Загальних Зборів:

Верифікаційна комісія: Голова — ппор. Михайло Захарчук, члени — дес. Василь Семак і ст. дес. Остап Марковський. Номінаційна комісія: Голова — ппор. Богдан Головатий, ппор. Василь Гуменюк і ст. дес. Василь Щербатюк. Бюджетно-фінансова комісія: Голова — пор. Маріян Д. Гайва, члени — ппор. Володимир Янківський, ппор. Маркіян Шептицький. Резолюційна комісія: Голова — ппор. Володимир Нагайло, сот. Микола Веремієнко і ппор. Михайло Ткачук. Працювала також комісія прочитання протоколу з попередніх Загальних Зборів ОБВУ в 1986 році: Голова — ппор. Павло Татарин, члени — ппор. Теодор Данкович і ст. бул. Павло Гошко. Ця комісія і подала свій звіт Зборам і на її пропозицію Збори прийняли і затвердили згаданий звіт.

Загальні Збори вшанували мовчанкою пам'ять померлих членів ОБВУ в звітній каденції (73 члени), що їх список зачитав голова Зборів.

Про діяльність ОБВУ протягом дворічної каденції (1986-1988) звітував голова ОБВУ

Доповідає голова ОБВУ сот. д-р Святоми М. Фостун

сот. д-р Святомир М. Фостун. Кожний з делегатів і гостей одержав при реєстрації друкований звіт із діяльності ОБВУ для ознайомлення. Про фінансову господарку Головної Управи звітував фінансовий референт пор. Маріян Д. Гайва. Звіт Суду Чести подав його довголітній голова сот. Микола Веремієнко. В звітному часі не було ніяких судових справ. Широкий, дбайливо опрацьований звіт Контрольної Комісії подав голова хор. Михайло Гринюк. Відмічуючи широкогранну і задовільну працю керівних органів ОБВУ він і запропонував Загальним Зборам призначити абсолюторію уступаючій Головній Управі, що Збори й зробили одноголосно.

З черги коротку програмову доповідь сказав сот. д-р Святомир М. Фостун, накреслюючи у своєму виступі найважливіші питання і проблеми та завдання ОБВУ в черговій каденції, в якій припадає теж 40-річчя нашої комбатантської організації, а теж важлива справа готування до друку Третього Альманаху ОБВУ, тобто третьої частини історії цієї комбатантської організації.

Опісля відбувся вибір нових керівних органів ОБВУ.

На пропозицію номінаційної комісії делегати обрали одноголосно зисву головою ОБВУ

сот. д-ра Святомира М. Фостуна, а Головну Управу переобрали також у попередньому її такому складі:

Пор. Маріян Д. Гайва, ппор. Петро Кіщук, ппор. Володимир Лесюк, ппор. Богдан Головатий, ппор. Володимир Янківський, хор. Михайло В. Поврозник, пхор. Михайло Захарчук, пхор. Михайло Татарчук, пхор. Маркіян Шептицький, пхор. Михайло Ткачук, пхор. Василь Гуменюк, пхор. Володимир Нагайло, пхор. Павло Татарин, пхор. Теодор Данкович, ст. бул. Микола Яцків. Заступники членів: Ст. бул. Петро Герман, пхор. Мирон Вільшинський.

Делегати теж переобрали Суд Чести: Голова — сот. Микола Веремієнко, члени — хор. дир. Іван Равлюк і ст. бул. Павло Гошко. Заступники: Ст. дес. Остап Марковський і дес. Петро Щур. Контрольна Комісія ОБВУ була переобрана в складі: Голова — хор. Михайло Гринюк, члени — хор. Богдан Рогач і пхор. Іван Скальський. Заступники: Ст. бул. Євген Стешин і ст. дес. Василь Щербатюк. На пропозицію номінаційної комісії делегати продсжили теж мандат Почесного Голови ОБВУ май. інж. Т. І. Кудлика на чергову ділову каденцію.

Згідно з порядком дальших ділових нарад

Звітує пор. Маріян Д. Гайва, фінансовий референт і скарбник ОБВУ

Головна Управа Об'єднання буvших Вояків Українців у В. Британії, разом з головою Суду Чести сот. Миколою Веремієнком (останній у першому ряді)

делегати заслухали проекту плану праці ОБВУ в черговій каденції, що його подав голова ОБВУ, а теж заслухали і прийняли проект бюджету, що його подав голова фінансово-бюджетної комісії пор. Маріян Д. Гайва, залишаючи висоту членської вкладки без змін.

З черги голова ОБВУ в супроводі ппор. Петра Кіщука і хор. Михайла В. Поврозника нагородив грамотами подяки й признання довголітніх секретарів Відділів ОБВУ: в Аштоні, бул. Володимира Вільницького, ст. дес. Івана Костіва з Лондону і дес. Григорія Пивоварчука з Болтону.

Перехідну чашу ОБВУ — признання за добру працю в минулій каденції одержали — Відділ Ноттинггем на перший рік (1988-1989) і Відділ Олдгем на другий рік (1989-1990).

Після пропозицій, що їх подали декілька делегатів нав'язуючись до різних питань і проблем діяльності ОБВУ, що їх візьме на увагу Головна Управа чи Президія ОБВУ, голова резолюційної комісії пхор. Володимир Натайло зачитав резолюції, що були прийняті одноголосно.

Виступаючи в закінченні Загальних Зборів голова ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун подякував делегатам за переобрання його знову головою ОБВУ, закликав усіх до дружньої співпраці, в згоді й побратимській любові та єдності, ніколи не забуваючи, що

добро України — наш найвищий закон.

Підбиваючи підсумки Загальних Зборів голова Зборів хор. Михайло Гринюк закликав також делегатів до дружньої праці, маючи при тому всю увагу звернену до нашої батьківщини, а при тому і бути готовими повсякчасно їй допомогти. Висловивши подяку господарям Зборів — місцевим Відділам ОБВУ і СУБ, діловій президії, Почесній Президії Зборів, головам і членам ділових комісій Зборів і всім делегатам, представникам суспільно-громадських установ, організацій і товариств за їхню участь у Зборах він закрив Загальні Збори о год. 6.00 увечері, а всі присутні проспівали український національний гимн.

Зараз же після закінчення Загальних Зборів відбулося перше засідання Головної Управи ОБВУ, на якому був теж голова Суду Чести сот. Микола Веремієнко. Засіданням проводив голова ОБВУ. В часі нарад проведено розподіл обов'язків між членами Головної Управи ОБВУ, обрано Президію Головної Управи, оформлено Підготовчий Комітет Крайового Вояцького З'їзду в листопаді цього року та обговорено декілька актуальних справ.

Після засідання зроблено спільну знімку всієї Головної Управи ОБВУ.

Учасник Зборів

НА ВОЄННОМУ ЦВИНТАРІ В МОНТЕ КАССІНО

Після кількالكітньої винятково інтенсивної підготовки, українська діаспора, цього 1988 року величаво проводить ювілейні святкування Тисячоліття Хрещення Руси-України. Об'єднання бувших Вояків Українців у Вел. Британії попри свою активну участь у врочистих крайових святкуваннях у Лондоні та в інших окружного й місцевого характеру святкуваннях рішила теж окремо відзначити цей історичний ювілей »Вояцьким Святковим Вечором — Тисячоліття« в суботу, 6 серпня, в Манчестері, а теж Крайовим Вояцьким З'їздом у листопаді ц. р.

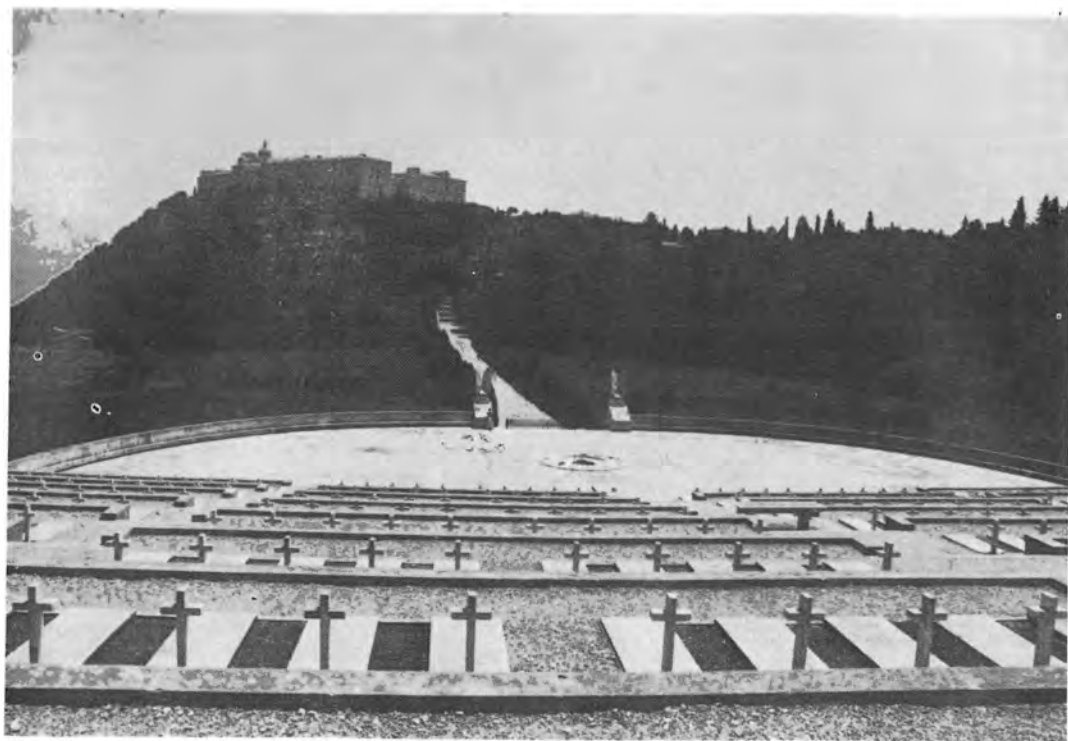
На врочистих святкуваннях Тисячоліття Хрещення Руси-України в Римі, ОБВУ презентували члени Головної Управи ОБВУ: ппор. Петро Кіщук, ппор. Володимир Янківський, хор. Михайло Гринюк, пхор. Маркіян Шептицький, ст. бул. Микола Яцків, ст. бул. Олекса Дем'янчук. Учасниками цих святку-

вань були теж багато рядових членів ОБВУ.

В суботу, 9 липня, на площі перед собором св. Софії в Римі була Служба Божа, що її відслужили українські католицькі ієрархи при співучасті Папи Івана Павла II. На цю Богослужбу прибули члени ГУ ОБВУ й рядові члени в одностроях. Прапороносцями були: ст. дес. М. Веркалець і хор. Михайло Гринюк.

В середу, 13 липня, організовано під керівництвом ппор. П. Кіщука поїздку двома автобусами на воєнний цвинтар на Монте Кассіно. З групою поїхав теж о. митр. Микола Матичак і гість із ЗСА о. митр. д-р Іван Біланич, який є великим симпатиком кол. дивізійників — почавши від Беллярії, він у постійному контакті з ними.

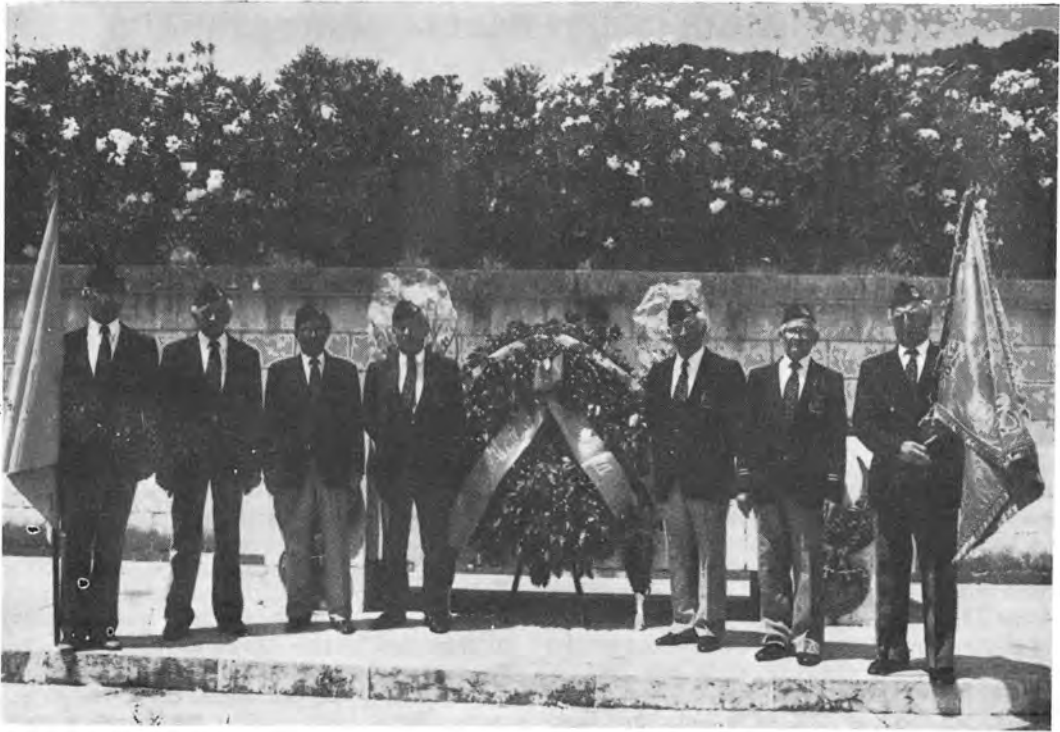
Прибувши на місце, ми в першу чергу відвідали на горі Монте Кассіно старовинний монастир Бенедиктів, початки якого сягають

Загальний вид воєнного цвинтаря

Українська група йде на цвинтар

Превідні члени ОБВУ й прапороносці з прапорами біля головного вінка ОБВУ

529 року по Христі. Монастир цей був зовсім зруйнований під час другої світової війни, і його відбудовано та повернено до передвоєнного стану. Ми зустріли там групу українців, які теж були на святкуваннях Тисячоліття в Римі. По короткій перерві на площі, недалеко від цвинтаря ппор. П. Кіщук зорганізував похідну колону на чолі якої несли прапори: національний — ст. дес. Мих. Корміло і ОБВУ — ст. дес. М. Веркалець. За ними несли вінок ОБВУ — ппор. В. Янківський, хор. М. Гринюк і ст. дес. М. Дубик. Далі йшли представники крайових організацій, установ і товариств: від СУБ, УВС і УІС — голова СУБ ред. Ілля Дмитрів, від ОУЖ — п-ні Люба Фостун, секр. ГУ ОУЖ і пані Гізелю Луцик — голова Гуртка ОУЖ в Дарбі, пластовий сеньйор Євген Луцик — від Пласту в Англії, мтр Омелян Коваль з дружиною з Бельгії — від СКВУ, КОУГЦУ і СУМ, побр. Андрій Закревський з дружиною з ЗСА — від Тев. «Броди-Лев». Відтак ішли священики: о. митр. д-р Іван Біланич і о. митр. Микола Матичак, а за ними організовано марширувало членство ОБВУ, відтак ішло громадянство.

Похідна колона, яку провадив ппор. П. Кіщук, увійшла організовано на воєнний

цвинтар розташований у стіп скелистої гори Монте Кассіно. На цьому, гарно впорядкованому воєнному цвинтарі похоронені полеглі в боях вояки польського другого корпусу, між ними багато українців. При одному з цвинтарних престолів усталися обабіч представники суспільно-громадського, релігійного й наукового світу, як теж і чота ОБВУ в одностроях та громадянство. Отець митр. д-р Іван Біланич і о. митр. Микола Матичак відслужили там заупокійну Панахиду. Опісля поклав вінок від ОБВУ хор. Михайло Гринюк у супроводі ппор. Володимира Янківського і ст. дес. Миколи Дубика. Пані Люба Фостун і п-ні Гізеля Луцик поклали букет квітів від ОУЖ у Великій Британії. Голова СУБ ред. Ілля Дмитрів поклав букет квітів від СУБ, УВС і УІС. Букет квітів поклав теж представник української групи з Польщі. О. митрат д-р І. Біланич сказав шанувальне слово. Відтак ппор. П. Кіщук висловив від імені Головної Управи ОБВУ сердечну подяку всьм, отцям митратам за відслуження Панахиди і всім присутнім за участь. На закінчення всі присутні проспівали український національний гімн.

Ппор. Петро Кіщук

НАШ ВОЯЦЬКИЙ САЛЮТ ПОЛЕГЛИМ ПІД БРОДАМИ

Старанням Округи ОБВУ Середньої Англії та її голови ппор. Петра Кіщук врочисто відзначено 44 річницю бою під Бродами. Намічено було дату саме на 19 липня, в день коли-то впали перші жертви, від розриву ворожих гранат, молоді воїни Дивізії Галичина, в кривавій брідській кампанії 1944 р.

Місцем відбуття цього відзначення підбрано м. Дарбі з уваги на догідний доїзд туди, а також тому, що саме в дарбівському храмі св. Арх. Михайла вмурована пропам'ятна плита на прославу воїнів І УД УНА.

Того ж дня о год. 7.00 ввечері прибули до цього храму члени ОБВУ з Дарбі, Ноттінггему, Лестеру, Ковентрі, Буртон-он-Тренту, як також багато громадян із Дарбі та околиці.

Біля пропам'ятної плити стояла почесна стійка та прапороносці з прапорами врочисто стали двома лавами. Між ними члени Головної Управи ппор. Петро Кіщук, ппор. Володимир Лесюк, пхор. Теодор Данкович та пхор. Михайло Татарчук. Першим біля пропам'ятної плити із українським національним прапором стояв дес. І. Рак із Лестеру, а із прапором ОБВУ — дес. М. Гаврилко. Прапороносці ОБВУ із Ковентрі були: дес. С. Меуш, дес. О. Касій та дес. П. Багира. Почесна трійка ОБВУ із Дарбі з прапором ст. дес. М. Присяжний, ст. дес. І. Федоришин та бул. П. Гринів. Із прапором від Гуртка ОУЖ ім. княгині Ольги з Дарбі були пані Г. Луцик та Г. Мельниченко. Точно о год. 7.00 ввечері всч. о. С. Солтис відслужив Панахиду в пам'ять полеглих під Бродами. Співали всі присутні в супроводі дяка п. Т. Полкового.

При кінці Панахиди всч. о. С. Солтис сказав глибоко патріотичне проповідне слово, що зворушило присутніх, говорячи про молодих юнаків, які »сповнили найбільшу і найсвятішу заповідь любови до Бога і до свого українського народу, бо віддали своє молоде життя за друзів своїх і за Україну! Закликав і українську молодь, щоб брала приклад від героїв, що полягли під Бродами, і якщо доля дасть нам змогу знову взяти зброю, тоді щоб без вагання стали в обороні рідної землі, щоб здійснити місію, за яку полягли молоді юнаки. »А Ви, що доля вам веліла вийти живими, то нехай у вас безсмертно буде пам'ять про Ваших побратимів, які полягли в боях на рідній землі, на Брідських полях...«

Під спів »Вічна пам'ять« поклали вінок до плити учасники-ветерани брідської кампанії — ппор. Володимир Лесюк, пхор. Теодор Данкович та дес. С. Лебуховський. На кінець о. С. Солтис і всі проспівали український національний гимн. Опісля всі присутні зайшли до домівки місцевого Відділу СУБ, де сердечно привітав усіх організатор цього вечора ппор. Петро Кіщук, а зокрема подякував всч. о. С. Солтисові за відслуження Панахиди, і за проповідне слово, а з черги покликав до слова ппор. Володимира Лесюка, який широко насвітлив усі важливіші події брідської кампанії у характері спомину з особистого пережиття.

Закінчено цей вечір проспіванням »Боже Великий Творче Всесильний«.

І. Федоринин

ВЕСЕЛИЙ ВЕЧІР У БЕДФОРДІ

З ініціативи Управи Відділу ОБВУ в Бедфордді відбувся в суботу, 6 серпня цього року Веселий вечір, з участю місцевого гумориста ст. бул. Василя Крамара, який є більш 25 років також головою місцевого Відділу СУБ. У своїх гумористичних виступах він виступає як Василь Покотигорошок.

Веселий вечір відкрив о год. 6.30 увечері голова Відділу ОБВУ пхор. Василь Гуменюк, і відмітив, що в цьому році відзначення Тисячоліття Хрещення Руси-України українська бедфордська громада активно й щедро сповнила своє зобов'язання як фізичне так і матеріальне стосовно відзначення цього нашого великого ювілею, і для відпруження Управа Відділу ОБВУ влаштувала цей Весе-

лий вечір. Він з черги привітав ст. бул. Василя Крамара і попросив його до виступу.

Веселий вечір пройшов дуже вдало. Громадянство прибуло численно на цю веселу імпрезу, що тривала майже дві години. В її закінчення пхор. Василь Гуменюк від імені Управи Відділу ОБВУ подякував ст. бул. Василю Крамареві за його виступ, що його він присвятив українській бедфордській громаді.

Із зібраних грошей — вступів £46.00 призначено £30.00 на загальну діяльність ОБВУ, а £16.00 на діяльність місцевого Відділу ОБВУ в Бедфордді. Ст. бул. В. Крамареві належить сердечна подяка за виконання такої веселої програми цього вечора.

Учасник

СВЯТО ЗБРОЇ У ТИСЯЧОЛІТТЯ

Старанням Окружного Комітету ОБВУ, що його творили представники Округ ОБВУ — Лондон і Південь, у неділю, 28 серпня 1988 року в оселі СУБ «Сиденгирст» у Чіддінгфолді відбулось Свято Зброї у Тисячоліття Хрещення Руси-України, з участю понад 500 громадян.

Свято Зброї почалось о год. 11.30 дня звітуванням голові ОБВУ, що його провів голова Округу ОБВУ — Лондон пхор. Михайло Тачук, позвітувавши голові ОБВУ сот. д-рові Святимиру М. Фостуні. Відтак прапороносний почет підтягнув на щоглу національний прапор. По обидвох сторонах пропам'ятної плити стояли в двох лавах члени Відділів ОБВУ в одностроях і з прапорами. О год. 12.00 всч. о. д-р Роман Чолій відслужив польову Службу Божу, що її співали дяки та сказав проповідне слово.

Після польової Служби Божої голова в супроводі пхор. Василя Гуменюка і пхор. Лева Рися одного з найстаріших віком членів ОБВУ поклав вінок на пропам'ятну плиту.

Пополудні відбулась коротка імпрезова частина, що її відкрив о год. 2.30 пхор. Михайло Тачук, і передав керування цією частиною пор. Маріян Д. Гайві. Поінформовавши присутніх про програму цієї імпрезової частини пор. Маріян Д. Гайва попросив голову ОБВУ сказати святкове доповідне слово, присвячене Святові Зброї в аспекті цього

річного відзначування Тисячоліття Хрещення Руси-України. Опісля тріо-бандуристки — Ганя і Соня Шмондуляки і Наталка Шкронида з Лондону проспівали при акомпаніменті на бандурах «Думи мої», а танцювальна група «Метелик» з Редінгу під мистецьким керівництвом п. М. Буряка (сина відомого хореографа Остапа Буряка з Брадфорду) вивів танок «Човник». Деклямацію «На розпутьях хистких» П. Гетьманця сказав пхор. Василь Гуменюк.

Після чергового виступу бандуристок ст. бул. Василь Крамар мав гумористичний виступ, і своїми гуморесками вельми веселив публіку. В закінчення цієї імпрезової частини ще раз виступив «Метелик» і проспівав пісню «Карпати», а теж вивів танок «Гопак». Після подяки, що її висловив пор. Маріян Д. Гайва організаторам цього вдалого Свята і виконавцям програми та всім учасникам Свята, що прибули з різних промад, — Лондону, Лютону, Слав, Гай-Викомбу, Іпсвічу Волтам Кросу, Редінгу, Свято закінчено спільним проспіванням «Не пора».

Це вже друге з черги Свято Зброї, що відбулось в оселі СУБ у Чіддінгфолді, і за оцінкою учасників воно відбулось успішно, а громадянство висловлювало побажання, щоб таке Свято Зброї відбувати щороку.

Учасник свята

ОКРУЖНІ КОНФЕРЕНЦІЇ ОБВУ

У суботу, першого жовтня цього року відбулась у Манчестері, в приміщенні місцевого Відділу СУБ Окружна конференція ОБВУ, з участю членів Президії і Головної Управи Об'єднання бушвих Вояків Українців у Великій Британії, членів Управ Відділів ОБВУ Округу Лянкашір. На цю Окружну конференцію прибули представники всіх Відділів тієї Округи. Проводив діловими нарадами конференції голова Округи ппор. Богдан Головатий. Доповідали про загальну діяльність Об'єднання бушвих Вояків Українців у Великій Британії голова ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун і пор. Маріян Д. Гайва. Вони теж подали напрямні діяльності Відділів на 1989 рік. Представники Відділів ОБВУ тієї

Округи звідомили про діяльність своїх Відділів у 1988 році, а також звітував голова Округи про загальну діяльність Округи в звітному часі. Обговорено теж і намічено діяльність Округи в 1989 році, що проходитиме під кличем відзначення 40-річчя безперервної діяльності нашої комбатантської організації. Підсумки Окружної конференції підбив голова ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун, закликаючи учасників до дальшої дружньої праці для добра і розвитку ОБВУ, української громади у Великій Британії і нашого народу. Після закінчення ділових нарад і проспівання національного гімну всі учасники стали до спільної знімки.

Учасники Окружної конференції ОБВУ в Глостері

Доповідає голова ОБВУ на Окружній конференції ОБВУ в Манчестері

Учасники Окружної конференції ОБВУ в Манчестері

✱

Друга Окружна конференція відбулась у суботу, 15 жовтня 1988 в Глостері. На цю Окружну конференцію прибули члени Президії, голова Округу ОБВУ — Захід ст. бул. Петро Герман, який і проводив діловими нарадами і члени Управ Відділів згаданої Округи. Про діяльність Відділів звітували їхні голови або представники, а голова Округи подав широке звідомлення про загальну діяльність цієї Округи в звітному часі. Про загальну діяльність ОБВУ доповідав голова ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун, а ппор. Петро Кіщук орган, референт Головної Управи реферував організаційні і фінансові питання. Учасники порушили багато різних питань і справ, що й виявило їхнє живе заінтересування загальною діяльністю нашої

комбатантської організації та загальними життя української діаспори і життя нашого народу в Україні. В часі ділових нарад був обговорений також нарисний плян загальної діяльності Округи в 1989 році. Підсумки Окружної конференції відбив голова ОБВУ, побажавши Управам усіх Відділів багато успіхів у їхній праці. Після закінчення Окружної конференції та проспівання національного гимну всі учасники стали до спільної знімки.

Загально, обидві Окружні конференції пройшли успішно й ділово та виявили, що Відділи ОБВУ працюють задовільно, цінують і дорожать своєю комбатантською організацією, і хочуть, щоб вона далі діяла на висоті своїх завдань.

С. М. Ф.

XXXIV КРАЙОВИЙ ВОЯЦЬКИЙ З'ЇЗД ОБВУ

Цьогорічний уже з черги XXXIV Крайовий Вояцький З'їзд ОБВУ відбувся в суботу, 12 листопада в місті Олдгамі, в залі міської управи під кличем: «Хрест, тризуб і меч — символи нашого Тисячоріччя!» і відзначав наш великий історичний ювілей — Тисячоріччя хрещення Руси-України, а теж 45-річчя з часу постанови Дивізії «Галичина» пізнішої 1 УД УНА.

Підготовою Крайового Вояцького З'їзду займався Підготовчий Комітет, що його головою був ппор. Богдан Головатий, а в Комітеті працювали члени Головної Управи. З'їзд уже по традиції мав дві головні частини: а) офіційно святково-концертову і б) баль.

Точно о год. 4.00 пополудні ппор. Петро Кіщук позвітував голові ОБВУ сот. д-рові Святомиру М. Фостунсві перед почесною лавою членів ОБВУ на сцені й відібравши звіт голова відкрив З'їзд і привітав всіх учасників, а між ними священників обидвох Церков, заступника посади м. Олдгаму та

гостя з Австрії всч. о. д-ра шамбеляна Олександра Остгайм-Дзеровича, що його Головна Управа ОБВУ запросила на З'їзд.

Опісля на сцену вийшла капеля «Гомін» під диригуванням сот. маестра Ярослава Бабуняка і проспівала: «Хвалить ім'я Господнє» — Кирила Стеценка, «Слава Єдинородний» — Михайла Вербицького і «Ектенію з XVI ст. із сольоспівом мґра Павла Гуньки. Між піснями побр. Анатолій Кривонос знаменито продеклямував вірша — присвяту св. князеві Володимирові.

Численні письмові привітання, що наспіли на З'їзд від Ієрархів українських Церков, українських політичних центрів, комбатантських організацій і суспільно-громадських надбудов, централь і крайових організацій у вільному світі й у Великій Британії зачитав скорочено пхор. Маркіян Шептицький. Опісля репрезентативний танцювальний ансамбль «Орлик» під керуванням хореографів — п-ні Марійки Бабич і п. Дмитра Парадюка вивів танці — «Обжинки» — мішаний танець і

Голова ОБВУ відкриває XXXIV Крайовий Вояцький З'їзд

«Залицянка» — дует — Галина Богуслав і Петро Кузів. Святкове слово у присвяту великому ювілею Тисячоріччя Хрещення Руси-України і в 45-річчя з часу постанови І УД УНА сказав голова ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун. Опісля жіночий хор «Трембіта» під диригуванням сот. маестра Ярослава Бабуняка проспівав «Тихо над річкою», «Ой зацвіли фіялочки» і «Гагілки». Святкове слово по-англійському сказав опісля п. Богдан Ратич. З черги пор. Маріян Д. Гайва сказав слово у присвяту Дневі Пошани Полеглих (брит. Ремембренс Дей). Тепло привітала З'їзд заступник посадника міста, яка виявилася добре ознайомлена з українською проблематикою, та разом з дочкою була дуже захоплена концертною частиною З'їзду, була пізніше на вечері з членами Головної Управи й запевняла, що буде підтримувати українську справу.

Після її привітального слова репрезентативний танцювальний ансамбль «Орлик» вивів на сцені дівочий танець «Терен, терен» і «Куми» — дует — Анна Кузів і Володимир Кривонос. З черги всч. о. д-р шамбелян Олександр Остгайм-Дзерович сердечно привітав З'їзд, відмічуючи свою довгу дружню співпрацю з ОБВУ в питанні щорічного шанування полеглих воїнів І УД УНА в Австрії та відвідин воєнних цвинтарів. Продовжуючи концертну програму капеля «Гомін» проспівала «Гуде вітер вельми в полі» і «На чужині» — слова О. Олеса, а арію султана з опери «Запорожець за Дунаєм» співав мгр Павло Гунька при акомпаніменті п. Давида Джонса. Капелі і хоріві «Гомін» акомпаніював п. Ярослав Шутка. З черги голова ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун у супроводі

ппор. Петра Кіщука і хор. Михайла Поврозника нагородив всч. о. д-ра шамбеляна Олександра Остгайм-Дзеровича золотою медаллю І класи за його довголітню дружню співпрацю з ОБВУ. Після популярного танцю «Гопак», який завжди захоплює публіку, резолюції З'їзду зачитав ген. секретар ОБВУ хор. Михайло В. Поврозник, а хор «Гомін» і «Трембіта» проспівали в закінчення: «Марш куреня Бойків» — пісня УПА, «Гей волинськими шляхами» і «Чом, чом, земле моя» — муз. А. Кос-Анатольського.

Сердечну подяку всім виконавцям концертної частини, яка була на високому мистецькому рівні висловив керівник згаданої частини пхор. Володимир Нагайло (його заступником був пхор. Маркіян Шептицький). Могутньо прозвучали обидва національні гимни й їхнім проспіванням закінчилася офіційно-концертна частина З'їзду о год. 7.15 увечері.

О год. 8.00 ввечері почалася друга частина З'їзду — баль, що ним проводив пор. Маріян Д. Гайва, а його заступником був ст. бул. Микола Яцків. Грала оркестра п. І. Тушіна. в часі балу мав виступ гуморист ст. бул. Василь Крамар і веселив присутніх своїми гуморесками. Був також розіграш лотерії.

Загально, XXXIV Крайовий Вояцький З'їзд пройшов успішно й задовільно, незважаючи на пізну осінню пору. Члени ОБВУ й українське громадянство прибули численно на З'їзд. Увечері було дуже багато молоді на балу, багато більше ніж попередніми З'їздами. Будемо сподіватися, що черговий Вояцький З'їзд ОБВУ втішатиметься ще більшою фреквенцією учасників.

Учасник

ДРУГИЙ ДЕЛЕГАТСЬКИЙ З'ЇЗД РУКО

У середу, 23 листопада 1988 року відбувся в Торонто, Канада, в приміщеннях готелю Гарбор Кесел Вестін, Другий Делегатський З'їзд Ради Українських Комбатантських Організацій у вільному світі, з участю 31 делегат, що репрезентували 13 українських комбатантських організацій на поселеннях та 16 гостей. Проводила З'їздом, що його відкрив о год. 11.30 перед полуднем голова РУКО сот. д-р Мирослав Малецький — ділова президія: Голова — мгр Василь Верига, заступник голови ппор. Петро Кіщук і секре-

тар сот. Володимир Малецький. Працювали в часі З'їзду такі комісії: Верифікаційна, номінаційна, статутова і резолюційна. Про працю РУКО в звітному часі тобто протягом минулих п'яти років звітував уступаючий голова сот. д-р Мирослав Малецький, а про фінансову господарку РУКО звітував її уступаючий скарбник. Після обговорення звітів делегати одобрили працю Президії РУКО та схвалили її абсолюторію.

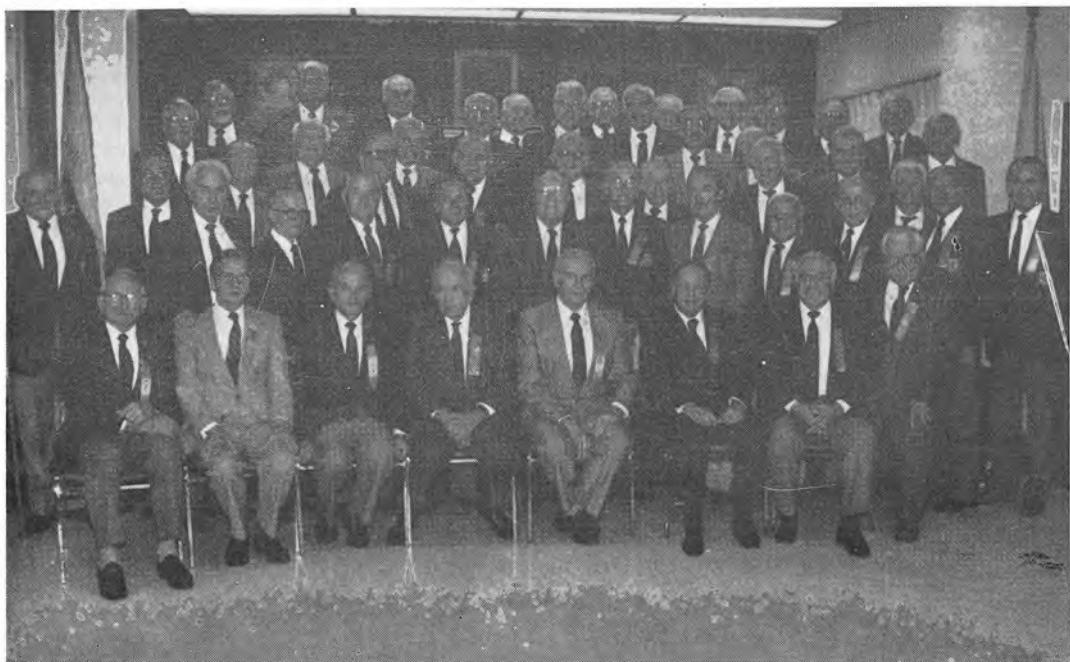
Про завдання РУКО в черговій каденції доповідав сот. д-р Святомир М. Фостун, і

його доповідь лягла в основу наміченого плану праці РУКО в наступних п'ятьох роках. Одною з важливих справ це було питання скликання всеукраїнського воєцького з'їзду на поселеннях, і це питання широко обговорювалося на З'їзді.

На пропозицію номінаційної комісії, що її головою був пор. Маріян Д. Гайва З'їзд образ таку Президію РУКО на чергову каденцію: Голова — д-р Франко Мартинюк, перший заступник голови — сот. д-р Святомир М. Фостун, другий заступник голови — пор. Лев Футала, ген. секретар — сот. Володимир Молодецький, скарбник — майор Віктор Роечко, члени Президії: Б. Безкорований і

Осип Труш. Контрольна Комісія була обрана в складі: Голова — пор. Маріян Д. Гайва, побр. Михайло Бахно і май. Віктор Роечко. З'їзд заслухав звідомлення статуткової комісії і прийняв дещо зревідований правильник РУКО, а також схвалив резолюції. Після подяки підготовному комітетові З'їзду, Крайовій Управі Братства І УД УНА, діловій президії З'їзду, головам і членам ділових комісій та всім делегатам, що її висловив перший заступник голови сот. д-р Святомир М. Фостун, З'їзд закінчено проспіванням національного гимну. Опісля було скромне товариське прийняття в одній з бічних залей.

Присутній

*Учасники делегатського З'їзду Братства кол. Вояків 1 УД УНА в Канаді.
Торонто, 22. 10. 1988 року*

На черговій сторінці — знімки-фрагменти з посвячення пам'ятника полеглим за волю України, в таборі, в місцевості Мейлор, Валія, Велика Британія, 7 червня 1948 року. Цей пам'ятник зберігається і тепер.

Служба Божа в таборовій каплиці

Посвячення пам'ятника

ВІДІЙШЛИ У ВІЧНІСТЬ

В середу, 15 червня 1988 року в м. Лявборо несподівано відійшов у вічність член Відділу ОБВУ в Лестері —

бл. пам. **ІВАН ХОМІК**,

нар. 11. 8. 1926 року в с. Малинів, Львівська обл. Кол. вояк І УД і учасник фронтових боїв. Перебував у полоні в Італії, а після звільнення з полону у Великій Британії поселився в м. Лявборо. Похоронений 20 червня 1988 року на місцевому кладовищі в м. Лявборо. Похоронив Покійного о. С. Шимків. Від Відділу ОБВУ попрощав Покійника пхор. М. Николишин.

Вічна пам'ять Покійному!

БАСЮК ІВАН, нар. 11. 2. 1921 року в с. Соколів, рай. Бучач, Тернопільська обл. Вояк І УД УНА, активний член ОБВУ. Помер в Болтоні, 1 жовтня 1988 року і там похоронений 7 жовтня 1988 року на місцевому кладовищі.

БЛОУС ПЕТРО, нар. 3. 6. 1913 року в с. Багриші, Бучаччина. Вояк І УД. Десятник УНА. Довголітній голова Відділу ОБВУ в Гаддерсфілді. Помер 20 грудня 1987 року в Гаддерсфілді й там похоронений з комбатантським церемоніалом, 29 грудня 1987 року.

БУДНИЙ СТЕПАН, нар. 29. 12. 1913 року у Вастючині, Івано-Франківська обл. Кол. вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 20. 2. 1988 року в Ковентрі й там похоронений.

БУНИК МИРОН, нар. 25. 2. 1928 року в с. Рошнів, Івано-Франківської обл. Член ОБВУ. Довголітній працівник при брит. військових частинах. Вояк нім. армії — протилетунської оборони. Помер 2 квітня 1988 р. в Бортсмуті й там похоронений.

ВАСИЛИК ПЕТРО, нар. 15. 3. 1923 року в з. Сороки, Бучацького рай. Тернопільської обл. Кол. вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 1. 4. 1988 року в Брадфорд і там похоронений 13 квітня 1988 року на кладовищі Норт Барлей.

ВДОВИН СТЕПАН, нар. 11. 2. 1914 р. Кол. вояк польського другого корпусу. Учасник німецько-польської війни в 1939 р. Член ОБВУ. Помер 18. 2. 1988 року в Кембріджі й там похоронений.

ВИШНЯ ІВАН — МИХАЙЛО ГАРБУЗ, нар. 5. 2. 1909 року в Стінці, Бучаччина. Кол. підпільник за большевицької окупації. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 31 грудня 1987 року в Ноттінгемі й похоронений там на кладовищі Вілфорд Гіл.

ГНАТКІВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР, нар. 18. 10. 1912 року в Вороняках, Золочівщина. Кол. вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 4. 6. 1988 року в Лестері й там похоронений.

ГОГОЛЬ ПЕТРО, нар. 26. 6. 1926 року в Звенигороді. Кол. вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер у Блякбурні 21. 7. 1988 р. й там похоронений.

ГАЙДА ВАСИЛЬ, нар. 4. 2. 1920 року. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 27. 1. 1988 року в Лестері й там похоронений.

ГАЛІЙ ДМИТРО, нар. 22. 2. 1922 року в Більче, Дрогобиччина. Кол. вояк І УД УНА. Учасник брідської кампанії. Десятник. Член ОБВУ. Помер 17. 7. 1988 року в Олдгамі й там похоронений.

ДАНИЛОК ВАСИЛЬ, нар. 20. 5. 1922 року в Ланчині, Надвірнянський рай. Івано-Франківська обл. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер в Единбурзі, Шотландія, 3 вересня 1988 року й там похоронений.

ДЯКІВ МИХАЙЛО, нар. 14. 11. 1921 року в Цішках, Тернопільська обл. Вояк німецької армії, гармаш, учасник східної кампанії. Помер 30. 8. 1988 року в Глоссопі і там похоронений.

ІЛЮК ЮРІЙ, нар. 5. 6. 1923 року в Жаб'ю (Верховина). Підст. німецької армії, пхор. УНА. Довголітній голова Відділу ОБВУ й громадський діяч. Помер 14. 6. 1988 року в Данді й там похоронений з комбатантським церемоніялом.

ІСМАНІЦЬКИЙ МИКОЛА, нар. 7. 5. 1925 р. в Коровниках, Перемищина. Кол. вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 16. 2. 1987 року в Стокпорті й там похоронений. (Його відхід у вічність не був відмічений у нашому журналі «Сурмач» за 1987 р.).

КАЗАН ПЕТРО, нар. 30 лютого 1920 року в с. Витоках, Самбірського рай. Львівська обл. Вояк І УД УНА. Помер 2 жовтня 1988 року в Лію і там похоронений 10 жовтня на місцевому кладовищі.

КВАСНИЙ МИКОЛА, нар. 15. 12. 1915 року в с. Боянів, Львівська обл. Кол. вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Активний громадський працівник у Бері. Помер 3. 5. 1988 р. в Бері й там похоронений на місцевому кладовищі.

КІРЧЕЙ ВАСИЛЬ, народжений 16. 2. 1920 р. в Орові, Львівська обл. кол. вояк І УД УНА. Помер у Свансі 12. 5. 1988 року й там похоронений.

КОГУТ ІВАН, нар. 24. 6. 1911 року в Зарайському, Самбірщина. Кол. вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 6. 3. 1988 року в Едінбурзі, Шотландія, і там похоронений.

КОРБУТЯК АНТІН, нар. 8. 3. 1925 року в Кулачківцях, Коломийський рай. Івано-Франківська обл. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 8. 8. 1988 року в Глязгові, Шотландія, і там похоронений 12. 8. 1988 року.

КОРДЯК ВАСИЛЬ, нар. 10. 10. 1912 року в с. Баришів, Бучаччина. Вояк польського другого корпусу — санчастина. Помер 15. 2. 1988 року в Гаддінгтоні, Шотландія, і там похоронений.

КРАВЕЦЬ ІВАН, нар. 3. 8. 1925 року в Кнісело, Кол. вояк І УД УНА. Помер у Данді, Шотландія, 8. 3. 1988 року й там похоронений.

ЛАЩУК ГРИГОРІЙ, нар. 2. 3. 1924 року в Волоні Борисовій, Львівщина. Кол. вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер у Лестері 3. 5. 1988 року й там похоронений.

ЛУКАШ МИХАЙЛО, нар. 4. 10. 1909 року в Уторцях, Золочівщина. Кол. вояк І УД УНА. Помер в Аштоні, 13. 7. 1988 року й там похоронений.

МАЛАНЮК МИХАЙЛО, нар. 21. 3. 1924 року в Микитинцях, Івано-Франківська обл. Кол. вояк І УД УНА. Підстаршина. Член ОБВУ. Помер 17. 2. 1988 року в Рагбі й там похоронений на кладовищі Вінфілд.

МАРТИНЮК ВОЛОДИМИР, нар. 19. 1. 1924 року в с. М'ягке, рай. Грубешів, Вояк І УД УНА. Член ОБВУ в Едінбурзі. Помер 2 вересня 1988 року в Едінбурзі й там похоронений 8 вересня 1988 року.

МЕЛЬНИК ГРИГОРІЙ, нар. 7. 3. 1914 року в Івано-Франківському. Вояк польської армії в 1937-1939 роках, сов. армії в 1940 році, І УД УНА в 1944-45 рр. Довголітній працівник при англ. військових частинах. Помер у Редінгу 10. 6. 1988 року і там похоронений.

НИЩОТА ВОЛОДИМИР, нар. 5. 6. 1922 року в с. Базниківці, Тернопільська обл. Довголітній член ОУН на рідних землях, кур'єр Похідних Груп. («Ткач»). Вояк І УД УНА. Член ОБВУ, активний громадський діяч у м. Лестері й дяк та диригент. Помер 12. 2. 1988 року в Лестері й там похоронений на кладовищі Гілрос.

ОНИШКО ІЛЬКО, нар. 7. 4. 1924 року. Вояк І УД УНА. Пас. член ОБВУ. Помер 25. 10. 1988 року в Рочдейлі і там похоронений.

ПАВЛЮК МИХАЙЛО, нар. 9. 19. 1920 року. Кол. вояк І УД. Член ОБВУ. Помер у Мансфілді 1. 6. 1988 року й там похоронений.

ПЕТРІВ ФЕДІР, нар. 1. 3. 1928 року в Сіхові, Стрийщина. Кол. вояк нім. армії — протилетунська оборона. Учасник боїв на східному фронті. Член ОБВУ. Помер 23. 3. 1988 року в Ковентрі й там похоронений.

ПРОНЮК МИХАЙЛО, нар. 10. 10. 1920 року в Надорожній, Івано-Франківська обл. Кол. вояк І УД УНА. Помер 26. 7. 1988 року в Лестері й там похоронений.

РАТУШИНСЬКИЙ МИХАЙЛО, сот. о. крил. нар. 22. 6. 1911 року в с. Чижикив, Львівська обл. Кол. капелян 30 полку Дивізії «Галичина», довголітній капелян ОБВУ. Помер 24 листопада 1988 року в Манчестері й там похоронений з усім похоронним церемоніялом ОБВУ 2 грудня 1988 року на кладовищі Мостон.

ТАРНАВСЬКИЙ ПАНЬКО, нар. 26. 8. 1926 р. в Солеці, Дрогобиччина. Кол. вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер у Данді, Шотландія, 31. 7. 1988 р. і там похоронений.

ТИХОВИЧ МИКОЛА, нар. 5. 5. 1912 року в с. Королівка, Борщівський рай. Тернопільська обл. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 9 вересня 1988 року в Едінбурзі і там похоронений 13 вересня того ж року на місцевому кладовищі.

ТОФАН ІВАН, нар. 9. 12. 1924 року в Борщеві. Кол. вояк І УД УНА. Помер 6. 4. 1988 року в Карлау, і там похоронений. Член ОБВУ.

ХОМИК ІВАН, нар. 11. 8. 1926 року в Малинові, Львівська обл. Кол. воєк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 15. 6. 1988 року в Лявборо й там похоронений.

ШТУНДЕР ОНУФРІЙ, нар. 19. 6. 1904 року в Черніїві, Івано-Франківщина. Десятник польської армії в 1925-1927 роках.

Гармаш І УД УНА. Помер 12. 2. 1988 р. в Ковентрі й там похоронений.

ЯЦИК ІВАН, нар. 13. 6. 1913 року в Геленках, Тернопільська обл. Кол. воєк сов. армії в 1940-1941 роках. Воєк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер у Болтоні 13. 6. 1988 року й там похоронений.

ВІЧНА ЇМ ПАМ'ЯТЬ!

Пам'ятник св. рівноапостольному князеві Володимирові в Лсндоні

Вилітає
і жалить
коли
й кого хоче

Михайло ЛАЗАРЕНКО

ПОРАДИ МУДРОГО СУСІДА

(Гумореска)

Сусіди... Я завжди з почуттям вдячності думаю про них. І не уявляю собі життя на землі без сусіда й сусідки. Не було б їх — до кого тоді ходити в гості, хто повідає людям, що робиться в нашому домі? А на кого рівнятися моїй дружині Василіні? Адже в сусіда завжди щось ліпше.

Петро Журавель — наш персональний сусід. Ми з дружиною занесли його до сімейної книги пошани на вічні часи. Він найперший порадник, особливо по лінії народної медицини і виховання підростаючого покоління.

Ні для кого не новини: у нас ще не перевелися ледарі.

— І звідкіль вони беруться? — питаю якомсь сусіда. — Дивишся, батько і мати трудящі-роботящі. А син таке ледащо — світ не бачив. Тільки й діла в нього — гав ловити та витрішки продавати.

Починаю викладати свої міркування.

— Ледарів, — кажу, — як і дурнів, не сіють, не жнуть, — вони самі родяться. Стихийний процес. Отак серед пшеничного поля ні сіло, ні впало вигляне будяк.

— Одразу видно, — каже Журавель, — не знаєте природи ледаря. Він з нічого не появляється, не вискочить, як Пилип з конопель, готовеньким. Щоб одержати доброго ледайка, треба рук докласти.

І Журавель пропонує нам практичні поради, як виростити доброго ледаря.

— Як і в кожному ділі, важливо не прогавити час. Беріться за свого гаряче любимого Йванка, коли він ще отакенький шкет, під стіл пішки ходить.

Подумайте, як підготувати певний ґрунт, створити в домі таку обстановку, аби хлопець не бачив, як юшка кипить, звідки беруться булки, а головне, щоб не довідався для чого призначені руки.

Годуйте Йванка з ложечки. Можна пожувати. Але хай ковтає сам. Щодня протягом перших десяти-п'ятнадцяти років власноручно одягайте, взувайте, умивайте дитя.

І ще запам'ятайте: режим — основа виховання. Суворо дотримуйтеся правила: добре їсти, багато спати — Бог здоров'я мусить дати.

Прибавиться клопоту, коли Йванко до школи піде. Доведеться за нього виконувати домашні завдання. Особливо багато мороки буде із задачами. А вони щорік усе важчі.

Та не впадайте в розпач. Є засіб зарадити біді. Зверніться в бюро добрих послуг — найміть для себе репетитора. Підкується — легше стане.

У хлопця починають сіятись вуса — радість батькам. Росте мужчина. Він уже самостійно робить перше відкриття: руки має, щоб ложку тримати і дівчат обнімати, а ноги — модні черевики носити і на танці ходити. Але треба стежити, аби дитина не зловжи-

вала цими функціями. Де б не вешталась вдень — нехай ночує дома. Дисципліна, порядок мають бути.

Рекомендується час від часу перевіряти, які дає плоди ваше виховання.

— Йванку, принеси газету з крамниці.

— Аби ви знали, тату, як важко підводитись. Не полінуйтесь, сходіть самі.

Або ще.

— Може, синашу, будеш женитися?

— Та воно не завадило б. Але самому не хочеться — мороки багато. Оженіть мене. У вас вже є досвід.

Вважайте, що ледар готовий, сформований. Залишається хіба що десь пошліфувати. Проживе він, всупереч доводам медицини, до глибокої старості, чого не можна гарантувати його батькам...

А ви кажете: ледар — стихія, самоплив. Ні. Він готовеньким ненароджується.

Скінчив Журавель, затягся димом, зиркнув примруженим оком і вичікує, що я скажу.

Мудрий сусід. Багато в нього є життєвих порад і розрад.

Рената ГОЛЛЯНД

БЕЗПОМИЛКОВА МЕТОДА

(Гумореска)

— Ну, як поживає молоде подружжя? — запитала мене сусідка, дружина бухгалтера.

— Дякую, добре, — відповіла я. — Все гаразд.

— Гм, — делікатно кашлянула сусідка, — а ви впевнені, що це так?

Помітивши моє здивування, вона запнула.

— Я не хотіла говорити, щоб не хвилювати вас, але чи знаєте ви, що у вашого чоловіка молоденька секретарка?

— Звичайно, відповіла я. — Ми вже тричі запрошували її на каву.

Сусідка заніміла.

— Пробачте, — видихнула вона, коли опам'яталася. — Це ж більш ніж легковажно! Ви наробите собі клопоту!

— Але ж вона заручена, — насмілилась заперечити я, — вона одружується.

Сусідка загадково посміхнулася.

— І ви вважаєте, що це завадить дівчині пускати бісики вашому чоловікові, який має такий чудовий витяг?

Я зізналася, що до цього часу вірила йому.

— Ви наївні, — поблажливо заперечила сусідка. — Послухайте поради досвідченої жінки. Терміново потурбуйтеся, щоб у вашого чоловіка з'явилася нова секретарка, бажано — стара і потворна, і до того ж мала б, принаймні, п'ятеро дітей. Тоді вам нічого боїтись.

— Чоловік не зробить цього, — вголос роздумувала я, — адже секретарка справляється з роботою.

— А, зрозуміло, — розпалилася сусідка.

— Минулого року мій також пробував заби-

ти мені баки. Добирайте всі способи! Йдіть до фабрично-заводського комітету, до дирекції. Вчиніть грандіозний скандал, тоді секретарка сама попросить, щоб її перевели.

Я висловила деякий сумнів з приводу такої універсальної методи.

— Кінець-кінцем, чоловік має й інші можливості познайомитися з дівчиною.

— Тільки не мій, — з гордістю заявила сусідка. — Я щодня зустрічаю його біля контори.

— А якщо засідання? — поцікавилася я.

— Це не проблема! У мене контакт з швейцаром. Трохи чайових — і він дзвонить мені, повідомляє, коли закінчується засідання. Чоловік, звичайно, знає це. Він не наважується запізнитися хоча б на півгодини.

Я була приголомшена.

— Так вашому чоловікові не можна іноді випити з колегами й склянки пива?

— Та як ви можете?! — обурилася мадам сусідка. — Ви вважаєте мене такою дріб'язковою? Він п'є пиво зі мною і з колегами. Між іншим, без мене воно б йому не смакувало.

— Вже сьома година, — тоном вибачення сказала я. — Треба поспішати за покупками.

— Якщо не заперечуєте, я піду з вами, — запропонувала мадам.

— Треба купити пляшечку коняку для чоловіка. Бідоласі знадобиться коняк, коли він повернеться додому.

— Так ви його вже не зустрічаєте? — здивувалася я.

— Лише сьогодні, — пояснила мадам сусідка. — Сьогодні він у зубного лікаря, а це

завжди займає невизначений час. Він, звичайно, у чоловіка, — додала вона, підморгнувши.

Остаточно приголомшена непопрішністю її методи, я обіцяла застосувати її в своєму подружньому житті.

Врешті-решт, чоловіки — люди без фан-

тазії. Тільки позбавте їх змоги робити погане, і вони стануть хорошими.

Мої думки перервала сусідка, яка, знепритомнівши впала мені на руки.

На протилежному боці вулиці чоловік сусідки поспішаючи, сідав у таксі з молодою дамою. Це була медсестра зубного лікаря.

М. БОЧКАР

КОХАЙТЕ ДРУЖИН

(Гумореска)

Чи можна вдруге закохатися в свою дружину? Знаю: дехто з чоловіків на таке запитання тільки рукою махне: яке там, мовляв, сімейне кохання, не буває такого. А ви послухайте, що зі мною сталося.

Якось повернувся ввечері з далекої поїздки 'я шоферу) і не застав своєї дружини вдома. Де б їй бути? — думаю. Мабуть, подалася в сільмаг. Пішов туди. А там саме щось модно-дефіцитне. Збіглося все жіноцтво села. Шум, памір, штовханина. «Ну, оце й вона тут, — мислю собі. — Така вже в неї хвороба: де найбільша черга, туди і встрияє».

Тільки не було її тут. Стою, роздивляюся, стежу, як за шаленим азартом одна поперед одної штурмують прилавок наші бідові дівчата й молодичі. То на тій, то на іншій зупиняю погляд. А вони у нас справді гарні. Недарма, коли я ще парубкував, то часто влаштовували за них бійки з хлопцями сусіднього села. Гріх признатися: і тепер, у свої сорок п'ять років, я не байдужий до красивих жіночих зачісок.

Раптом мої очі зупинилися на одній молодичці. Вона стояла в протилежному кутку магазину і без всякої уваги до черги про щось говорила з іншою жінкою. Я не бачив її обличчя, але відразу відчув до неї симпатію. Було їй за тридцять. Така, знаєте, елегантно одягнена, приваблива... Чорно, по-

модному пошите пальто щільно облягало її струнку постать, пухнатий комірець обвивав шию, на голові був, як у столичної артистки, капелюшок, що чудом тримався на тугому вузлі білявого волосся.

Я дивився й милувався, забувши про дружину, про натовп. Між іншим, вона чимось нагадувала мою дружину. Але куди мій до цієї романтичної незнайомки!

Я малював в уяві незвичайної вроди її лице і очі, я заздрив тому чоловікові, якому вона посміхалась, прасувала сорочки і готувала сніданки..

І тут сталося диво-дивне. Особа, яка півгодини чарувала мене та полонила своєю вродою, ніби відчула на собі чужий погляд і озирнулася!.. Уявіть: це була моя дружина.. Вона побачила мене, підбігла і, як ота жінка, що демонструє зразок модного одягу, граціозно обкрутилася на одній нозі, ще й усміхнувшись, сказала: «Ну, подобається моє нове пальто?»

Тільки тут я згадав, як вона мені говорила, що скоро забиратиме пошите в нашій швейній майстерні нове пальто.

— А за капелюшок не дай. Це я сьогодні купила. Он бачиш: усі жінки їх беруть. Кажуть, він мені дуже до лица, — торохтіла дружина, а я стояв мов приголомшений. Ніби в мене відібрали шоферські права.

*

Дідусь так тяжко хворий, що вже й рідня зібралась на раду — як справити йому похорон найдешевше. Підслухавши це, дідусь зачав підводитись, насилу вимовляючи:

— Як уже так ощадно, то я пішки на кладовище піду!..

*

— Який же ти нечуйний! Бачиш, що я плачу і навіть не запиташ, що в мене на серці, — виказувала жінка чоловікові.

— Бо моя цікавість і чуйність ще зовсім недавно вилились у дороге хутро й аж у дві бальові сукні для тебе, — відповів чоловік.

— Між іншим, за моїх часів діачата були скромнішими, навіть уміли черпоніти...
— Що ж ви, діду, їм таке нескромне розказували?

— Значить, якщо я щось зловлю, то це не буде злочин?..

— Та ні... Що ви?.. Це буде велике диво...

Свариться батько:

— Скільки років ти збираєшся ще сидіти на моїй шиї?

Син: — Хіба я знаю, скільки ти ще проживеш...

— Вже вп'яте я змушений просити, щоб ти вернув мені борг.

— Бач, який! А я мав аж вісім разів просити, поки ти мені позичив...

— Ти чув, Іване, як ми вчора з батьком співали?

— Чув.

— Ну, і як?

— Та я думав, що то ви поросля ріжете.

— Милий як одружимося, то всі наші клопоти будуть спільні.

— Та ти знаєш кохана, що я все для тебе... Хай будуть твоїми і всі клопоти.

Безрадий, але зарозумілий поет приніс Вольтерові свій твір під гучною назвою «До нащадків» і спитав, якої думки він про вірші.
— Нічого. Тільки, думаю, що за адресою вони не дійдуть.

— Це все гарно. Але звідки ви, пані, знаєте, що маєте, талант до фільмового мистецтва?

— Бо я розвелася вже з четвертим чоловіком.

— Ксли ми були нареченими, між нами ніколи не було жодної суперечки, навіть дрібного непорозуміння.

— І що сталося пізніше?

— Та ми не могли так жити весь час, ми мусіли одружитись.

Переляканий хлопець вибіг із гаражу.
— Мамо, мамо, а нашого тата електрика мало не вбила!

— Та як? — зблідла мати.

— Акумулятор на голову впав.

— Я живу завдяки своєму перу.

— А що ж ти пишеш?

— Листи своєму батькові, коли потрібні гроші.

За якусь провинку мати поставила Петруся в куток. Петрусь насупився й каже:

— Коли я виросту і стану будівельником, то буду ватиму круглі кімнати, щоб у них жодного кута не було.

— Не придумую, що купити жінці на святочний презент?

— Так спитай її.

— Еге, у мене немає стільки грошей!

Один поет був ціле літо на селі у знайомих. Уже й осінь настала, а він не збирається до виїзду.

— Та-ак, — зітхнув якось гостинний господар, пильно дивлячись гостеві в очі, — ви, мабуть, вертаєтесь знову до міста, тепер буде в нас сіро і понуро.

— Не хвилюйтесь, — відповів той, — коли я пережив стільки гарних днів у вас, то мушу перебути з вами і ті сірі дні.

— Маю звичку говорити сам до себе, — каже хворий до лікаря.

— Це не є нічого злого, багато людей говорять самі до себе, — потішив лікар.

— Можливо, але я не можу стерпіти дурниць, які говорю.

Марк Твенн вів під руку до обіднього столу даму. У нього був веселий настрій, і він сказав:

— Ви чарівна!

Неприятна особа відповіла:

— На жаль, я не можу віддячити вам таким самим компліментом.

Усміхнений Марк Твенн їй на те:

— А ви зробіть так, як я: збрешіть!

До аптеки прибігає хлопчина і просить пілюльки від болю.

— Де ж тобі болить? — запитує аптекар.

А школяр на це:

— Ще не знаю де болітиме, бо тато щойно взявся перевіряти мої зошити.

— Якби я знала, що ти такий п'яниця, ніколи не пішла б за тебе.

— О, на вас вже впливає це мистецтво!

— А якби я тоді не був п'яний, то ніколи б на тобі не женився.

*

Літній чоловік звертається до директора однієї установи:

— Не знаю, чи відомо вам, що мій онук працює у вашій установі...

— Так, так, знаю. Оце сьогодні, за годину до футбольного матчу він просив мене відпустити його на ваш похорон.

*

На партійних зборах у Косові розглядають прохання гуцула прийняти його в партію. Секретар парткому ставить кандидатів стандартне запитання:

— Яка була причина, що ви задумали стати членом комуністичної партії?

— Моя жінка.

— Як це?

— Вона, бачите, з курортниками злигалася. Зайду в клуню — моя жінка з курортником. Вийду ввечері в садок — вона вже з другим. Усі з мене в селі насміхаються. Врешті терпець мені ввірвався і я сказав жінці: »Чекай, бабо. Ти мені такий сором робиш на ціле село, то я тобі ще більший зроблю«.

ДУМКИ НЕНАРОКОМ

У брехні короткі ноги, але міцні м'язи.
Ворог застою — це ще не друг прогресу.
Позолочена пілюля погано розчиняється.
Він б'є на сполох, не перестаючи дрімати.
Коли ти ловиш метеликів, не чіпай тигра.
Крик моди заглушає голос розуму.
Деякі не мають власної думки, зате інші — декілька.

Регіт гієни ще не доводить, що в неї є почуття гумору.

Особливо важко вибачити той гріх, до якого додумався хтось інший.

Вчи, не повчаючи.

»Співавтори«, залиште що-небудь авторів!
Слава псує. Навіть людей безславних.

Алькоголь — не проблема, коли його не вживати.

Так вміло видавав свої похибки за чужі, що скоро зовсім їх позбувся.

Вірити, що є наївні люди — яка наївність!
Вже народившись, людина вміє плакати.
Сміятися життя навчить.

Час не вовк, втече — не впіймаєш.

Знання не виблискує, а світить.

Розум не річ — за гроші не придбаєш.
Самовиховання не є самовдосконаленням.
Хоч би яка була модерна авторучка, але розумових здібностей вона не додасть.

Коли для тебе всі погані, поглянь у дзеркало.

На помилках керівника вчаться підлеглі.
Політ фантазії потребує м'якої посадки.

Хочу обійняти весь світ, — сказав удав.

Дехто не може збагнути, як уславилась Венера Мілосська, не маючи рук.

Каменем спотикання може стати і п'єдестал.

Граючи першу скрипку, танцював під чужу дудку.

Вино, як вогонь, може зігріти, але може й спалити.

Початок справи — половина роботи. Але обіцянка — ще не початок.

Знання — це сила. Але сила виявляється в дії.

Старе можна латати, але застаріле треба викидати.

Виголосивши довжелезну тираду, дружина кричить чоловікові:

- Про що це ти знов задумався?
- Та думаю про шейхів.
- Про яких ще шейхів?
- Тих, що мають по триста жінок.

*

- Позичиш мені тисячу фунтів?
- Ні!
- Як не позичиш? Та ж вже мене знаєш двадцять років.

- Так, знаю!
- То чому не хочеш позичити?
- Власне тому, що вже двадцять років тебе знаю.

*

- І не така вже погана справа шлюб!
- Зовсім ні. Тільки перші двадцять, тридцять років важкі, а потім чоловік зникає...

*

Помер Брежнєв. У пеклі зустрічається з останнім царем Миколою II.

- Цар питає:
- Скажи ж но, Росія ще й далі великодержавою?

- Так!
- І має вона велику й сильну армію?
- Так!
- І горду морську флоту?
- Так!

— І простягається від Балтійського моря до Тихого океану?

- Так!

— І тайна поліція тримає в руках населення з такою ж певністю як колись?

- Напевно!
- І політичних бунтівників висилає на Сибір?

- Так!
- І запивається мій народ даліше водкою?
- Так!
- І водочка має даліше 38 градусів?
- Ні, 40!

Микола II:

— Ну, скажи на совість, чи було доцільно за паршивих два градуси робити революцію?

*

Жінка крадькома ховала від чоловіка гроші. Одного разу заглянула у схованку, а гроші посікли миші на дрібненькі клатки. Вона плачучи розповіла чоловікові про своє лихо.

— А навіщо ж ти ховала? — поцікавився чоловік.

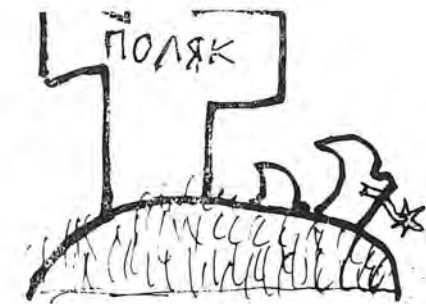
- Та на чорний день.
- Ну, оце вважай, що для тебе, жінко, сьогодні й настав чорний день.

*

Один міщанин приїхав до села на відпочинок і вранці пішов на риболовлю. Підійшов до маленького ставка і питає зустрічного:

- Скажіть, будь ласка, у цьому ставку можна ловити рибу?
- Чому ж ні?

З гумору «Лиса Микита»

Мудрий поляк по шкоді

Не самим хлібом людина живе

Де двох б'ється

ΣΚΟ.

**КООПЕРАТИВА
»НОВА ФОРТУНА«**

ДАЄ ВИСОКІ ДИВІДЕНДИ.

ВСТУПАЮЧИ В ЧЛЕНИ

КООПЕРАТИВИ,

ДОПОМОЖЕШ СОБІ

Й УКРАЇНСЬКОМУ

ПІДПРИЄМСТВУ.

ВСІ В ЧЛЕНИ КООПЕРАТИВИ

»НОВА ФОРТУНА«!

